

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

гуманітарний факультет
кафедра теорії та практики перекладу

пояснювальна записка до
дипломної роботи
магістра

**ПРИСЛІВ'Я ТА АНТИПРИСЛІВ'Я З ГЕНДЕРНИМ
КОМПОНЕНТОМ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ**

Виконала: студентка групи ГФ-319м

Спеціальність: 035 «Філологія»

Освітня програма (спеціалізація):
035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»

Анисимова Вікторія Олексіївна

Керівник к.ф.н., доц. І. В. Кузнєцова

Рецензент к.ф.н., доц. К. А. Лут

Запоріжжя-2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»
(повне найменування закладу вищої освіти)

Інститут, факультет ЕГІ, гуманітарний факультет
Кафедра теорії та практики перекладу
Ступінь вищої освіти магістр
Спеціальність 035 «Філологія»
(код і найменування)
Освітня програма (спеціалізація) 035.041 «Філологія (германські мови та літератури (переклад включно)), перша – англійська»
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

«_____» _____ 2020 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА

Анисимової Вікторії Олексіївни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Прислів'я та антиприслів'я з гендерним компонентом в сучасній англійській мові

керівник проекту (роботи) Кузнецова Ірина Володимирівна, к. ф. н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «06» листопада 2020 року
№ 316

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 18 грудня 2020 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи): теоретичні та критичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених: Р. Лакофф, М. Р. Кей, С. Тремель-Плетц, А. В. Кириліної, І. Г. Серова, О. В. Куніна, С. Г. Тер-Мінасової та ін.; 205 паремій з гендерним компонентом, відібраних зі словників та сайтів мережі Інтернет.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): поняття «гендер», «мовна картина світу», «прислів'я» та «антиприслів'я», а також їх властивості; структурні та семантичні особливості прислів'їв та антиприслів'їв з гендерним компонентом та аналіз засобів вираження гендерних стереотипів, які закріплені в прислів'ях та антиприслів'ях; лінгвокультурологічна природа досліджуваних одиниць, що пов'язані з їхнім походженням і семантичні ознаки паремій з гендерно-маркованими компонентами та встановлених уявлень про чоловіків та жінок, відображених в прислів'ях та антиприслів'ях.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Кузнєцова І. В., к. філол. н., доцент		
II	Кузнєцова І. В., к. філол. н., доцент		
III	Кузнєцова І. В., к. філол. н., доцент		
IV	Журавель С.М., ст. викладач		
Нормоконтроль	Підгорна А. Б., к. філол. н., доцент		

7. Дата видачі завдання « 7 » вересня 2020 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вибір теми дипломної роботи	вересень 2020	Виконано
2.	Розробка завдання на дипломну роботу	вересень 2020	Виконано
3.	Складання календарного плану роботи	вересень 2020	Виконано
4.	Збирання матеріалу для написання 1 та 2 розділів	вересень – жовтень 2020	Виконано
5.	Підготовка розділу 1	жовтень 2020	Виконано
6.	Підготовка розділу 2	листопад 2020	Виконано
7.	Підготовка розділу 3	листопад 2020	Виконано
8.	Підготовка розділу 4	листопад 2020	Виконано
9.	Написання вступу і загальних висновків роботи	листопад – грудень 2020	Виконано
10.	Оформлення дипломної роботи	грудень 2020	Виконано
11.	Нормоконтроль	1-10 грудня 2020	Виконано
12.	Рецензування дипломної роботи	10-12 грудня 2020	Виконано
13.	Захист дипломної роботи		

Студента

_____ Анісимова В.О.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

_____ Кузнєцова І. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

ДР: 153 с., 123 джерел, 5 додатків.

Об'єкт дослідження – англійські прислів'я та антиприслів'я з гендерним компонентом.

Мета роботи – вивчення прислів'їв та антиприслів'їв з гендерним компонентом і зіставлення образів чоловіків і жінок, зафіксованих в словниках за допомогою даних фразеологічних одиниць.

Методи дослідження – метод лінгвістичного аналізу; метод суцільної вибірки; метод контекстуального аналізу; системно-функціональний метод.

У першому розділі проводиться дослідження поняття «гендер» у фразеології англійської мови, аналізується поняття картини світу і гендерних стереотипів, закріплених у свідомості носіїв мови за допомогою прислів'їв, розглянуті граматичні та структурні особливості прислів'їв та антиприслів'їв. У другому розділі магістерської роботи проаналізовано семантику прислів'їв з гендерними компонентами, а також робиться висновок про характерні риси, які притаманні людям в цілому, чоловікам і жінкам зокрема. В третьому розділі наукову увагу зосереджено на аналізі семантики антиприслів'їв з гендерним компонентами та порівнянні образів чоловіків та жінок з образами, відображеними в прислів'ях. В четвертому розділі роботи розглянуто питання охорони праці. В результаті проведеного дослідження запропоновано методику аналізу семантики прислів'їв та антиприслів'їв. Отримані результати можуть бути використані в процесі аналізу паремій інших германських мов.

ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ, ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ,
ФРАЗЕОЛОГІЗМИ, МОВНА КАРТИНА СВІТУ, ПРИСЛІВ'Я,
АНТИПРИСЛІВ'Я.

ЗМІСТ

Завдання на роботу

Реферат

Перелік скорочень

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ФРАЗЕОЛОГІЇ ТА ПАРЕМІОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ	11
1.1. Становлення поняття «гендер» в лінгвістиці.....	11
1.2. Теоретичне вивчення поняття фразеологічних одиниць в сучасній теорії мови	16
1.3. Прислів'я як пласт фразеології англійської мови та їх потенціал.....	20
1.4. Антиприслів'я англійської мови та їх місце у фразеологічному фонді	24
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ, ВІДОБРАЖЕНОЇ В ПРИСЛІВ'ЯХ З ГЕНДЕРНИМ КОМПОНЕНТОМ.....	28
2.1. Особливості дослідження мовної картини світу.....	28
2.2. Гендерні стереотипи чоловіків і жінок в мовній свідомості.....	33
2.2.1. Аналіз прислів'їв з компонентом «man» у значенні людина.....	34
2.2.2. Аналіз прислів'їв з гендерним компонентом, що позначає чоловіків.....	42
2.2.3. Аналіз прислів'їв з гендерним компонентом, що позначає жінок.....	50
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ, ВІДОБРАЖЕНОЇ В АНТИПРИСЛІВ'ЯХ З ГЕНДЕРНИМ КОМПОНЕНТОМ.....	61

3.1. Аналіз антиприслів'їв з гендерним компонентом, що позначає чоловіків.....	61
3.2. Аналіз антиприслів'їв з гендерним компонентом, що позначає жінок.....	65
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	71
4.1. Аналіз потенційних небезпек.....	71
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки.....	73
4.3. Заходи щодо виробничої санітарії і гігієни праці.....	75
4.4. Заходи з пожежної безпеки.....	80
4.5. Організація навчання працюючого та непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях.....	82
ВИСНОВКИ.....	85
SUMMARY.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91
ДОДАТКИ.....	104
Додаток А. Приклади вживання прислів'їв та антиприслів'їв у фразеологічному фонді англійської мови.....	104
Додаток Б. Приклади вживання прислів'їв з гендерним компонентом в сучасній англійській мові	108
Додаток В. Приклади вживання антиприслів'їв з гендерним компонентом в сучасній англійській мові.....	130
Додаток Г. Графіки.....	134
Додаток Д. Публікації.....	136

ВСТУП

У другій половині двадцятого століття мовознавство значно розширило сферу вивчення, при цьому змінився підхід до мови як до об'єкту дослідження. Якщо раніше мова розумівся як незалежна система, то тепер вона розглядається як засіб мислення, спілкування, отримання та обміну інформацією, крім того, це засіб отримання інформації про людину і її довкілля. Це стало причиною формування комплексного міждисциплінарного підходу до лінгвістичних досліджень і послужило поштовхом до розвитку гендерної лінгвістики, яка дозволяє вивчати культуру мови.

Науковці зосереджують свою увагу на дослідженні специфіки мовлення чоловіків і жінок, тобто представників обох статей (Р. Лакофф [101], М. Р. Кей [100] та С. Тремель-Плетц [111; 112]) і репрезентації чоловічого і жіночого голосу в системі мови, тобто образи чоловіків і жінок закріплені в мові (А. В. Кириліна [40], О. І. Горошко [21]). Сутність гендера може бути розкрита через вивчення структури мови, що пояснює необхідність аналізу репрезентації статей в лінгвістиці. За словами А. В. Кириліної, гендерний підхід дозволяє ширше розкрити та дослідити людський фактор в мові [40]. Не зважаючи на велику кількість робіт, питання відображення гендеру у фразеології залишається відкритим.

Значну роль в гендерних дослідженнях грає пареміологія. Гендерні дослідження на основі паремій допомагають простежити розвиток образів «чоловік» і «жінка» в англійській мові, а також проаналізувати сучасні поняття фемінності і маскулінності. Відомо, що мудрість і дух народу можуть проявлятися прислів'ях та антиприслів'ях. Їх вивчення сприяє як кращому знанню мови, так і кращому розумінню способу мислення і характеру народу. У прислів'ях і антиприслів'ях висвітлено історичний

досвід, менталітет, побут і культура народу. У них укладена національна і культурна специфіка народу.

Актуальність дослідження зумовлена поглибленим інтересом до гендерного аспекту функціонування паремій у сучасній англійській мові та полягає у необхідності дослідження гендерної репрезентативності міста чоловіка та жінки в суспільстві, вимог, що пред'являються до представників різних статей, відмінностей характеру і поведінки чоловіків і жінок. в англійських прислів'ях та антиприслів'ях через призму світобачення та еволюцію гендерних відносин.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дипломну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми кафедри теорії та практики перекладу Запорізького національного технічного університету № 61118 «Система й структура германських мов у когнітивно-комунікативній парадигмі знання». Тема роботи затверджена наказом ректора № 316 від 06.11.2020.

Об'єктом даного дослідження є англійські прислів'я та антиприслів'я з гендерним компонентом, що характеризують чоловіків і жінок.

Предметом дослідження функціонально-семантичних особливостей англійських паремій, що містять у своєму складі гендерно-маркований компонент.

Мета роботи полягає у всебічному вивченні прислів'їв і антиприслів'їв з гендерним компонентом і зіставлення образів чоловіків і жінок, зафіксованих в словниках за допомогою даних фразеологічних одиниць. Дана мета передбачає вирішення таких завдань:

- визначити сутність понять «гендер», «мовна картина світу», «прислів'я» та «антиприслів'я», а також охарактеризувати їх властивості;
- дослідити структурні та семантичні особливості прислів'їв та антиприслів'їв з гендерним компонентом та провести аналіз засобів вираження гендерних стереотипів, які закріплені в прислів'ях та антиприслів'ях;

- розкрити лінгвокультологічну природу досліджуваних одиниць, що пов'язані з їхнім походженням і зумовлює семантичні ознаки паремій з гендерно-маркованими компонентами та порівняти встановлені уявлення про чоловіків та жінок, відображених в прислів'ях та антиприслів'ях.

Дослідження виконано на матеріалі англomовних прислів'їв та антиприслів'їв з гендерним компонентом, вилучених методом суцільної вибірки зі словників та сайтів в мережі Інтернет.

У процесі аналізу було застосовано такі **методи дослідження**: *метод лінгвістичного аналізу* для ознайомлення та вивчення стану проблем, дотичних до теми дослідження; *системно-функціональний метод* – для вивчення функціонування прислів'їв та антиприслів'їв з гендерним компонентом; *метод компонентного аналізу* – для встановлення структури плану змісту лексико-семантичних одиниць; *аналіз суцільної вибірки* для відбору прикладів, що стали матеріалом дослідження; *контекстуальний аналіз та описовий метод* для вивчення та аналізу вибраних прикладів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в роботі крім всебічного аналізу паремій з гендерно-маркованими компонентами, такими як «*man*» та «*woman*», «*husband*» та «*wife*» тощо, розглядаються прислів'я з гендерним компонентом «*man*», який має загальнолюдський характер і відноситься до обох статей; з'ясовуються семантичні особливості та лінгвокультурна природа англomовних паремій з гендерним компонентом.

Теоретичне значення дипломної роботи зумовлено інтеграцією гендерного та лінгвокультурологічного підходів до вивчення англійських паремій з гендерним компонентом у структурі та семантиці, що є внеском в розбудову гендерної лінгвістики та лінгвокультурології в цілому. Висвітлення принципів семантичної організації паремій з гендерним компонентом, виокремлення і системний опис відображених в мовній картині світу гендерних рис, притаманних чоловікам або жінкам в англійськомовному суспільстві поглиблюють теоричні надбання

лексикології, фразеології, лексикографії та впливають на вивчення пареміологічного фонду мови в контексті культури. Результати даного дослідження можуть бути використані для подальшого вивчення гендерних стереотипів і культурних установок, зафіксованих в мові.

Практичне значення роботи полягає в тому, що отримані дані можуть бути застосовані в теоретичних курсах із загального мовознавства, лексикології, фразеології, міжкультурної комунікації, спецкурсах з гендерної проблематики, у лексикографічній практиці, під час укладання фразеологічних словників, написання навчальних посібників та наукових праць.

Робота пройшла апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня репрезентації: XI Міжвишівська студентська науково-практична конференція «Різдвяні студентські наукові читання» (Запоріжжя, 2019) та «Тиждні науки». За результатами дослідження було опубліковано тези «Функціонування прислів'їв з гендерним компонентом в сучасній англійській мові» [5] та «Способи перекладу прислів'їв з гендерним компонентом» [4]. Крім того, основні результати викладено в одноосібній фаховій статті І. В. Кузнєцової, В. О. Анисимової «Антиприслів'я з гендерним компонентом в сучасній англійській мові» [3] у «Науковому віснику Міжнародного гуманітарного університету» м. Одеси.

Структуру дипломної роботи зумовлено науковою логікою дослідження, його метою та поставленими завданнями. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел (123 найменувань) та додатків. Загальний обсяг роботи – 153 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ФРАЗЕОЛОГІЇ ТА ПАРЕМІОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

1.1. Становлення поняття «гендер» в лінгвістиці

В останні десятиліття в лінгвістиці інтенсивно розвиваються нові напрямки досліджень, в тому числі гендерні, яким на сьогоднішній день приділяється все більше уваги. Питання, пов'язані з тим, що в сучасній лінгвістиці позначається як гендерний чинник, ставилися ще в античну епоху, зокрема при осмисленні категорії граматичного роду в його співвідношенні з біологічним поділом людей на дві статі. Як термін поняття «гендер» з'явилося в 60-х роках ХХ ст., але широко використовуватися стало лише на початку 80-х років. За поняттям, наданим в словнику гендерних термінів, гендер визначається як певне число соціальних та культурних норм, приписуваних людям в залежності від їх біологічної статі [79, с. 21].

Початок досліджень стосовно поняття гендеру в лінгвістиці був пов'язаний в першу чергу з тим, що тема відображення статі в мові привернула увагу таких лінгвістів, як О. Есперсен [99], Е. Сепір [108], Ф. Маутнер [76], які заснували ряд напрямків у мовознавстві в ХХ столітті. Дослідники почали розглядати мову в контексті з суспільством і людиною, як частини цього суспільства, стали розвиватися нові галузі в лінгвістиці: соціолінгвістика, психолінгвістика, нейролінгвістика. Також необхідно відзначити, що в цей період почали вивчатися відмінності між чоловічими і жіночими варіантами європейських мов: німецької, англійської, французької [82, с. 122].

В 80-х роках ХХ ст. з'явилося більше розуміння гендеру, як проблеми всебічного дослідження жіночності та мужності та пов'язаних з ними соціальних та культурних очікувань. В 90-х роках ХХ ст. з'явився напрямок, що досліджує тільки мужність, з'явилося розуміння того, що маскуліність

має різні прояви в будь-якому суспільстві. Головний з цих напрямків мав назву домінуючої мужності (*hegemonic masculinity*) [7, с. 115].

В сучасному розумінні поняття гендеру розрізняє відношення між поняттями гендер та стать, проте ідея про розмежування понять біологічної статі та соціальної статі, тобто гендера, виникла лише в період постмодернізму [43, с. 138]. П. Еккерт і С. Макконнел-Джайнет [97] стверджують, що гендер є соціальною адаптацією статевих особливостей людини, які пояснюють поведінку і ролі чоловіків і жінок. За їх думкою, визначення мужності і жіночності, а також розподіл ролей в суспільстві носить виключно соціальний характер, тобто під гендерними ролями розуміють певні моделі поведінки, що приписуються в залежності від біологічної статі [97, с. 47-50]. Крім того, П. Еккерт і С. Макконнел-Джайнет [96] вважають, що неможливо дослідити взаємодію мови і гендеру поза контекстом, в якому ця взаємодія здійснюється. При дослідженні гендеру необхідно враховувати наступні моменти:

- гендерний параметр особистості нерозривно пов'язаний з іншими аспектами соціальної ідентичності та суспільних відносин;
- поняття гендера може трактуватися по-різному в різних спільнотах;
- лінгвістичне відтворення гендеру може варіюватися в різних культурах [86, с. 486].

О. В. Рябов стверджує, що стать складається з біологічної статі та соціокультурної статі, в якій повинні розгалужуватися соціальна та культурно-символічна складові [73, с. 11]. В іншому трактуванні гендер є ширшим поняттям, яке поєднує в собі біологічну та соціальну стать: «Гендер – свого роду міждисциплінарна інтрига, в основі якої сплітаються науки про людину, про її не тільки біологічну, але й соціально і культурно зумовлену специфіку, інтриги, як сукупність зобов'язань, подій та дій, в центрі яких стоїть людина, як особистість» [86, с. 9]. Антрополог Г. Рубін розглядає гендер як «комплекс угод, що регулюють біологічну стать як предмет суспільної діяльності» [107, с. 165].

Вітчизняні дослідники в основному використовують визначення гендеру, яке дав соціолог Е. Гідденс у 1989 р.: «... якщо стать має відношення до фізичних відмінностей між жінкою і чоловіком, то поняття гендер зачіпає їх психологічні, соціальні і культурні особливості» [20, с. 153]. О. А. Здравомислова розглядає гендер як конструкт, який включає в себе три характеристики: біологічну стать, статево-рольові стереотипи і так званий гендерний дисплей – різні прояви, обумовлені прийнятими нормами чоловічої та жіночої поведінки і взаємодії, прийнятими в даному суспільстві [34, с. 84].

За словами Б. МакЕлхінні, сучасна наука визнає, що гендер не є властивістю, якою людина володіє, або чимось, що людині належить [104, с. 27]. Швидше гендер може бути визначений як сукупність дій індивіда, продиктована соціальними установками і культурними традиціями даного суспільства. Як стверджує А. В. Кириліна, «... гендер не є власне лінгвістичною категорією, але його зміст може бути розкрито шляхом аналізу структури мови» [40, с. 9]. Нею ж була запропонована двох'ярусна модель, що складається з метагендерного (загальнолюдського) і гендерного (який враховує стать) рівнів [42, с. 10].

Наступним етапом вивчення впливу статі на мову стало відкриття мандрівниками первісних мов Америки і Африки (XII-XIII ст.), які поділялися на чоловічий і жіночий варіанти. Найчастіше жіноча мова розглядалася як відхилення від норми – чоловічої мови [19, с. 33]. Подальші дослідження гендерного фактора в мові будувалися на переконанні, що всі відмінності між чоловічою і жіночою мовою зумовлюються біологічною статтю. Такі аспекти, як освіта, вік, культура, виховання не бралися до уваги. В цілому ранні дослідження гендерного фактора в мові відрізнялися нерегулярністю і переважанням думки про дефіцитність жіночої мови в порівнянні з чоловічою [40, с. 25].

Використання поняття гендер пов'язано з концепцією, яка була розроблена американським психоаналітиком Робертом Столлером: його

пропозиція про розведення біологічної та культурної складових у вивченні питань, пов'язаних зі статтю, і дало поштовх формуванню особливого напрямку в сучасному гуманітарному знанні – гендерних досліджень [71, с. 28]. Психоаналітик розділяв поняття гендеру та статі для того, щоб відокремити соціокультурні значення «мужності» і «жіночності» від біологічних статевих відмінностей. Таким чином, саме значення терміну «гендер» полягає в запереченні абсолютної біологічної зумовленості відносин між статями: є біологічна стать і є гендер, тобто «соціальна стать». Перехід був зроблений, щоб «піти» від терміна «sexus» (біологічна стать), оскільки це поняття пов'язане з природною детермінованістю не тільки біологічних статевих відмінностей, але і статево-рольовий поділ праці, неоднакові вимоги і ставлення суспільства до чоловіків і жінок, різну суспільну «цінність» осіб в залежності від їх статі.

Слід зазначити, що на сучасному етапі найбільшим інтересом користується порівняльний аналіз найменувань в російській, англійській, французькій і німецькій мовах. Підтвердженням цьому служать роботи А. Н. Махмутової [59], М. В. Ласкавої [52], О. В. Белік [16], І. О. Бахметьєвої [14]. А. Н. Махмутова в своїй роботі розглядає оціночні іменники зі значенням особи жіночої статі в російській і англійській мовах з метою вивчити гендерні цінності, зокрема концепту «жінка», який в різних мовах має різні способи мовного вираження [59, с. 3–4]. О. В. Белік аналізує концепти «мужність» і «жіночність», представлені в англійському соціумі, які набули вербалізованого вираз за допомогою лексичних і фразеологічних одиниць, що складають лінгвокультурологічне поле [16, с. 2–5]. І. О. Бахметьєва досліджує категорію роду іменника, а також різні культурні норми і правила, закріплені за особами різної статі, на історичних етапах розвитку англійської мови з позицій лінгвістичної гендерології [14, с. 4].

М. Р. Кей [100], Р. Лакофф [101], С. Тремел-Плетц [111; 112] вивчали мовленнєву поведінку в гендерному аспекті. М. Р. Кей називає жіночу мову «мовою виправдань» (language of apology), а мова чоловіків «мовою

пояснень» (language of explanation) [99, с. 147]. У 70-ті році вважалося, що жіночий стиль мови висловлює безсилля, підпорядкованість. На думку Д. Спендер, жіночу мову і її властивості не варто оцінювати негативно, оскільки стриманість і ввічливість у мовленні радше є позитивною характеристикою [109, с. 8].

І. Г. Серова акцентує увагу на андроцентричності мови, яка проявляється в наявності великої кількості гендерно-асиметричних моделей, наприклад, в таких словах, як *master/mistress, widow/widower*. В англійській мові існує безліч слів з морфемою *man*: *mankind, manpower* і ін. [79, с. 97]. Подібні мовні явища не могли залишитися непоміченими представницями феміністської лінгвістики, які запропонували замінити сексистські моделі гендерно нейтральними: *man - human being; manpower – workforce, personnel, staff; chairman – chairperson; businessman – business executive; policeman – police officer* тощо [72, с. 162].

Таким чином, виникло поняття гендер, що означає сукупність соціальних і культурних норм, які суспільство наказує виконувати людям залежно від їх біологічної статі. Гендер створюється суспільством як соціальна модель жінок і чоловіків, що визначає їхнє положення і роль в суспільстві і його інститутах (сім'ї, політичній структурі, економіці, культурі, освіті та ін.) [83, с. 20–21]. Отже, слід ще раз підкреслити важливість використання гендерного фактора в лінгвістиці. Інтерес представляє тут, крім вищезгаданого, аналіз текстів чоловічої та жіночої представленості, аналіз мовних одиниць, використовуваних чоловіками і жінками, що сприяє кращому розумінню тексту. Врахування гендерного аспекту дозволяє по-іншому поглянути на добре відомі твори художньої літератури та інтерпретувати їх з урахуванням гендерної диференціації.

1.2. Теоретичне вивчення поняття фразеологічних одиниць в сучасній теорії мови

Фразеологія є розділом науки про мову, що вивчає фразеологічну систему в її сучасному стані та історичному розвитку. Об'єктом вивчення фразеології є фразеологічні одиниці (далі ФО). Предметом фразеології як розділу мовознавства є дослідження категоріальних ознак фразеологізмів, на основі яких виділяються основні ознаки фразеологічності і вирішується питання про сутність фразеологізмів як особливих одиниць мови, а також виявлення закономірностей функціонування фразеологізмів у мові і процесів їх утворення. Однак, незважаючи на існування великої кількості досліджень з основних питань фразеології до теперішнього часу не склалося єдиного підходу до визначення фразеологічної одиниці мови.

О. В. Кунін визначає фразеологічні одиниці як стійкі поєднання слів з повністю або частково переосмисленим значенням [52, с. 210]. На думку В. М. Мокієнко фразеологічної одиницею є відносно стійке, відтворюване, експресивне поєднання лексем, що володіє цілісним значенням [48, с. 203]. Р. М. Попов вважає, що «фразеологічна одиниця являє собою складну лінгвістичну одиницю, набір ознак якої неоднозначний» [70, с. 112]. О. М. Бабкін підкреслює, що «фразеологічна одиниця експресивно-емоційно забарвлює той сенс, носієм якого вона є, уподібнюючись тим лексемам, які не стільки називають особу, предмет, процес або явище, скільки характеризують і виявляють ставлення того хто говорить до об'єкта мовлення» [14, с. 97].

Фразеологічні одиниці розуміються як самостійна семантична сутність, яка являє собою елемент мовної системи. ФО характеризуються строго закріпленим порядком слів. Слід відмітити, що ФО притаманна стійкість граматичної форми їх компонентів: кожен член фразеологічного поєднання відтворюється в певній граматичній формі, яку не модно довільно змінювати. І. В. Арнольд вважає найзагальнішими ознаками ФО «мовну стійкість,

семантичну цілісність та віддільність» [10, с. 295]. Під стійкістю О. В. Кунін розуміє «обсяг інваріантності, властивий різним аспектам фразеологічних одиниць, що обумовлює їх відтворюваність в готовому вигляді і їх тотожність при всіх узуальних і окказіональних змінах» [51, с. 21]. О. В. Кунін зазначає, що різним класам фразеологізмів властиві як загальні, так і приватні показники стійкості, в результаті яких вони відтворюються в готовому вигляді. «Чотири загальних показника стійкості утворюють мінімальну фразеологічну стійкість» [51, с. 19]:

1) стійкість вживання, що є показником того, що фразеологічна одиниця є одиницею мови, а не індивідуальним оборотом, який вживається якимось одним певним автором;

2) семантична ускладненість. Даний тип стійкості в різному ступені з'являється в різних класах фразеологізмів. Різні типи семантичної ускладненості включають: повне чи часткове переосмислення значення, необразне перетворення значення, архаїчні елементи в складі фразеологізмів та ін.;

3) відсутність структурно-семантичної моделі змінного поєднання слів;

4) віддільність.

Особливе місце при вивченні фразеологічної теорії займає проблема класифікації фразеологічних одиниць. Класифікація, запропонована О. В. Куніним, ґрунтується на структурно-семантичному принципі та враховує стійкість ФО. Вчений розподіляє фразеологізми на чотири групи в залежності від комунікативних функцій, які вони виконують.

До першої групи відносяться номінативні фразеологічний одиниці, тобто ті, що виконують функцію найменування (позначення предметів, явищ, дій, станів, рис тощо) [50, с. 125]. Наприклад, *wear and tear* – зношення. Друга група включає номінативно-комунікативні ФО. До даної групи належать дієслівні фразеологічні одиниці, оскільки одні із них є словосполученнями, а інші - як словосполученнями, так і реченнями [50, с. 56]. Наприклад, *to break the ice* – *растопити лід*. До третьої групи

О. В. Кунин відносить вигуківі фразеологічні одиниці і модальні фразеологічні одиниці невивукового характеру. Дані фразеологічні одиниці є узагальнені виразники емоцій і волевиявлення, а іноді і того і іншого одночасно, внаслідок чого значення подібних вигуківих утворень є невмотивованим [50, с. 174]. Наприклад, *like hell* – з усієї сили і *my foot* – яка нісенітниця. Четверта група включає прислів'я та приказки, розглянуті як комунікативні одиниці [50, с. 176]. Наприклад, *the proof of the pudding is in the eating* – щоб судити про пудинг, треба його скуштувати.

Особливий інтерес для вчених становлять функції ФО в мові. За О. В. Куніним, функція – це роль, яку відіграє елемент в діяльності тієї структури, частина якої він становить [45, с. 58]. О. В. Кунін поділяє функції фразеологічних одиниць на константні, притаманні всім видам ФО, і варіативні, притаманні тільки деяким видам ФО. До константних функцій він відносить комунікативну, номінативну і пізнавальну функцію.

Комунікативна функція ФО полягає в тому, що вони служать засобом спілкування, тобто засобом обміну інформацією і засобом повідомлення, тобто засобом передачі інформації без зворотного зв'язку. Номінативна функція реалізується в співвіднесеності фразеологізмів з предметами і ситуаціями реального світу. В якості різновиду номінативної функції можна виділити нейтрально-називну і називну функції. Реалізація нейтрально-називної функції полягає в тому, що в даному випадку важливим є факт позначення предмета, а не стилістичне використання. Наприклад, *brown paper* – обгортковий папір. Під пізнавальною функцією О. В. Кунін розуміє опосередковане свідомістю соціально-детерміноване відображення об'єктів реального світу, що сприяє їх пізнанню. Соціальна детермінованість проявляється в тому, що, хоча потенційні фразеологізми і створюються окремими індивідами, ці індивіди є частиною суспільства, і здійснення ними пізнавальної функції можливо тільки на основі попередніх знань [50, с. 58]. До семантичних або варіативних функцій О. В. Кунін відносить такі функції як волюнтативна, дейктична та результативна. Волюнтативна функція – це

функція волевиявлення. Дейктична функція відображається у вказівці на час і місце події, що відбувається або явища. Наприклад, *wish smb. well* – бажати удачі, доброзичливо ставитися до будь-кого. Результативна функція характеризується позначенням причини, що викликала дію або стан, який висловлює ФО. Дана функція властива більшості прислів'їв [21, с. 59].

Виділяється кілька типів тлумачення фразеологізмів, які дають можливість більш об'єктивно підійти до визначення лексичного значення будь-якого конкретного фразеологізму, а також наблизитися до розуміння природи самого лексичного значення фразеологізму:

- лексичне значення іменних фразеологізмів тлумачиться іменним описовим виразом: *achilles' heel* – ахіллесова п'ята (найбільш вразливе місце);

- лексичне значення дієслівних фразеологізмів тлумачиться інфінітивним описовим виразом: *to drop off the hooks* – зіграти в ящик (померти);

- лексичне значення ад'єктивних фразеологізмів трактується по-різному:

- а) описовим атрибутивним зворотом з прикметником або причастям в повній формі: *not so hot as* – не дуже хорошиий;

- б) описовим атрибутивним зворотом з прикметником або причастям в короткій формі: *play the goat* – дуже дурний;

- лексичне значення адвербіальних фразеологізмів тлумачиться описовим прислівниковим оборотом: *at a snail's pace* – черепашиачим кроком (дуже повільно);

- лексичне значення дієслівно-пропозиціональних фразеологізмів тлумачиться дієслівно-описовим зворотом, найчастіше йому передуює невизначено-особистісний займенник: *speak thickly* – будь-хто не може розбірливо сказати що-небудь;

Таким чином, лексичне значення фразеологізму – це одна з його категоріальних ознак, яка може реалізуватися не тільки в тексті, але і в

контексті, розкриваючись практично при лексикографічному описі та тлумаченні. Існуючі загальнолюдські цінності і національно специфічні норми і стандарти фіксуються у фразеологічних одиницях і отримують додаткову інтерпретацію в вживаннях мовних штамів. У процесі дослідження одиниць фразеологічного фонду не можна не враховувати лінгвокраїнознавчий аспект вивчення мови, який дозволяє глибше зрозуміти специфіку народу, його історію, звичаї, тобто те, що входить в поняття культура. Гендерний підхід до вивчення фразеологічного і пареміологічного матеріалу передбачає макро- і мікрорівні аналізу. Даний аспект дає можливість зосередитися на дослідженні фразеологічної картини світу, в центрі якої знаходиться Людина в сукупності з усіма її екзистенціальними, в тому числі і гендерними, характеристиками

Питанню фіксування гендеру у фразеології мови приділяється особлива увага. Це пояснюється тим, що фразеологічний фонд мови відображає особливі риси світогляду носіїв цієї мови, а також зображує національну своєрідність комунікативної поведінки народу. Досліджуючи ФО як засіб відображення гендеру, слід враховувати, що фразеологізм, як знак мови, виступає формою відображення навколишньої дійсності людини.

1.3. Прислів'я як пласт фразеології англійської мови та їх потенціал

Давно відомо, що дух і мудрість народу виражаються в його приказках і прислів'ях, а знання приказок та прислів'їв того чи іншого народу сприяє не тільки кращому знанню мови, а й кращому розумінню характеру і способу мислення народу. Прислів'я – це головне джерело мудрості предків, хранителі пам'яті і знаряддя передачі людського досвіду» [13, с.10].

В. Л. Архангельський розглядає прислів'я як особливий вид вторинних мовних знаків, які включаються в коло фразеологічних одиниць [12, с. 147].

О. С. Мамонтов визначає прислів'я як короткі вислови, які відносяться до фольклору, в узагальненому вигляді констатують властивості людей і явищ, дають їм оцінку і визначають поведінку [57, с. 27]. Дослідниця М. О. Мещерякова тлумачить прислів'я як «закінчений, короткий, образний вислів узагальнюючого характеру; повчальне життєве спостереження, яке можливо застосувати до найрізноманітніших ситуацій та випадків; мала жанрова форма фольклору» [53, с. 33]. В. М. Телія вважає прислів'я «потужним джерелом інтерпретації, оскільки вони є мовою культури, що століттями формувалася та традиційно передається з покоління в покоління, в якій в відображенні всі категорії та установки цієї життєвої філософії народу – носіїв мови» [86, с. 241]. О. В. Кунін в свою чергу під прислів'ями розуміє «афористично стислі вислови з повчальним змістом в ритмічно організованій формі» [48, с. 176].

Питання про приналежність паремії до фразеологічних одиниць залишається відкритим. На думку деяких вчених прислів'я не є фразеологічними одиницями, а являють собою твори усної народної творчості, наприклад, В. П. Жуков не включає прислів'я у фразеологічний склад мови [33, с. 9].

Прислів'я мають ряд наступних ознак:

1) стійкість, тобто структурно-семантична, лексична і синтаксична стійкість: *woman's place is in the home* – місце жінки вдома;

2) переосмислення компонентів – послання, яке несе в собі прислів'я, не зводиться до суми значень його компонентів, наприклад, *those who live in glass houses should not throw stones* – якщо живеш у скляному будинку, не слід кидати каміння;

3) експресивність – обумовлює виразність прислів'я і вплив на слухача, носять повчальний характер і висловлює негативну або позитивну оцінку: *an honest man is the noblest work of God* – чесна людина найкраще творіння бога;

4) дидактичність – повчальне судження, передане в лаконічній формі. Дидактичність може передаватися у наступних формах: порада

(див. Додаток А, прикл. 17), попередження (див. Додаток А, прикл. 37), критики (див. Додаток А, прикл. 20) [9, с. 235].

5) народність – відсутність конкретного автора і довгострокове вживання широкими верствами суспільства. На думку І. Є. Анічкова, саме в цьому полягає відмінність паремії від інших смислових одиниць мови, які представляють собою використання досвіду предків [6, с. 45].

Англійські прислів'я можуть належати до чотирьох типів речень: декларативні, імперативні та питальні:

1) декларативні прислів'я містять твердження, яке дає читачеві або слухачеві деяку інформацію про події, різні дії, відносини, думки або почуття: *every man has his weak sides* – у кожного свої слабкості (див. Додаток А, прикл. 8, 16). Дане прислів'я виражене у стверджувальній формі, проте також можуть зустрічатися заперечні форми: *man does not live by bread alone* – не хлібом єдиним живе людина.

2) імперативні прислів'я висловлюють бажання оратора змусити когось, загалом слухача, виконати певну дію. Вказівні речення містять широкий спектр імперативних значень: команди, заборони, прохання, запрошення, переконання тощо, залежно від ситуації, контексту чи тону: *call no man happy till he is dead* – не називай людину щасливою, поки вона живе. В англійській мові дієслово *let* використовується для пропозицій та наказів, якщо вони не адресовані слухачеві. Ці структури можна вважати типом імперативних речень [110, с. 303]: *let no woman's painting breed thy stomach's fainting* – нехай жодна симпатична мордочка не змусить твоє серце битися частіше.

3) прислів'я, що мають форму питальних речень, рідко можна зустріти в англійській мові: *when Adam delved and Eve span who was then a gentleman?* – коли пахав Адам, і Єва пряла, де тоді стояло родовідне дерево.

Найбільш поширеними в англійській мові є прислів'я зі структурою складнопідрядного речення. Серед даних прислів'їв виділяється група речень з обмежувальним визначальним підрядним реченням, яке вводяться

відносним займенником *that* с займенником *he* у функції підмета головного речення. Існує два структурних типи подібних речень:

1) підрядне речення після головного: *he has fault of a wife, that marries mam's pet* – матусена донька не буде гарною дружиною (див. Додаток А, прикл. 24).

2) підрядне речення, що вводиться займенником *that*, стоїть між підметом *he* і іншими членами головного речення: *he that gets a ship or a wife* (див. Додаток А, прикл. 28–31).

Аналогічні структурні типи можна знайти і в тому випадку, коли підрядне речення вводиться відносним займенником *who*, причому другий тип значно більш поширений, ніж перший: *he laughs best who laughs last* – сміється добре той, хто сміється останнім (див. Додаток А, прикл. 28–25). Можна також виділити групу складнопідрядних речень з умовним підрядним реченням, що вводиться союзом *if* і передує головному реченню: *when an ass climbs a ladder, we may find wisdom in women* – коли віслик підійметься по сходах, тоді жінка може і порозумнішає; *if the husband be not at home, there is nobody* – будинок порожній, якщо чоловіка немає (див. Додаток А, прикл. 33, 34, 36).

Особливий інтерес для вчених становлять функції прислів'їв в мові. Перш за все, прислів'я мають дидактичну функцію – спроба навчити людей, дати їм пораду, допомогти у складних ситуаціях, показати людям, які найважливіші речі в житті, показати правильний шлях у житті. Більшість прислів'їв, що мають дидактичну функцію, походять з Біблії: *every man must carry his own cross* – кожна людина повинна нести свій власний хрест (див. Додаток А, прикл. 15). Наступна функція, яку можуть виноувати прислів'я – кумулятивна, тобто відображення прислів'ями накопиченого досвіду народу [50, с. 60]: *a man takes a drink and then the drink takes the man* – спочатку людина починає пити, потім випивка поневолює людину. З кумулятивною функцією прислів'я тісно пов'язана її директивна або повчальна функція, націлена на формування і виховання особистості.

Прислів'я являють собою формули поведінки, народну мудрість, тому вони є універсальними і можуть бути застосовані до всіх людей, як неписані закони: *prettiness dies first* – краса вмирає першою. Наступна функція прислів'їв – оцінювальна, тобто надання оцінки, спираючись на прийняті в даному суспільстві норми і закони. Наприклад: *women are the root of all evil* – жінки є джерелом зла.

Таким чином, можна зробити висновок, що прислів'я являють собою закінчені висловлювання, що мають форму речення. У прислів'ях відображаються накопичені поколіннями знання. Крім того, прислів'я виконують особливі функції, роблячи мову виразною, емоційною і яскравою.

1.4. Антиприслів'я англійської мови та їх місце у фразеологічному фонді

В англійській мові для позначення антиприслів'їв існує термін *perverb*, який представляє собою з'єднання таких компонентів, як *perverse* і *proverb*, що означає «зінсоване прислів'я». Крім цього, антиприслів'я в англійській мові також називають «*anti-proverbs*» або «*twisted wisdom*». Саме лінгвістичне поняття «антиприслів'я» в лінгвістиці є відносно новим. Воно було введено відомим сучасним американським пареміологом В. Мідером. Антиприслів'я образно характеризується як «перекручена мудрість» [106, с. 27]. Однак, за словами Х. Вальтера, поняття антиприслів'я, незважаючи на те що, активно вживається в сучасних пареміологічних дослідженнях, досі не внесено до словника [23, с. 32].

Слід зазначити, що поняття антиприслів'я інтерпретуються в дослідженнях по-різному. Розглянемо визначення різних вчених. О. Н. Антонова визначає антиприслів'я як: «мовне утворення досить широкого кола – стійку фразеологічну одиницю, що є смисловим антиподом традиційній паремії» [8, с. 96]. А. О. Константінова, визначаючи

антиприслів'я як: «нові паремійні одиниці, створені на основі традиційних прислів'їв і приказок» [46, с. 98]. Таким чином, антиприслів'я є трансформаціями традиційних прислів'їв.

Антиприслів'я характеризуються тим, що їх розуміння не залежить від контексту, і вони можуть функціонувати як самостійні афоризми [1, с. 6]. «Антиприслів'я можна назвати міні-пародією, основною метою якої є жартівливий, іронічний розгляд певних ситуацій» [90, с. 303].

Виникнення антиприслів'їв в мові пов'язане з тим, що в своєму повсякденному житті людина постійно стикається з необхідністю вирішувати нові завдання. Антиприслів'я – це своєрідний протест тому, про що сказано в прислів'ї-оригіналі. Новий час вносить свої зміни в наше життя, в сприйняття нами явищ і фактів навколишньої дійсності. Ці зміни неминуче відображаються в мові, а в даному випадку – в антиприслів'ях як одиницях фразеологічного фонду. Їх основна мета – іронія, а іноді навіть сарказм. Іншу причину виникнення антиприслів'їв можна побачити в реалізації емоційно-оцінної функції мови. «Прагнення уникнути монотонності повсякденного буття викликає потребу за допомогою жартів, гумору і сміху урізноманітнити його» [90, с. 305]. Відмінність людини від інших живих істот планети полягає в здатності сміятися. Сміх дозволяє створювати позитивні установки на життя. Крім перерахованих вище причин виникнення антиприслів'їв можна назвати і ще одну, таку як – «прагнення людини до творчої гри, а в даному випадку до мовної гри, прояв її креативного підходу до світу» [33].

Далі розглянемо структурні особливості антиприслів'їв. За структурною класифікацією С. Г. Тер-Мінасової, сучасні антиприслів'я підрозділяються на наступні структурні типи [87, с. 131–132]:

Перший, найбільш поширений спосіб відбувається за рахунок надбудови, або збільшення, в якій до первісного варіанта в його повному вигляді додається, нарощується ще одне судження. Наприклад: *man's home is his castle* – будинок чоловіка є його фортецею → *man's home is his castle, let him clean it* – будинок чоловіка є його фортецею, нехай сам її і прибирає. До

первісного варіанта прислів'я було додано нове ствердження «*let him clean it*», з якого випливає, що цей приклад антиприслів'я є доказом рівності чоловіків і жінок у суспільстві.

В наступному прикладі ми також можемо відзначити, що до усталеного варіанту був доданий новий елемент «*but marry where money is*», який додав гумористичне значення: *заміж треба виходити за того, у кого багато грошей: never marry for money – ніколи не виходь заміж заради грошей → never marry for money, but marry where money is – ніколи не виходь заміж заради грошей, але одружуйся, де є гроші*. Антиприслів'я наведене далі було утворено шляхом додавання до прислів'я додаткового компонента «*who wanted a mink*», який виражає сарказм: *чоловік буде працювати багато до тих пір, поки його дружина не отримає нову шубу: behind every successful man is a woman – за кожним успішним чоловіком стоїть жінка → behind every successful man is a woman who wanted a mink – за кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка хоче норкову шубу*.

Отже, наведені приклади ілюструють, що за допомогою розширення традиційні варіанти прислів'їв наділяються новим, часто гумористичним значенням.

Другий вид трансформації характеризується відсіканням частини прислів'я і додаванням до нього нового судження. Наприклад: *give a man a fish and you feed him for a day; teach a man to fish and you feed him for a lifetime – дай людині рибу, і ти нагодуєш її на день; навчи людину ловити рибу, і ти нагодуєш її на все життя → give a man a fish and you feed him for a day. Teach a man to fish and he will sit in the boat drinking beer – дай людині рибу, і ти нагодуєш її на день. Навчи людину ловити рибу, і вона буде сидіти в човні і пити пиво*. Дане антиприслів'я утворене за допомогою відсікання другої частини прислів'я «*you feed him for a life time*» та заміною її на нову «*he will sit in the boat drinking beer*». Новий компонент наділяє антиприслів'я іронічним значенням: *марно людину чомусь вчити, оскільки все одно буде пити пиво або, іншими словами, буде лінуватися*.

Третій вид – об'єднання двох різних скорочених прислів'їв в одне нове, але з іншим, часто з іронічним змістом. Зміна прислів'я, при якій відбувається підміна слів, породжує ігровий характер і майже завжди має розважальну функцію. Часто в таких текстах елементи прислів'їв з'єднуються з сучасними висловлюваннями. Наприклад: *an apple a day is worth two in the bush* – *одне яблуко вдень коштує двох на дереві*. Дане антиприслів'я утворилося шляхом злиття двох відомих прислів'їв «*an apple a day keeps the doctor away*» та «*a bird in the hand is worth two in the bush*», та набуває нової форми і нового значення: краще мати одне яблуко в день на столі, ніж два на дереві. Антиприслів'я з гендерним компонентом, утворених шляхом даної трансформації, не були виявлені.

Четвертий тип деформації здійснюється заміною і підстановкою лексичних компонентів, що супроводжується грою співзвуччя, каламбуром. Наприклад, *a man is known by the company he keeps* – *про чоловіка судять по компанії, з якою він спілкується* → *a man is known by the company he keeps away from* – *про чоловіка судять по компанії, від якої він тримається подалі*. В цьому прикладі дієслово «*keep*» у словосполученні «*to keep a company*», яке позначає «спілкуватися з людьми», набуває протилежного значення у фразовому дієслові «*to keep away from a company*».

Таким чином, антиприслів'я утворюється від прислів'я, ґрунтуються на його первинному значенні, але в процесі трансформації відбувається спотворення сенсу, часто в гумористичної спрямованості.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ, ВІДОБРАЖЕНОЇ В ПРИСЛІВ'ЯХ З ГЕНДЕРНИМ КОМПОНЕНТОМ

2.1. Особливості дослідження мовної картини світу

Мова є унікальною властивістю людини, що виділяє її з решти світу [31, с. 25]. Вона усією своєю системою настільки тісно пов'язана з життям, копіює її, що «людина перестає відрізняти предмет від назви, пласт дійсності від пласта її відображення в мові» [55, с. 35].

Термін «картина світу» вперше був запропонований Л. Вітгенштейном в аспекті філософії і логіки. У антропологію, семіотику, а, отже, і в лінгвістику (бо мова є найбільш універсальна і загальнозначуща система знаків) термін був введений Л. Вайсбергом [31, с. 13]. Інтерес до мовної картини світу виявляється ще в роботах В. фон Гумбольдта, який писав, що «різні мови є для нації органами їх оригінального мислення і сприйняття» [57, с. 136]. Таким чином, картина світу – упорядкована сукупність знань про дійсність, що сформувалася в громадській (а також в груповій, індивідуальній) свідомості і обов'язкова для всіх носіїв мови [84, с. 146].

Картина світу фіксує можливі ракурси розгляду тих чи інших сутностей або певний погляд на речі, але не нав'язує і не диктує особливе сприйняття світу і раз і назавжди задане його осмислення, оскільки не мова і не мовна картина світу як такі зумовлюють наш світогляд, а позамовна реальність [48, с. 67]. З. Д. Попова та І. А. Стернін наголошують на необхідності розрізняти безпосередню і опосередковану картини світу. Безпосередня картина світу – результат прямого пізнання дійсності за допомогою органів почуттів і абстрактного мислення, включає в себе як концептуальне знання про дійсність, так і сукупність ментальних стереотипів, що визначають інтерпретацію цієї дійсності. Опосередкована картина світу – «результат фіксації концептосфери вторинними мовними

системами, які матеріалізують існуючу в свідомості безпосередню когнітивну картину світу» [84, с. 217].

М. В. Піменова під мовною картиною світу розуміє «сукупність знань про світ, які відображені в мові, а також способи одержання і інтерпретації нових знань» [68, с. 5]. На думку З. Д. Попової і І. А. Стерніна, мовна картина світу – це «сукупність зафіксованих в одиницях мови уявлень народу про дійсність на певному етапі розвитку народу, уявлення про дійсність, відбите в значеннях мовних знаків – мовне членування світу, мовне впорядкування предметів і явищ, закладене в системних значеннях слів інформація про світ» [84, с. 224]. С. Т. Тер-Минасова, в свою чергу, пропонує порівняти мову з дзеркалом, оскільки в ній насправді відбивається реальний світ. Причому мова, як відомо, відображає і географію, і клімат, і історію, і умови життя людини [87, с. 56]. Такий підхід до інтерпретації мови бере свій початок від філософії В. фон Гумбольдта, який стверджував наступне: «Мова – це зовнішній прояв духовності етносів: мова народу є її дух, а дух народу – це його мова, і неможливо уявити щось більш тотожне» [24, с. 86].

Р. Х. Хайруліна визначає мовну картину світу як системне, цілісне відображення дійсності за допомогою різних мовних засобів [89, с. 6]. А. Вежбицька визначає мовну картину світу, як історично сформовану в мовній свідомості даного мовного співтовариства і відображену у мові сукупність уявлень про світ [68, с. 13]. М. В. Піменова під мовною картиною світу розуміє «сукупність знань про світ, які відображені в мові, а також способи одержання і інтерпретації нових знань» [68, с. 5].

Мовна картина світу виявляється найстабільнішою і стійкою, тому що мова зберігається століттями, змінюючись лише незначно. Висловлені в мові значення складаються в єдину систему поглядів, яка нав'язується в якості обов'язкової всім носіям мови [31, с. 113]. МКС формує тип ставлення людини до світу (природи, тварин і до самої себе як елементу світу). Вона задає норми поведінки людини в суспільстві. Таким чином, складається якась єдина система поглядів, свого роду колективна філософія.

Таким чином, мовна картина світу фіксує людський досвід, зберігає його і передає наступним поколінням, реагуючи на мінливі умови життя людини. Мовна картина світу має національну специфіку, яка виражається в семантиці мови. Кожен природна мова відображає певний спосіб концептуалізації світу, оскільки мовні знаки служать засобом представлення основних установок культури, так що носії різних мов можуть бачити світ по-різному, через призму своїх мов. Специфічні особливості національної мови створюють для носіїв цієї мови не єдину картину світу, відмінну від існуючої, а специфічне забарвлення цього світу, обумовлене національною значимістю предметів, явищ, процесів, виборчим ставленням до них, породженим специфікою діяльності, способу життя і національною культурою даного народу.

Мовна картина світу антропо- і етноцентрична. Вона являє собою сукупність знань про світ, відображених у лексиці, граматиці, фразеології. Кожен етнос має свою власну мовною картиною світу. Разом з тим, концептуальна картина світу може бути різною у представників різних професій, які говорять однією мовою, і, навпаки, схожою у носіїв двох різних мов. Картина світу є основою індивідуальних і суспільних знань про світ. Вона створює загальну для даного соціуму когнітивну структуру, роблячи багато в чому подібними уявлення людей про навколишню дійсність, що дозволяє їм вступати в процес обміну інформацією, простіше кажучи, комунікації.

Мовна картина світу показує світ за допомогою культурної картини світу. В даному випадку вірніше буде говорити не про співвідношення частина-ціле, мова-частина культури, а про їх взаємодію. Мова, безсумнівно, частина культури, а й культура – це лише частина мови. Отже, мовна картина світу не зовсім заповнюється культурною, а якщо останню вважати образом світу, відбитим у свідомості людини, то можна стверджувати, що світогляд людини зароджується в результаті її духовної діяльності і фізичного досвіду. Таким чином, мовна та культурна картини світу тісно взаємопов'язані і

знаходяться в статусі безперервно взаємодіючих і висхідних до реальної картини світу.

Проблема фразеологічної картини світу досліджується багатьма вітчизняними лінгвістами (Р. Хайруллін [89], Р. Т. Сіраєва [81], Ф. Г. Фаткулліна [88] та ін.). Під фразеологічною картиною світу мається на увазі частина мовної картини світу, що відображає навколишню дійсність за допомогою фразеологічних одиниць. Під фразеологічною картиною світу в сучасних дослідженнях розуміється «частина цілісної наївної мовної картини світу, описаної засобами фразеології, в якій кожна ФО є елементом суворой системи і виконує певні функції в описі реалій навколишньої дійсності» [87, с. 8]. Фразеологічна картина світу найбільш яскраво і точно відображає дух народу, його національний менталітет, а також культурно-історичний досвід пізнання світу, в силу своєї експресивності і емоційності. Таким чином, фразеологічна картина світу – специфічна для кожної мови [81]. Фразеологічна картина світу характеризується низкою відмінних ознак, основними з яких є універсальність, антропоцентризм і експресивність [88, с. 96].

До специфічних особливостей фразеологічної картини світу можна віднести універсальність, тобто наявність загальної системи вербальних одиниць, яка передає особливості світобачення тієї чи іншої нації. Крім того, фразеологічній картині світу притаманні національна специфічність, стійкість, експресивність і фрагментарна специфічність. Тобто фразеологічна картина світу – це особливий світ в мові, якому притаманні характерні риси в планах вираження і змісту. Дана картина світу формується за допомогою фразеологічних мовних засобів різного рівня: лексичного, граматичного і стилістичного. Вона розглядається як з точки зору зафіксованих у мові результатів переробки людиною інформації про світ, так і з позиції деяких філософських категорій.

Слід також розглянути поняття загальної гендерної картини світу. Вона являє собою складну систему, утворену локальними гендерними картинами

світу: одна з них сформувалася в релігії, інша склалася в літературі і різних сферах мистецтва, третя представлена в науці, четверта знаходить відображення в засобах масової інформації тощо [56, с. 6]. Нинішній рівень наукового знання такий, що окремі «пласти» гендерної картини світу представлені різними дисциплінами – лінгвістикою, історією, філософією, семіотикою, соціологією, психологією і т.д. Гендерна картина світу – упорядкована, несуперечлива і внутрішньо пов'язана сукупність існуючих в повсякденній свідомості ідеалів, орієнтацій, установок, в яких знаходить відображення соціокультурна диференціація статей. Однією з головних структурних складових гендерної картини світу є гендерний компонент. Розгляд та облік гендерного компонента в лінгвістиці сприяють отриманню повноцінного, адекватного уявлення не тільки про гендерну, а й про мовну картину світу в цілому.

У мовній картині світу, як відомо, національний менталітет реалізується в основних культурних концептах, номінованих в символічні образи, що відображають ментальний уявлення носіїв мови про навколишній світ. Культура – це пам'ять народу, а мова – хранитель народної пам'яті. Мова і культура постійно взаємодіють між собою, динамічно розвиваючись і видозмінюючись. Можна зробити висновок, що мовна картина світу реалізується в стереотипах і стійких образах, які відображають уявлення людини про світ.

Таким чином, для аналізу образів чоловіків і жінок, закріплених в сучасній англійській мові, необхідно розглянути прислів'я та антиприслів'я англійської мови з гендерним компонентом.

2.2. Гендерні стереотипи чоловіків і жінок в мовній свідомості

Прислів'я є яскравим зразком втілення в мові характерологічних рис світобачення представників того чи іншого мовного співтовариства і засіб історичної трансляції культурних установок народу – носія мови. Стереотипна репрезентація обох статей є однією з форм андроцентризму в мові і призводить до крайньої обмеженості гендерних уявлень.

Стереотип – це емоційно-забарвлене судження, виражене в перебільшеній формі, що акцентує увагу на певних властивостях конкретного класу осіб [40, с. 177]. Одним із характерних видів стереотипів є гендерні стереотипи. А. В. Кириліна такий вид стереотипів в своїх роботах визначала як «культурно і соціально обумовлені думки і пресупозиції про якості, атрибути і норми поведінки представників обох статей і їх відображення в мові» [14, с. 98]. І. С. Клецина дає наступне визначення: «гендерні стереотипи – це стандартизовані уявлення про моделі поведінки, риси характеру, що відповідають поняттям «чоловіче» та «жіноче» [93, с. 9]. Дослідник Ф. Л. Джейсі наголошував, що гендерні стереотипи підкреслюють домінуюче становище чоловіків і підкорене жінок [93, с. 151]. Підводячи підсумок над усім вищезазначеним, можна зробити висновок, що гендерні стереотипи відображають історично сформовані культурну та соціальну точку зору на характерні риси та норми поведінки представників обох статей.

Після свого закріплення в мові, гендерні стереотипи набувають певного впливу на формування поведінки обох статей, в тому числі на її оцінку в суспільстві. Це в свою чергу призводить до спрощення сприйняття дійсності та формування упереджень, які в результаті міцно закріплюються у свідомості та важко піддаються змінам. Необхідно підкреслити, що соціальні ролі чоловіків і жінок відрізняються в залежності від культури, та можуть знаходити відображення в геть протилежних за змістом гендерних стереотипах. В данній роботі розглядаються англомовна картина світу.

Найбільш яскравими прикладом історично сформованих гендерних стереотипів, які транслуються з покоління в покоління є прислів'я. Важливість вивчення прислів'їв в контексті гендерних стереотипів пояснюється кількістю закріплених в них найбільш стандартизованих моделей поведінки.

Для зручнішого аналізу гендерних стереотипів, що знайшли своє відображення в англійській пареміології, прислів'я з гендерним компонентом можна класифікувати наступним чином [32, с. 98]:

- біологічні характеристики, такі як вік, зовнішній вигляд та стан здоров'я;
- особистісні характеристики, включаючи риси характеру, емоції, норми поведінки;
- соціальні ролі, під якими розуміються стандартизовані вимоги до категорії людей в залежності від їх соціального положення.

Таким чином, мова являє собою одне з основних джерел знань про гендерні стереотипи та їх зміни в часі. Гендерні стереотипи виражають поширену думкою або упередження про властивості та характеристики, якими володіють або повинні володіти жінки і чоловіки, а також про ролі, які вони виконують або повинні виконувати. Аналіз прислів'їв робить можливим визначення найбільш частотних стереотипів та простежити зміну даних стереотипів в часі. Семантику прислів'їв можна аналізувати в контексті біологічних або особистісних характеристик, а також соціальних ролей.

2.2.1. Аналіз прислів'їв з компонентом «man» у значенні людина

В результаті нашого аналізу, було виявлено, що слово «man» має два значення: чоловік і людина, та це підтверджується словником Oxford English Dictionary [119]. Тому можна виділити ряд прислів'їв, в яких компонент

«man» має значення людина. Слід зазначити, що паремії з гендерними компонентами можна розподілити на:

- прислів'я з нейтральною конотацією: *a man can do no more than he can* – людина не може зробити більше своїх можливостей;
- прислів'я з позитивною конотацією: *man is as strong as his will* – людина на стільки ж сильна, на скільки сильна її воля;
- прислів'я з негативною конотацією: *every man has his faults* – немає людини без недоліків;

Не зважаючи на подібну класифікацію, слід зазначити, що прислів'я з компонентом «man» у значенні «людина» має переважно нейтральну конотаційну оцінку, в той час як гендерні компоненти, позначаючи конкретно чоловіків та жінок мають позитивну, або, в більшій мірі, негативну конотацію. Наведемо декілька прикладів паремій з компонентом «man» у значенні «людина» з нейтральною оцінкою: *every man is the architect of his own fortune* – кожна людина будівник свого щастя. Данне прислів'я свідчить про те, що ваші власні рішення та ваші дії визначають, яким буде ваше життя. Те, ким ви станете, повністю залежить від ваших дій.

Проаналізуємо наступне прислів'я: *man is a product of his words* – людина характеризується словами, які вона говорить. Семантику цього прислів'я можна зрозуміти з кількох сторін. З одного боку можна говорити про вихованість і манери: те, що людина говорить, і що важливіше, як вона це говорить. Попередні прислів'я також вказували на те, що манери високо цінуються в суспільстві. З іншого боку дане прислів'я можна розцінити як відношення до вміння тримати слово, адже та людина, яка в змозі відповісти за свої слова, вважається сильною людиною.

Біологічні характеристики можуть відображатися в прислів'ях за допомогою оцінки як віку людини, так і рис зовнішності, а також стану здоров'я та. Оскільки критерії цієї оцінки для чоловіків та жінок можуть відрізнятися, або навіть буди абсолютно протилежними, в культурі немає загальнолюдського відображення стандартів краси, що призводить до

нечисленної кількості прислів'їв з компонентом «*man*» в значенні «людина». В переважній більшості фізичні характеристики передаються за допомогою метафор, наприклад: *handsomest flower is not the sweetest* – *найкрасивіша квітка не обов'язково найсладшіша*.

Якщо характеристика зовнішнього вигляду і зустрічається в пареміях з гендерним компонентом у значенні «людина», то семантика буде скоріш передавати моральні особливості сприйняття людини, а ніж конкретно зовнішність: *a little man often casts a long shadow* – *маленька людина часто кидає довгу тінь*. Підмет «*little man*» вказує на зовнішню характеристику, тобто «маленька людина». Наявне протиставлення лексем «*little*» та «*long*», які допомагають додати акцент на тому, що у «маленької» людини «довга» тінь, тобто не зважаючи на зовнішність, будь-яка людина може бути вагомим та проявляти певну домінацію по відношенню до інших.

Семантика наступного прислів'я вказує на те, що людина є те, що вона робить, а не одяг. Саме на це потрібно звертати увагу, якщо ви хочете дізнатися людину, а не на її одяг: *clothes don't make the man* – *не одяг робить людину людиною*. На додачу до вищенаведеного прислів'я, в якому йдеться про те, що зовнішність для людини не є найважливішою рисою, на відміну від поведінки: *manners make the man* – *манери роблять людину*. Сьогодні це прислів'я в цілому означає, що ваші манери поведінки роблять вас такими, якими ви є, тобто люди оцінюються за їхніми манерами та поведінкою. Проте раніше даний вираз мав більш широке значення – те, що манери роблять людину, тобто ввічливість і етикет є тим, що заважає впасти в дикість.

В контексті віку людини, аналізуючи приклади наведені нижче, можна зробити висновок, що вік асоціюється зі світоглядом людини, а не з зовнішнім виглядом: *a man shows in his youth what he will be in his* – *людина в юності показує, якою вона буде в старості*.

Наступна паремія відображає культурно та соціально-встановлене відношення до здоров'я людини: *early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy, and wise* – *людина стає здоровою, багатою та мудрою, якщо*

рано лягає спати та рано встає. Дане прислів'я вказує на те, що, якщо людина отримує достатньо сну, то зранку вона встає повна сил та може продуктивно працювати, що призводить до покращення фізичного та психологічного стану. Також, загальнопоширеною думкою є те, що люди, які рано встають, є дисциплінованими, що, в свою чергу, допомагає в роботі та призводить до успіху.

В пареміях з гендерним компонентом «*man*» в значенні «людина» неможливо знайти приклад характеристик соціальних ролей, оскільки вони розділяються між жінками і чоловіками. Проте, як вже зазначалось вище, такі прислів'я мають нейтральні конотації та висловлюють певні загальнолюдські стандарти та мудрість поколінь. Великим пластом таких паремій є ті, в яких описуються загальнолюдські інтелектуальні здібності: *a wise man changes his mind, a fool never will* – *мудра людина може змінити свою думку, дурна – ніколи* (див. Додаток Б, прикл. 16, 17, 24). Цей приклад вказує на те, що впертість вважається пороком, вона засліплює і не дає людині тверезо мислити. Протягом життя людина постійно набуває нових знань і нового досвіду, з віком ми стаємо мудрішими і це природно, що наша думка може змінюватися. Нездатність міняти думку говорить не про твердість характеру, а вказує на відсутність критичного мислення, тобто описує людини як дурну. Дана характеристика має негативну оцінку.

Інтелектуальні здібності людей, їх емоції та поведінку можна віднести до однієї категорії – особистісні характеристики. В англomовних пареміях розум описується двома шляхами. Перший шлях – це загальне акцентування уваги на авторитетності людей з розвиненими розумовими здібностями: *the riches of the mind may make a man rich and happy* – *багатство розуму може зробити людину багатою і щасливою*. Наведене прислів'я демонструє, що не зовнішність та не фінансове становище вирішують рівень життя людини, а саме розум. Чим більше людина наповнює себе знаннями, чим більше вкладає в себе і розвивається, тим щасливішою вона буде.

Наступне прислів'я означає, що люди не можуть покладатися лише на випадок чи удачу, щоб знайти нові можливості. Натомість люди повинні шукати ці нові можливості та створювати їх. Дана здатність вказує на розвинений розум і винахідливість, та ці якості високо цінуються в людині: *a wise man will make more opportunities than he finds – мудра людина завжди створе більше можливостей, ніж знайде*. В деяких прислів'ях також говориться про те, що не існує ідеально розумних людей та іноді навіть дурень може дати цінну пораду: *no man is wise at all times – ніхто не буває розумним завжди; a fool may give a wise man counsel – і дурень може розумному пораду дати*. Люди часто можуть давати поради тим, хто вважається інтелектуально вищими за них, і це не означає, що порада буде поганою. Дане прислів'я говорить про те, що ніколи не треба як недооцінювати когось, так і переоцінювати. Поняття «розумний» та «дурень» досить відносно і той хто краще знається в одній темі, буде завжди знатися гірше на іншій, та знайдеться той, хто знає це краще.

Підкреслюється, що ідеальних людей не існує та кожен має свої слабкі місця: *every man has his faults – немає людини без недоліків* (див. Додаток Б, прикл. 74). В деяких пареміях навіть стверджується, що людину необхідно судити за її недоліками: *man is only as good as his weakest moments – про людину треба судити по недолікам*.

В наступному прислів'ї стверджується, що судити людину за її оточенням, адже найчастіше яка поведінка спостерігається у друзів, так само себе зазвичай веде і сама людина. Людина, як правило, дуже схожа за своїм ставленням, характером, здібностями чи особистістю на людей, з якими вона спілкується або проводить час: *as a man is, so is his friend – скажи мені хто твій друг, і я скажу хто ти*.

Нижче наведено ще декілька прикладів паремій в яких йдеться про перше враження про людину: *do not judge a man by a coat he wears – не суди про книгу по обкладинці* (див. Додаток Б, прикл. 68). Дане прислів'я в черговий раз демонструє, що засуджується оцінка людини за тим, як вона

виглядає. Цінуються манери, характер та поведінка, адже це розкриває людину набагато більше, ніж її одяг.

Наступне прислів'я вказує на те, що людина в більшості випадків не здатна об'єктивно сама себе оцінити. З одного боку людина може себе недооцінювати та мати низьку самооцінку, постійно принижувати себе та свої заслуги. З іншого боку, людина може навпаки, мати завишену самооцінку, постійно себе нахвалювати та та прикрашати факти про себе. Прислів'я наставляє, що ми самі повинні вміти оцінювати людину перед собою: *do not judge a man by his opinion of himself* – *не суди про людину за тим, що вона сама про себе говорить*.

Прислів'я, наведене нижче говорить про те, що люди схильні судити інших, таким чином вони висловлюють свої особисті почуття, щодо того, що їх оточує, в залежності від своїх морально-етичних критеріїв і свого рівня розумових здібностей, освіченості і виховання. Наприклад, злодій вважає всіх злодіями, а брехун – брехунами. Кожен бачить в іншій людині, перш за все, відображення своїх глибинних якостей, але не впізнає себе в відображенні. Кожен засуджує іншого, висміює недоліки, і впевнений, що сам не такий: *every man judges others by himself* – *кожен судить про інших по собі*.

В прислів'ях з гендерним компонентом «*man*» у значенні «людина» часто відображається цінність цілеспрямованості, що людина сама будує своє життя, та, при бажанні, здатна досягти усіх поставлених цілей: *man who believes is the man who achieves* – *хто вірить, той доб'ється*. Дане прислів'я говорить про те, що про щобю ви не мріяли, всього можна досягти. Важливим є саме те, що ви повинні вірити, що зможете цього досягти. Можна мати велику мету або велику мрію, але якщо ви не вірите, що заслуговуєте на це, або не вірите, що зможете її досягти, ви цього ніколи не зробите. Прислів'я вказує на те, що необхідно витратити час на формування своєї віри в те, що ви хочете досягти.

Man makes of himself what he will – людина може все, що захоче. Наведений приклад вказує, що людина сама приймає рішення та таким чином самостійно формує своє життя. Тільки від людини буде залежити її життя, та вона здатна робити з ним все, що захоче.

Не дивлячись на наведені приклади, інші прислів'я стверджують, що, не зважаючи на бажання та мотивацію, деякі речі все одно залишаються для людини недосяжними: *man can do no more than he can* – вище голови не стрибнеш. В даному прислів'ї мова йде про те, що навіть докладаючи всі свої сили, не завжди можливо досягти бажаного. Маються на увазі будь-які дії, які люди роблять на протязі свого життя. Цей вислів вживається тоді, коли хтось замахується на щось, чого явно не зможе здійснити, оскільки не можна зробити неможливе. Деякі люди прикриваються даним прислів'ям, щоб прикрити свою лінь і небажання розвиватися, аргументуючи це тим, що існує певна «планка», яку не можливо перестрибнути. Проте, існують люди, які завдяки своїй завзятості і працьовитості, здатні все-таки стрибнути вище своєї голови.

Негативної конотації зазвичай набувають прислів'я, в яких говориться про відсутність мети, а також про егоїзм та злість: *man that aims at nothing usually gets it* – людина, яка нічого не прагне, нічого не отримує (див. Додаток Б, прикл. 184). Наведений приклад чітко демонструє негативне ставлення відсутності цілеспрямованості, оскільки, якщо людина ні до чого не прагне, вона пасивно проживає своє життя, нічого в результаті не досягаючи. Також засуджується відсутність вірування: *man without a religion is a horse without a bridle* – людина без релігії, як кінь без вуздечки. Схожою негативною рисою характеру, яка часто засуджується в прислів'ях є прояв ліні: *lazy man goes to his work like a thief to the gallows* – ледар йде на роботу, як злодій на шибеницю. В даному прислів'ї можна побачити порівняння «*lazy man*», тобто «ледар» з «*thief*», тобто «злодієм». Можна чітко побачити негативну оцінку ліні, а люди підвласні їй критикуються

В прислів'ях активно критикуються прояви егоїзму: *selfish man is always alone* – *егоїст завжди самотній* (див. Додаток Б, прикл. 190). З наведеного прислів'я можна зробити висновок, що егоїзм заважає стосункам, оскільки зазвичай егоїст думає тільки про себе, ставлячи власні інтереси вище оточуючих. Егоїзм приводить до самотності через невміння або небажання віддавати та брати. Окрім цього негативної оцінки набуває заздрість по відношенню до інших людей: *envious man waxes lean with the fatness of his neighbor* – *людина, що заздрить, худне, дивлячись на багатство сусіда* (див. Додаток Б, прикл. 71).

Найбільш засуджуваною людською емоцією, судячи з прислів'їв англійської мови, є злість. Це пояснюється тим, що ця емоція відображає собою цілий ряд інших негативних емоцій, таких як зловтіха, заздрість, роздратування тощо: *anger makes a rich man hated and a poor man scorned* – *злість змушує багату людину ненавидіти, а бідну зневажати* (див. Додаток Б, прикл. 270). Коли людина зла, вона втрачає здібність тверезо мислити та аналізувати ситуацію: *angry man opens his mouth and shuts his eyes* – *зла людина відкриває рот і закриває очі* (див. Додаток Б, прикл. 264). В тому числі засуджується агресивність та сварливість: *quarrelsome man has no good neighbors* – *у сварливої людини сусіди завжди погані*. Пияцтво описується як згубну дію, що приносить лише шкоду самій людині і її оточенню: *what a man says drunk, he thinks sober* – *що людина каже п'яною, то вона думає, коли твереза* (див. Додаток Б, прикл. 4).

Таким чином, можна зробити висновки, що позитивно оцінюються такі людські якості як працьовитість, розум та цілеспрямованість. Негативної оцінки набувають злість, заздрість, егоїзм, нецілеспрямованість та пияцтво. Нейтральної оцінки набувають прислів'я, які мають характер народної мудрості, наприклад «*every man has his faults*» або «*as a man is, so is his friend*». Слід акцентувати увагу, що, в залежності від заданого контексту, семантика даних прислів'їв може відноситися як до чоловіків, так і до жінок.

2.2.2. Аналіз прислів'їв з гендерним компонентом, що позначає чоловіків

Під гендерним стереотипом слід розуміти сформоване в культурі узагальнене переконання про те, як на справді поведуться чоловіки і жінки [83, с. 89]. В даному розділі розглядаються гендерно-марковані паремії, що описують чоловіків та стереотипи, пов'язані з ними. Для цього аналізу було відібрано ряд прислів'їв к такими антропоморфними лексемами, як «*man*», «*boy*», «*husband*», «*son*». Аналіз паремій дозволив дійти до висновку, що серед біологічних характеристик зовнішність грає найменшу роль для чоловіків, та більш важливими аспектами є моральні якості та манера поведінки: *man is a man if he has but a nose on his face* – *чоловік є чоловіком, якщо у нього на обличчі є ніс*. Таким чином, головну роль грають зовсім інші якості. Чоловік – це завжди в першу чергу глава сім'ї, опора, годувальник. Для нього важливі хоробрість, розум, сила. А зовнішність – це щось тривіальне та незначне.

Наступне прислів'я також підкреслює, що зовнішній вигляд не грає ролі для чоловіків, особливо, якщо вони чогось досягли в житті: *a rich man is never ugly in the eyes of a girl* – *багатий чоловік ніколи не виглядає потворно в очах дівчини*. Також більше цінується сила духу ніж фізична сила: *man is as strong as his will* – *чоловік на стільки сильний, на скільки в нього сильна воля*. В цьому прислів'ї можна побачити, що чоловік характеризується саме своєю силою волі, а не фізичною.

Великий пласт прислів'їв, що виражають біологічні характеристики, займають прислів'я про вік чоловіка. Стверджується, що не зважаючи на втрату молодості та фізичної сили, чоловік набуває мудрості: *men grow weaker and wiser* – *з віком чоловіки стають слабкішими, проте мудрішими*. Оцінка даного прислів'я не є однозначною, оскільки, з одного боку вказується на зникнення фізичної сили, а з іншого боку, наголошується, що з віком чоловік стає мудрішим. Проте, якщо прийняти до уваги те, що у

чоловіків більше цінуються особистісні характеристики, ніж фізичні, то можна дійти висновку, що, не зважаючи на критику фізичної сили, дане прислів'я має більше позитивну конотацію. Деякі прислів'я підкреслюють цінність старих людей: *old man in the house is a good sign* – *старий у будинку – хороший знак*. Проте, в деяких пареміях втрата фізичної сили набуває негативної оцінки: *old man is a bed of bones* – *старий – це купа кісток*. Дане прислів'я вказує на те, що чоловік в літньому віці втрачає свою фізичну силу, здобуває різноманітні хвороби, тобто вважається некорисним.

Прислів'я про чоловіків в віці мають як позитивну, так і негативну оцінку. Позитивна конотація зустрічається, коли описується мудрість та терпіння: *you can not fool the old man* – *не можна обдурити старого*. Наведене прислів'я описує чоловіка в похилому віці, як мудрого чоловіка. Протягом життя людина отримує нові знання і досвід, які роблять його мудрішим. Отже таку людину набагато складніше обдурити. *Only an old man has patience enough to plant a tree* – *тільки у старого вистачить терпіння виростити дерево*. Це прислів'я, в свою чергу, вказує на наявність такої риси характеру чоловіків в похилому віці, як терпіння. В даному прикладі мова йде про дерево, яке необхідно виростити. Процес вирощування дерева може зайняти роки, що є яскравим прикладом терпіння. Деякі прислів'я висловлюють протилежну думку – з віком чоловіки навпаки дурнішають: *there is no fool like an old fool* – *нема дурнішої людини, ніж старець*. Наведений приклад, вказує, що нерозумна стара особа є особливо дурною, оскільки стара людина повинна була навчитися з власного досвіду, щоб не допускати помилок, які може зробити молода людина. *Old man is twice a boy* – *старий двічі дитина*. Дане прислів'я порівнює старого чоловіка з дитиною, оскільки з віком втрачається фізична сила та може бути необхідна допомога у догляді за собою. Також можуть втрачатись певні розумові здібності, мозок починає працювати інакше, старій людині доводиться

пояснювати деякі речі кілька разів та їм може бути важно розуміти певні речі – як і дітям.

Наступне прислів'я стверджує, що від чоловіка в віці немає користі та він стає мало на що спроможний, відсутні жодні перспективи в житті та старий чоловік вже не здатний нічого досягти: *old man's end is to keep sheep* – *єдиний кінець для старого – це пасти овець*. Вік чоловіка також вважають пропорційним кількості помилок, які він припустився за весь життєвий шлях: *men's years and their faults are always more than they are willing to own* – *вік чоловіків, як і їхні помилки, набагато більший ніж хотілося б*. Як можна побачити з наведеного прислів'я, вважається, що чим старше чоловік, тим більше у нього було часу на скоєння помилок. При цьому, підкреслюється, що вони схильні приховувати ці помилки та не бажають в них зізнаватися.

Таким чином, за допомогою усіх вищенаведених прислів'їв, можна зробити висновок, що серед біологічних характеристик чоловіків зовнішність грає найменшу роль, та набагато більше уваги приділяється віку, який набуває як позитивних, так і негативних конотацій.

Аналіз особистісних характеристик, виявлених в прислів'ях з гендерним маркером на позначення чоловіків, демонструє прояви гендерних стереотипів, згідно з якими чоловіки переважно набувають таких рис як сміливість, сила, упевненість, твердий характер тощо. Серед особистісних характеристик важливе місце займає інтелект, який набуває як позитивної, так і негативної оцінки: *wise man will make more opportunities* – *мудрий чоловік завжди знайде додаткові можливості*. Наведений приклад позитивно оцінює чоловічу мудрість. Чоловік вважається главою сім'ї, він повинен бути спритним і вміти знаходити вихід зі складних ситуацій. Також, прислів'я може відноситись як до чоловіків, так і до людства в цілому, в залежності від контексту.

Наступне прислів'я є прикладом негативної оцінки чоловічого інтелекту. Підкреслюється любов чоловіків висловлювати на все свою особисту думку, навіть якщо вони нічого не тямлять в темі обговорення. Крім цього, є легкий

натяк на балакучість, рису притаманну лише жіночій половині: *if men talked about what they understood, the silence would be unbearable* – якби чоловіки говорили про те, що вони розуміють, тиша була б нестерпною. В деяких прислів'ях підкреслюється, що жінки є більш розумними, ніж чоловіки: *man thinks he knows, but a woman knows better* – чоловік думає що, знає, але жінка знає краще. В наведеному прислів'ї очевидне порівняння чоловічого та жіночого інтелектів, при цьому оцінка останнього є на рівень вищою. Цей факт вказує на те, що дане прислів'я висловлює думку саме з жіночої перспективи, саме тому набуваючи іронічного характеру та висміювання.

Важливою рисою є цілеспрямованість, та чоловік без цілі набуває критики: *man without purpose is like a ship without a rudder* – чоловік без мети, як корабель без штурвала. В цьому прикладі чоловік порівнюється з кораблем, а як відомо жоден корабель не здатний плавати без управління. Він може протриматися на воді деякий час пливучи за течією, але врешті-решт він потоне. Так само в житті, якщо в чоловіка немає мети в житті, він пливе по течії, скоріше просто існує, а не живе. Такий шлях ні до чого не приводить, неможливо чогось досягти, не поставивши перед собою ціль.

Наступне прислів'я доводить, що, в той час як для чоловіків важливішими є моральні характеристики, для жінок – фізіологічні: *man without ambition is like a woman without beauty* – чоловік без мети, як жінка без вроди. В даному прислів'ї відображається чітке розділення ролей чоловіків та жінок. Від чоловіка очікується, що він буде амбіційним, цілеспрямованим та сильним духом. Без цих рис чоловік втрачає свою значимість, та він прирівнюється до негарної жінки. Як вже зазначалося вище, для жінок врода є преорітетною характеристикою, а її відсутність засуджується так само, як і відсутність цілеспрямованості у чоловіків.

Активно критикується прояв боягузтва: *cowards die many times, but a brave man only dies once* – боягузи вмирають багато разів, але сміливий чоловік вмирає лише один раз. Семантика даного прислів'я вказує, що людина, яка не боїться зіткнутися з викликами життя, не «вмирає» всередині,

як це робить боягуз. Ця людина може високо підняти голову і пишатися тим, що вона зіткнулась із складною ситуацією або боролася за те, у що вірила. Отже, коли ця смілива та доблесна людина фізично помирає, це єдиний раз, коли вона пізнає смерть, бо ніколи не боялася стикатися з викликами життя.

В тій самій мірі як засуджується боягузтво, так само і цінується прояв хоробрості: *man is a lion in his own cause* – чоловік може бути левом, коли це необхідно. В наведеному прислів'ї присутнє порівняння чоловіка з левом, твариною яка вважається найхоробрішою, та на додачу царем всіх тварин. Таке порівняння надає чоловікам такої риси як хоробрість, а також підкреслює їх пануюче положення в суспільстві.

Позитивної оцінки в свою чергу набуває сила характеру, коли, не зважаючи на важкість ситуації, чоловік здатний холоднокривно її вирішити: *the man worthwhile is the man who can smile when everything goes wrong* – справжній чоловік той, хто може посміхатися, коли все йде шкереберть.

Ряд прислів'їв підкреслює важливість для чоловіка вміти заробляти гроші, а також вміти ними розпоряджуватися: *men often seem rich to become rich* – чоловіки часто видають себе за багатих, щоб стати багатими. Наведений приклад підкреслює конкретно важливість для чоловіка бути цілеспрямованим та впевненим в своїх силах. Вважається, що треба випромінювати успіх, щоб стати успішним. З іншого боку критикується заробіток грошей нечесним шляхом. Наступне прислів'я зображує, що неможливо швидко розбагатіти, заробляючи ці гроші чесним шляхом. На те, що в даному прислів'ї йде мова про чоловіка, вказує займенник «*he*»: *he that makes haste to be rich shall not be innocent* – хто поспішає збагатитися, той не буде невинним. Наступний приклад підкреслює, що чим багатший чоловік, тим більше влади він має. Зазвичай, чоловік, який платить комусь за певну послугу, має повне право вирішувати, що повинно бути зроблено та як це повинно бути зроблене: *he who pays the piper calls the tune* – той, хто платить волиницику, замовляє мелодію.

Серед норм поведінки, активно засуджується пияцтво, азартність та агресивність: *wine has drown more men than sea – вино згубило більше чоловіків, ніж море; dicing, drabbing and drinking bring men to destruction – азартні ігри, бійки і випивка призводить чоловіків до краху.*

Соціальна роль чоловіків описується за допомогою прислів'їв, в яких йдеться мова про шлюб, господарство. Переважна більшість цих прислів'їв описує відносини чоловіків з жінками. В даній категорії набуває чіткого прояву андроцентризм, оскільки чоловік описується як господар родини, він є головним в родині, заробляє гроші і приймає всі важливі рішення, в той час як жінка повинна сидіти вдома та займатися домашнім господарством.

Шлюб має найбільш неоднозначну оцінку. Наприклад, дуже часто зустрічається думка, що разом зі шлюбом в життя чоловіка приходить нещастя: *when a man marries his troubles begin – одружишся раз, плачеш століття.* Деякі прислів'я навіть порівнюють укладення шлюбу з війною: *advise none to marry or to go to war – уникай війни і одруження.* В інших прислів'ях наголошується, що вплив шлюбу на чоловіка залежить від самого чоловіка: *marriage makes or mars the man – одного одруження робить чоловіком, а іншого губить.* Наведене прислів'я демонструє, що не завжди шлюб повинен мати саме негативний вплив на життя чоловіка. В більшості випадків це залежить від самого подружжя, від характеру дружини та чоловіка, від їх відносин та почуттів.

Наступне прислів'я зауважує, що не слід одружуватися з кимось, не чекаючи достатньо часу, щоб переконатися чи є це правильним рішенням. *Honest men marry soon, wise men not at all – чесний одружується швидко, а мудрий – ніколи.* Проте, це не означає, що мудреці не одружуються взагалі, це означає, що мудрі люди чекають прийняття правильного рішення. Тож це прислів'я дійсно стосується лише тих чоловіків, які одружуються з правильних причин – вони щиро люблять та поважають цю людину та хочуть зв'язати з нею життя.

Наступні прислів'я являються застереженнями для чоловіків, описуючи проблеми, які можуть їх настигнути у разі укладання шлюбу. *A man should never trust a woman, even if she has borne him seven children – чоловік ніколи не повинен довіряти жінці, навіть якщо вона народила йому сімох дітей.* Дане прислів'я зображує жінку як ненадійну людину, здатну в будь-який час на зраду. Навіть той факт, що подружжя може багато пов'язувати, в тому числі діти, не дає гарантії, що жінка не заподіє біль чоловікові. Даний приклад ілюструє жіночий образ з чоловічої перспективи, що пояснює негативну оцінку.

Приклад, наведений нижче, також відображає чоловічий погляд на жінку, характеризуючи її як меркантильну. Підкреслюється, що чоловік, як голова родини, бере на себе обов'язок оплати всіх рахунків і утримання сім'ї, в той час як жінка сидить вдома, нічого не приносить в сім'ю, а тільки витрачає гроші на власні потреби: *man pays and woman spends – чоловіки платять, а жінки тільки витрачають гроші.* З іншого боку є прислів'я, які навпаки демонструють, що для щастя і повноцінного життя чоловіка потрібна дружина: *a man without a wife is but half a man – без дружини як без шапки* (див. Додаток Б, прикл. 14). Наведене прислів'я можна інтерпретувати з декількох сторін. Наприклад, воно може підкреслювати загальносуспільну думку про те, що кожна людина має свою «другу половинку» та без неї життя не буде щасливим. З іншого боку, можна інтерпретувати з матріархальної точки зору, тобто чоловік без жінки не здатний нічого самотійно досягти та його потрібно завжди направляти – його успіх цілком залежить від дружини. В черговий раз акцентується увагу на тому, що чоловік у домі господар, він повинен заробляти гроші, щоб утримувати свою сім'ю: *if the husband be not at home, there is nobody – без чоловіка будинок порожній; when the good man is from home, the good wife's table is soon spread – без хорошого чоловіка стіл дружини бідний.*

Чоловік також характеризується тим, яка в нього дружина, тобто, якщо сам чоловік хороший, то і дружина в нього буде така сама: *a good husband*

makes a good wife – у хорошого чоловіка і дружина хороша. Це прислів'я вказує, що, якщо чоловік хоче, щоб його дружина чи дівчина любила його та ставилась до нього з повагою, він повинен бути до неї аналогічно поважним і люблячим. Не слід звинувачувати свою дружину в поганому відношенні до чоловіка, оскільки проблема може бути саме в ньому.

В патріархальній картині світі жінка залежить від чоловіка та шлюб для неї є основною метою життя, становлячи проблему вдалого і невдалого шлюбу. Деякі паремії являють собою напуття для тих жінок, що вирішили пов'язати своє життя з чоловіком: *better be an old man's darling than a young man's slave – краще бути коханою старого, ніж рабинєю молодого чоловіка.* Це прислів'я наводить на думку, що жінки, які виходять заміж за старого, будуть жити краще, ніж жінки, які виходять заміж за молодого, з тієї причини, що чоловік в похилому віці скоріш за все буде здувати пилінки зі своєї молодої дружини, тоді як молодий чоловік буде очікувати, що це саме вона буде метушитись навколо нього.

Наступне прислів'я так само відображає пораду жінкам в питанні вибору майбутнього чоловіка. Вважається, що шлюб потрібно укласти один раз та на все життя, саме тому відкреслюється важливість правильного вибору, оскільки від цього залежить подальше життя: *choose your man as you choose your shoe: s for comfort and long wear – обирай чоловіка, як туфлі, для комфорту і на тривалий час.* Наступний приклад відображає сучасний погляд на відносини. Дане порівняння свідчить про те, що не зациклюватися на одному чоловікові, потрібно вміти відпускати людей, якщо вони тобі не підходять та не боятися самотності, оскільки в світі ще багато інших хороших чоловіків: *men are like streetcars: there's always another coming along (if you miss one, there will be another one along in a few minutes) – чоловіки, як автобуси: пропустила один, через кілька хвилин прийде інший.*

Деякі прислів'я описують чоловіка з точки зору того, який він майстер. Наступне прислів'я має іронічний характер, оскільки висміює позицію чоловіка, який звинувачує свій робочий інструмент в своїй поганій роботі.

Дане прислів'я демонструє, що якість майстра суцільно залежить саме від нього, а не від інших факторів: *it's a bad workman that has a bad saw* – у поганого майстра і пила погана.

Часто чим кращій чоловік робітник, тим гірший він чоловік у шлюбі: *the worse the husband, the better the soldier* – чим гірший чоловік, тим кращій солдат. Наведене прислів'я зображує, що не завжди гарний робітник є одночасно гарним чоловіком. В даному прислів'ї йде конкретне порівняння з солдатом, також підкреслюючи те, що хороший солдат буде відданий своїй вітчизні, він буде обороняти свою країну, що часто призводить до необхідності покидати будинок з родиною. З цього виходить, що чоловік-солдат рідко буває вдома, що і робить його поганим чоловіком для своєї дружини.

Таким чином, серед біологічних характеристик чоловіків спостерігається нейтральне відношення до зовнішнього вигляду. Вік, в свою чергу, має як позитивну оцінку, оскільки з віком чоловік набуває мудрості, так і негативну – втрата фізичної сили та кмітливості. Серед особистісних характеристик позитивно оцінюються такі риси як мудрість, сила, цілеспрямованість, вміння бути опорою для своєї родини. Більше цінуються моральні якості, ніж фізіологічні. Негативно сприймається пияцтво, азартні ігри. Аналіз прислів'їв з гендерним компонентом «*man*» підтверджує наявність асиметрії та переважання чоловічої картини світу в мові.

2.2.3. Аналіз прислів'їв з гендерним компонентом, що позначає жінок

Гендерні стереотипи підкреслюють домінуюче становище чоловіків і підкорене жінок [96, с. 151]. В даному розділі розглядаються гендерно-марковані паремії, що описують жінок та аналізується їхнє положення в суспільстві у порівнянні з чоловіками. Для даного аналізу було відібрано ряд

прислів'їв к таким антропоморфними лексемами, як «*woman*», «*wife*», «*sister*», «*daughter*», «*she*».

Аналіз прислів'їв демонструє, що біологічні характеристики для жінок є мало не найважливішими, оскільки жіноча врода зображується таким чином, що це прирівнюється до природних здібностей жінки. В більшості випадків фізіологічні характеристики є важливішими за моральні: *every woman would rather be beautiful than good* – *кожна жінка більше бажає бути красивою, ніж хорошою*. Прислів'я вже є досить буквальним, вказуючи, що всі жінки більш воліють бути вродливими, ніж доброчесними. Хоча багатьом жінкам подобається бути красивими, це прислів'я взагалі не використовується. У минулому прислів'я досить рідко використовувалось, та зараз використання такого прислів'я було б засуджено, оскільки звучить сексистські. У деяких випадках краса є згубною і приносить шкоду, в першу чергу, самій жінці: *a woman and a cherry are painted for their own harm* – *краса губить жінок*.

Оскільки прислів'я створювалися протягом століть, вони відображають історично-складене відношення до жінок та їх положення в суспільстві. В патріархальній картині світу чоловік займає домінуючу позицію, а жінка повністю від нього залежить, в тому числі від вдалого шлюбу. В зв'язку з цим підкреслюється важливість гарної зовнішності, що може допомогти вийти заміж: *a fair face is half a portion (wedding-portion)* – *красива мордочка наполовину посватана*. З іншого боку, з чоловічої перспективи наявне відкрите застереження від вибору дружини лише за певними фізіологічними характеристиками, ігноруючи її характер: *a wife is not to be chosen by eye only* – *не можна вибирати дружину по зовнішності*.

У деяких прислів'ях вказується гріховність жінок, а вживання ними макіяжу сприймається як реальна загроза моральним засадам, які склалися в суспільстві, що засуджує сексуальну розбещеність і покладає моральну відповідальність сексуальних взаємин на жінку: *a woman that paints puts up a Bill, that she is to be let* – *жінка, яка фарбується, заявляє, що вона*

легкодоступна. Таким чином, жіноча сексуальність трактується як негативна риса: зацікавленість чоловіками засуджується та вважається аморальною.

Не дивлячись на те, що в пареміях відображається патріархальна картина світу, в якій чоловік повинен заробляти гроші для забезпечення родини, а жінка повинна сидіти дома та займатися господарством, деякі прислів'я критикують жінку за витрачання фінансів, порівнюючи її з крадієм, що може прокрастися в будинок через чорний хід: *the nice wife and back door rob the house* – красива дружина і чорний хід розоряють будинок.

Наступна характеристика, яку також включають в себе біологічні характеристики, – це вік. Якщо в прислів'ях з чоловіками, старість набувала негативної конотації через втрату розуму та фізичної сили, у випадках з жінками, старість сприймається негативно через втрату вроди та погіршення характеру: *a woman is an angel at ten a saint at fifteen, a devil at forty and a witch at fourscore* – жінка є ангелом в 10 років, святою в п'ятнадцять, дияволом в 40 та відьмою в 80. Також з віком втрачається цінність жінки як господині, оскільки вона втрачає свої сили та вже не спроможна самотійно справлятися зі справами по дому. Прислів'я набуває негативної оцінки, декларується жіноча нікчемність та непотрібність: *it takes two old women to make a cheese: one to hold and the other to squeeze* – для того щоб, приготувати сир потрібно дві старухи: одна щоб тримати, а інша, щоб вичавлювати.

Наступне прислів'я демонструє, що для деяких жінок питання їх віку є на стільки важливим, що вони його соромляться та вважають за краще зберігати цю інформацію в таємниці. В суспільстві склався стереотип, що похилий вік для жінки є справжнім тягарем, вона знаходиться у постійній боротьбі зі старістю, а питання про вік жінки вважається недоречним і навіть образливим: *the only secret a woman can keep is her age* – єдиний секрет, який зберігає жінка – це її вік. Для жінок 30 років є віком, що символізує закінчення молодості та перехід до зрілості, та для деяких з них цей перехід є важким морально: *the longest five years in a woman's life is between twenty-nine*

and thirt – найдовший період в житті жінки між 29 і 30. Оскільки вроди та молодість вважаються пріоритетними жіночими характеристиками, а старість символізує їхню втрату, деякі прислів'я порівнюють старість з пеклом. Це вказує на те, що жінкам дуже важко прийняти психологічно свій вік та вони часто через це страждають: *the hell of women is old age – старість – це пекло для жінки.*

Таким чином, усі вищенаведені приклади в черговий раз демонструють, що фізична привабливість грає велику роль для жінки, іноді навіть більшу ніж її моральні якості. Негативної оцінки набувають відсутність вроди, кепський характер, та старість, оскільки асоціюється зі втратою молодості, і, таким чином, вроди.

Прислів'я, що відображають особистісні характеристики жінок, включають опис їх інтелекту, характеру та особливостей поведінки. Переважна більшість прислів'їв набуває негативної оцінки жінок, оскільки висловлює думку з чоловічої перспективи. Наприклад, в контексті інтелекту, жінка в більшості випадків описується як глупа, знову таки акцентуючи увагу, що зовнішність є важливішою: *women have long hair and short brain – у жінки волосся довге, а розум короткий; when an ass climbs a ladder, we may find wisdom in women – коли осел забереться по сходах, жінка стане розумною.* У цьому прислів'ї згадується нездатність віслюка до підійматись вгору через притаманну йому дурість. Ця нездатність осла опосередковано порівнюється з передбачуваною природженою нездатністю жінок набувати мудрості. Іншими словами, прислів'я передбачає, що наскільки важко знайти осла, який має достатньо фізичних властивостей, щоб піднятися по сходах, настільки ж важко знайти мудру жінку. Беручи до уваги вживання в прислів'ї слова «*may*», далі йдеться про те, що навіть якщо ви знайдете віслюка здатного піднятися сходами, це не є гарантією, що ви знайдете розумну жінку. Таким чином, прислів'я передбачає, що віслюк (настільки ж дурний, яким його вважають) може бути мудрішим за жінку.

Відношення до жіночих порад є неоднозначним, оскільки з одного боку чоловіки застерігаються від порад жінок, стверджуючи, що вони на стільки погані, що можуть принести лише шкоду: *woman's counsel is cold (fatal, deadly)* – *жіноча порада смертельна*. З іншого боку, навпаки, наголошується, що жіночі поради є дуже цінними: *a woman's advice is no great thing, but he who will not take it is a fool* – *жіноча рада – дрібниця, але тільки дурень не скористається нею*. Також підіймається тема прославленої жіночої інтуїції, стверджуючи, що вона в деяких випадках може допомогти знайти правильну відповідь у скрутний момент навіть краще, ніж чоловіча логіка: *women's instinct is often truer than men's reasoning* – *жіноча інтуїція часто надійніше, ніж чоловіча логіка*. Одночасно з цим підкреслюється відсутність логіки в певних діях жінки: *because is a woman's reason* – *тому що є головним жіночим аргументом*.

В наступному прислів'ї зображується який вплив жінку іноді мають чоловічі компліменти: *Tell a woman she is fair, and she will soon turn fool* – *зроби жінці комплімент, і вона стане безглуздою*. Велика кількість прислів'їв відображає відношення чоловіків до жінок з негативного аспекту: *a wicked woman and an evil are three halfpence worse than the devil* – *розлючена жінка в три рази страшніше диявола* (див. Додаток Б, прикл. 27). В наведеному прислів'ї жінка не просто порівнюється з дияволом, а підкреслюється, що вона є страшнішою за нього. На це вказує лексема «worse», яка представляє собою порівняльну ступінь прикметників. Жінка часто описується як дуже зла, що від неї йдуть всі проблеми. В наступному прислів'ї словосполучення «*root of all evil*» представляє жінку як першопричину всього зла: *women are the root of all evil* – *жінки джерело зла*. Величезний вплив на вміст сучасних гендерних стереотипів мала християнська традиція розглядати жінку як джерело зла. Часто жінка порівнюється з дияволом, або її навіть описують як зло, страшніше за самого Сатану: *women are the devil's net* – *жінки – це пастка диявола*. Прислів'я метафорично приписує дияволу роль рибалки, що закидує сітку (жінок) для

того, щоб зловити улов (жертву). Жінка зображається як інструмент, зброя в руках диявола. Дуже часто зла жінка описується в контексті пекла: *women are the snares of Satan – жінки – настка Сатани; hell hath no fury like a woman scorned – не такі страшні фурії в Аду як покинута жінка*. Це прислів'я, запозичене з рядків трагічної п'єси англійського драматурга Вільяма Конгрива «Скорботна наречена», вперше поставленої в 1697 році. Рядки вимовляє персонаж Зара, королева, захоплення якої заплутує її у смертельному любовному трикутнику. Цей вислів інтерпретується так, що ніхто не злиться так, як та жінка, якій романтично відмовили або яку зрадили. Цей вислів є дещо суперечливим, оскільки деякі посилаються на нього, щоб підтвердити силу жінки, тоді як інші розглядають його як сексистський стереотип щодо жінок, підвласних надмірним емоціям.

Ряд прислів'їв описує відносити між жінками та чоловіками в переважній більшості з чоловічої перспективи: *women resist in order to be conquered – жінка чинить опір, щоб бути завойованою*. Наведене прислів'я відображає стереотип про те, що жінку потрібно добиватися, а вона при цьому повинна чинити опір. Аналогічним стереотипом є думка про те, що жіноче «ні» насправді означає «так». Така позиція пояснюється засудженням жіночої ініціативи та прояву інтересу до чоловіка, оскільки в такому випадку жінка вважалася легкодоступною, тобто нечесливою.

Велика кількість прислів'їв описує балакучість жінок. Ця риса вважається суто жіночою і асоціюється лише з жінками: *a woman's tongue wags like a lamb's tail – жінка махає язиком, як ягня хвостом*. В наведеному прислів'ї можна побачити порівняння жіночого язика з хвостом ягняти, що приводить до висновку, що жінки схилні невтомно базікати. Слід відмітити, що в прикладі іменник «*woman's tongue*» вживається з дієсловом «*wag*», яке також підкреслює порівняння жіночої бесіди, з вилянням хвоста тварини. Саме тому акцентується увага на тому, що жінка також повинна вміти мовчати: *maidens should be seen, and not heard – дівчат має бути видно, але не чути*. В даному прикладі важливо підкреслити використання саме

іменника «*maidens*», який вказує на незаміжню дівчину. Тобто саме незаміжній дівчині необхідно вміти контролювати свою балакучість, оскільки це може стати перешкодою для неї в пошуку чоловіка з яким можна укласти шлюб.

Критики набувають такі риси характеру, як примхливість та мінливість: *a woman's mind and a winter wind change oft* – думка жінки і зимовий вітер швидко змінюється. Підкреслюється також певна імпульсивність в діях, коли жінка приймає рішення не обдумуючи наслідки своїх дій. Наступне прислів'я набуває негативної оцінки, підкреслюючи жіночу безвідповідальність та дурість, які проявляються у виконанні певних дій не замислюючись над тим, який вплив вони можуть мати: *a woman's thoughts are afterthoughts* – жінки спочатку роблять, а потім думають.

Наступна риса, яка активно критикується, - це лицемірство. Відповідно до наступних прислів'їв, жінки є маніпуляторами, вони вміють грати на емоціях та видавати себе не за тих, ким вони є насправді: *women are saints in church, angels in the streets, and devils at home* – жінки святі в церкві, ангели на людях і дияволи вдома. Наведене прислів'я протиставляє жінку в образах янгола та диявола, вказуючи на те, що жінка веде себе певним чином в залежності від того, що для неї буде вигіднішим. Вміння жінок грати почуттях також відображається в наступному прислів'ї, показуючи, що всі жінки є талановитими актрисами: *women laugh when they can, and weep when they will* – жінки сміються, коли можуть і плачуть коли хочуть. Проте не завжди жінці вдається обманювати за допомогою своїх сліз. Наступне прислів'я ілюструє жіночу плаксивість та підкреслює, що жіночим сльозам не слід вірити, адже скоріш за все вони фальшиві: *it is no more pity to see a woman weep, than to see a goose go barefoot* – жінка, яка плаче викликає таку ж жалість, як і босий гусак.

Жінка описується як вперта та нездатна змінювати свою думку, а іноді навіть спроможна робити все всупереч: *forbid a thing, and that women will do* – заборони, і жінка це зробить. Наступний приклад також ставить жінку в

один ряд зі свинями та бджолами, прирівнюючи їх, що в свою чергу підсилює негативну конотацію даного прислів'я: *swine, women, and bees cannot be turned* – *свиней, жінок і бджіл не можна змінити*.

Таким чином, в контексті особистісних характеристик, проаналізовані паремії демонструють, що жінок найчастіше асоціюють з відсутністю видатного інтелекту, балакучістю, непостійністю та злістю. Переважна більшість цих паремій має негативну оцінку, і лише декілька з них позитивну, наприклад, при описі жіночих порад або інтуїції. Все це свідчить про те, що дані прислів'я відображають саме чоловічий погляд на жінку.

Наступний пласт прислів'їв описую жінку з точки зору соціальних ролей, що включає в себе шлюб та материнство. Як вже зазначалося раніше, до недавнього часу основною метою життя жінки вважалося вдале заміжжя, про що свідчить наступне прислів'я: *a married woman has nothing of her own but her wedding-ring and her hair-lace* – *у заміжньої жінки нічого немає, тільки обручка та шовкова стрічка*. При цьому ряд прислів'їв відображає зневажливе відношення до дружини з боку чоловіка: *two days good with his wife - the day he marries her and the day he buries her* – *дружині радіють двічі: коли одружуються, і коли ховають* (див. Додаток Б, прикл.1). Це прислів'я несе іронічний характер та його можна назвати проявом чорного гумору чоловіків. При цьому назріває очевидне питання, якщо чоловікові настільки ненависна думка про одруження, що він може бути радий смерті дружини, в чому тоді взагалі необхідність шлюбу. Саме в цьому і відбивається англійська парадоксальність чоловічого підходу до шлюбу, на підставі якого стверджується, що дружина – це необхідне зло, але без жінок не можна обійтися.

З іншого боку дружина порівнюється з багатством чоловіка, від неї залежить його щастя та затишок в будинку: *a house without woman and firelight is like a body without soul or spirit* – *будинок без жінки, як тіло без душі*; *a good wife and health is a man's best wealth* – *хороша дружина і здоров'я – найбільше багатство в житті чоловіка*. Наведене прислів'я

висловлює думку, що пошук свого ідеального партнера є основою сімейного щастя. При виборі супутника життя необхідно звертати увагу на співпадіння поглядів і цінностей, оскільки у нездорових відносинах здоров'я може постраждати від стресу і занепокоєння, які створюють сварки і розбіжності.

Ряд прислів'їв описує важливість вибору хорошої дружини, оскільки від цього буде залежити подальше життя чоловіка: *the good or ill hap of a good or ill life is the good or ill choice of a good or ill wife* – *поворот до хорошого чи поганого життя залежить від вибору хорошої чи поганої дружини*. Підкреслюється, що потрібно дивитися не лише на зовнішність, а й приділити увагу особистості: *choose a wife by your ear rather than by your eye* – *вибираючи дружину, не тільки дивись, але і слухай*. Прислів'я підкреслює, що очима можна побачити лише красу, а вухами – її слова. Отже, якщо використати лише очі, чоловік зосереджується лише на красі жінки і ніколи не усвідомлює, наскільки погане її ставлення. Зовнішність не настільки важлива, як ставлення, тому рекомендується обирати дружину за її характером та поведінкою, а не за зовнішністю.

Негативної конотації набуває сварливість жінки: *three things drive a man out of his house: smoke, rain and a scolding wife* – *три речі можуть звести чоловіка з розуму: дим, дощ і сварлива дружина*. Наступне прислів'я описує рукоприкладство як засіб боротьби з поганою дружиною: *a woman, a dog, and a walnut tree – the more you beat them, the better they be* – *чим більше жінку, собаку і горіхове дерево б'єш, тим кращими вони стають*. Дане прислів'я походить від народного вірування, що якщо бити стовбур горіхового дерева, то буде краще урожай, або інше трактування: якщо бити по дереву – на землю сиплються горіхи. Аналогічно, в прислів'ї жінка прирівнюється до дерева, яке потрібно вдарити для отримання врожаю, а також до собаки, яку таким чином можна дресирувати. Саме тому, в даному прислів'ї рекомендується використання фізичної сили по відношенню до жінки, оскільки раніше в суспільстві це не засуджувалося, а навпаки вважалося проявом мужності та домінуючої позиції чоловіка.

В деяких прислів'ях навпаки жінка зображується як глава сім'ї. Наприклад, прислів'я наведене нижче, порівнює чоловіка з головою, відображаючи образ глави сім'ї, а жінку з шиєю – саме вона «повертає» голову, тобто має повний контроль: *man is the head, but woman turns it* – *чоловік – голова, а жінка нею править*. Наступне прислів'я зображує чоловіка як видобувача, який забезпечує сім'ю. Але не дивлячись на це, саме жінка володіє умінням управляти фінансами, таким чином їх зберігаючи і підтримуючи багатство: *men get wealth and women keep it* – *чоловік видобуває багатство, а жінка його зберігає*.

Аналіз показав, що єдина сфера діяльності жінок, відображена в пареміях, це ведення домашнього господарства: *a woman's place is in the home* – *місце жінки вдома*. Наведене прислів'я має сексистський характер, стверджуючи, що жінка повинна зосередитись на домашньому господарстві та вихованні дітей, на відміну від роботи поза домом. Це поняття висловлювалось у різних формах багатьма людьми протягом віку, звичайно, усі вони чоловіками, тобто прислів'я відображає чоловічий погляд. Не дивлячись на те, що насьогодні така думка вважається старомодною, та жінки вправі самотійно обирати сферу діяльності, прислів'я відображають саме стереотипи та культурно-складені образи жінок.

В наступних прислів'ях підкреслюється якою важкою роботою для жінки є підтримання домашнього господарства: *a woman's work is never done* – *жіночій роботі немає кінця*. Дане прислів'я означає, що жінка часто працює довше, ніж чоловік, оскільки робота по дому та виховання дітей – це робота, яка ніколи не закінчується. Прислів'я походить від старого римованого куплету:

Man may work from sun to sun,

But woman's work is never done..

На противагу соціальної ролі як дружини, соціальна роль як мати не має жодної негативної оцінки і сприймається лише позитивно: *a ship under the sail, a man in complete amour, a woman with great belly are three of the*

handsomest sights – корабель під повними вітрилами, чоловік в повному бойовому обладунку і жінка з великим животом – ось три речі гідні захоплення. Підкреслюється важливість материнської любові та тепла: *a mother's love never ages* – материнська любов триває вічно. Відзначено кілька паремій, в яких йдеться про важливу роль матері для чоловіка. В них зображена повага до жінки-матері, яка виховала чоловіка: *men are what their mothers made of them* – чоловіків виховують матері; *mothers make men* – матері формують чоловіків. Наведені прислів'я демонструють важливість матері в житті чоловіка, саме від неї залежить яким він буде чоловіком в майбутньому та вона має надзвичайний вплив на формування його особистості.

Отже, аналіз прислів'їв з генедерним компонентом, що позначає жінок дозволяє побачити, що образ жінки має наступні стереотипні характеристики: низький інтелект, примхливість, лицемірство, балакучість та впертість. Оцінка жінки як дружини набуває як позитивних, так і негативних конотацій, на відміну від материнства, яке завжди оцінюється лише позитивно. Таким чином, англійська мова проявляє андроцентричність, тобто направлена на оцінку з чоловічої точки зору. Позитивно оцінюються якості, необхідні для чоловіків, а саме хазяйновитість та привабливість. В контексті біологічних характеристик зовнішність відіграє важливу роль лише для жінок, в той час для чоловіків цінуються моральні якості. Більшість прислів'їв, де суб'єктом дії є жінка, демонструють не соціальні ролі, а оцінку поведінки, зовнішності, характеру жінки, причому ця оцінка частіше негативна. З чоловіками ситуація протилежна: прислів'ях відображена переважно чоловіча картина світу і чоловіча влада в ньому.

РОЗДІЛ 3

ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ, ВІДОБРАЖЕНОЇ В АНТИПРИСЛІВ'ЯХ З ГЕНДЕРНИМ КОМПОНЕНТОМ

3.1. Аналіз антиприслів'їв з гендерним компонентом, що позначає чоловіків

В даному розділі були розглянуті гендерно-марковані антиприслів'я про чоловіків та порівняно їх образ, зображений в історично-сформованих прислів'ях, з сучасним образом, вираженого в антиприслів'ях. Основною метою антиприслів'я можна вважати жартівливий та іронічний розгляд певних ситуацій [90, с. 303].

Була виявлена незначна кількість з антиприслів'ями, що описують біологічні характеристики чоловіків, включаючи зовнішність та вік. Наступне антиприслів'я демонструє розвиток моди на стрункість в суспільстві, виражена критика по відношенню до зайвої ваги: *inside every fat man there is a thin man trying to get out* – *всередині кожного товстуна живе стрункий чоловік, який мріє вибратися* ← *inside every fat person there is a thin person trying to get out*. Дана критика може бути пов'язана, в першу чергу, не з зовнішнім фактором, а скоріше з фізичним. Аналіз прислів'їв у попередньому розділі продемонстрував, що зовнішність не грає важливої ролі в житті чоловіка, найбільш важливими є моральні якості та фізична сила. Наведене прислів'я може як раз бути саме про фізичну силу, оскільки відомо, що при наявності надлишкової ваги, людям важко рухатися та вони стають більш слабкими.

В контексті віку чоловіка було виділено цілий ряд антиприслів'їв, утворених від наступного прислів'я: *a man is as old as he feel* – *чоловікові стільки років, наскільки він себе почуває*. Наведемо наступні приклади: *A man is as old as his arteries* – *чоловік так само старий, як його артерії*. З віком кількість наших серцевих клітин скорочується, але збільшується в розмірах, в

результаті чого серцева стінка стає товще. Так само артерії стають жорсткими, і це пов'язано з такими несприятливими станами, як гіпертонія, інсульт, ниркова недостатність і хворобами серця, що є притаманним для людей в похилому віці. Таким чином, стан артерій погіршується з віком, що стає прямим показником стану здоров'я чоловіка. В даному антиприслів'ї акцентується увага на тому, що з віком чоловік втрачає своє здоров'я. Деякі антиприслів'я підкреслюють, що чітким показником віку та розміру фізичної сили є те, на скільки чоловік втомлюється після гри з дітьми: *a man is as young as he feels after playing with children* – *чоловік настільки старий, наскільки він добре себе почуває після гри з дітьми*. Наступний приклад демонструє, що з віком чоловіки втрачають своє здоров'я, одночасно акцентуючи увагу на тому, що для жінки зовнішність є важливішою. В черговий раз в пареміях підкреслюється, що в чоловіках, на відміну від жінок, преорітетним є фізичний стан та сила: *a woman is as old as she looks, a man is old when he stops looking* – *жінка стара, коли вона виглядає старою, чоловік старий, коли він перестав дивитися*.

Проаналізовані антиприслів'я допомагають дійти висновку, що для чоловіків зовнішність так і залишилась неважливою, пріоритет віддається фізичній силі та особистісним якостям.

Антиприслів'я, що зображують особистісні характеристики чоловіків, мають переважно негативну оцінку та іронічний характер. Це пояснюється тим, що данні антиприслів'я, на відміну від самих прислів'їв, відображають саме жіночий погляд на чоловіків: *men are only good for one thing – and sometimes they are not even good for that* – *чоловіки гарні лише в чомусь одному, але іноді навіть в цьому вони погані* ← *men are only good for one thing* – *чоловіки гарні лише в чомусь одному*. Цей приклад відображає невдоволеність саме зі сторони жінки – оцінюється їх корисність. Прислів'я відображає критику з боку жінки по відношенню до чоловіка, що передає певне невдоволення і образу на чоловіка, який ні на що не здатний.

Виділяється цілий ряд антиприслів'їв, утворених від наступного прислів'я: *a man is known by the company he keeps* – про чоловіка судять по компанії, з якою він спілкується. Наведене прислів'я вказує, що людина схильна бути дуже схожою за поведінкою, характером або здібностями з людьми, з якими вона постійно спілкується або проводить час. За цим в тому числі можна оцінити чоловіка, щоб розуміти яку людину він з себе представляє. Згідно з наступним прислів'ям чоловіка визначає не лише його коло спілкування, а й ті люди, від яких він тримається подалі, оскільки причина з якої чоловік може їх уникати, може багато розказати про нього як про особистість: *a man is known by the company he keeps away from* – про чоловіка судять по компанії, від якої він тримається подалі. Для утворення даного антиприслів'я словосполучення «*to keep company*» було замінено на фразове дієслово «*to keep away from*», таким чином змінюючи значення на протилежне.

Наступний приклад характеризується додаванням елемента, який в результаті змінює лексичне значення слова «*company*»: *a man is known by the company he keeps getting dividends from* – про чоловіка судять по компанії, від якої він отримує дивіденди. Дане антиприслів'я свідчить про те, що для чоловіка так і залишилось важливим питання заробітку грошей та відсутність доходу може набувати критики зі сторони жінки.

З жіночої точки зору, нової цінності набуває почуття гумору у чоловіків. Проте слід зазначити, що чоловік не зобов'язаний постійно жартувати, розповідати анекдоти і бути шутком для жінки. Почуття гумору в даному контексті виступає як евфемізм, описова конструкція, що несе в собі прихований сенс. Під час жартів і розіграшів чоловік демонструє інтерес до жінки. Своєю реакцією на чоловічі жарти, сміхом або посмішкою дама дає зрозуміти, що вона готова приймати чоловічі залицяння. Таким чином, жарти, які чоловік розповідає жінці, прямо демонструють його рівень зацікавленості в ній: *you can judge a man not only by the company he keeps, but*

by jokes he tells – про чоловіка судять не тільки по людях, з якими він спілкується, але і по жартам, які він розповідає.

Наступне антиприслів'я виражає жіноче ставлення до чоловіків в контексті укладання шлюбу, оскільки, традиційно, відповідальність за пропозицію вступу шлюб несуть чоловіки: *man proposes – but not always marriage – чоловік пропонує, проте не завжди саме вийти заміж ← man proposes, God disposes – людина пропонує, Бог розпоряджається.* В даному антиприслів'ї також спостерігається зміна значення лексичної одиниці «*man*»: якщо в оригінальному прислів'ї вона мала значення «людина», то в самому антиприслів'ї значення конкретизується до «чоловік».

Антиприслів'я, що описують соціальні ролі чоловіків, демонструють зміни, що відбулися в суспільстві та у відносинах між чоловіком та жінкою. З розвитком фемінізму жінки набули рівних прав з чоловіками, та це знаходить своє відображення в антиприслів'ях: *a man's home is his castle – будинок чоловіка – це його фортеця → a man's home is his castle; let him clean it – будинок чоловіка – це його фортеця; нехай сам в ній прибирається.* Дане антиприслів'я демонструє, що домашнє господарство перестало бути суто жіночою зобов'язанням, а стало загальнолюдською необхідністю вміти піклуватися про себе та свій будинок.

Наступне антиприслів'я відображає жіночу позицію, згідно з якою, справжня глава родини – це жінка. Дане прислів'я має феміністичний характер, що говорить про зміни, які відбулися в суспільстві: *a married man's home is his castle, with him being his vassal – для одруженого чоловіка – будинок його фортеця, де він слуга.* Антиприслів'я, наведене нижче, набуває абсолютно протилежного значенні від оригінального прислів'я: *no man can serve two masters, unless he has a wife and a grown-up daughter – двом панам не служать, якщо тільки в нього нема дружини та дорослої доньки ← no man can serve two masters – двом панам не служать.* В даному прикладі можна простежити зміну лексичного значення гендерного компонента «*man*»: значення «людина» набуло конкретизації в значенні саме «чоловік», про що

свідчить займенник «*he*». Це вказує на те, що чоловік повинен «служити» своїй дружині та доньці, тобто повинен їх повністю забезпечувати.

Наступне антиприслів'я було сформоване шляхом заміни підмета «*fool*» на «*married man*». Простежується іронічний погляд на шлюб зі сторони жінки, вказуючи, що, оскільки все майно поділяється між подружжям, жінка має певну владу над фінансами чоловіка: *a married man and his money are soon parted* – одружений чоловік та його гроші незабаром розлучаться ← *a fool and his money are soon parted* – дурень та його гроші незабаром розлучаться.

Таким чином, проаналізовані антиприслів'я допомагають дійти висновків, що відношення до чоловічої зовнішності не змінилось: так само цей фактор не є пріоритетним, оцінка є нейтральною, більш за все цінуються та позитивно оцінюються особистісні якості. Слід відзначити, що збільшилась кількість негативної оцінки чоловічого образу, що свідчить про наявність жіночого голосу в картині світу. Антиприслів'я мають іронічний характер і відображають феміністичний настрій в суспільстві.

3.2. Аналіз антиприслів'їв з гендерним компонентом, що позначає жінок

Найбільш яскраве відображення культурних і національних традицій і установок, що передаються з покоління в покоління, проявляється в прислів'ях. Антиприслів'я, в свою чергу, допомагають визначити ступінь переходу від традиційних установок до сучасни [91, с. 90]. У цьому розділі було зібрано антиприслів'я з компонентами «*woman*» та «*wife*» та було проаналізовано їх семантику. Даний аналіз допомагає визначити чи зазнало суспільство змін а бо ні. Антиприслів'я, що описують біологічні характеристики жінок, зображують важливість зовнішності для жінки, цей фактор залишився пріоритетним: *hell has no fury as a woman unadorned* –

жодна фурія в пеклі не зрівняється з ненафарбованою жінкою ← *hell has no fury like a woman scorned* – *жодна фурія в пеклі не зрівняється зі зневаженою жінкою*. Наведене прислів'я демонструє, що догляд за собою та своєю зовнішністю досі вважається прямим жіночим обов'язком. Питання віку все так само асоціюють зі зовнішнім виглядом, оскільки вважається, що в похилому віці жінка втрачає свою привабливість. Розглянемо антиприслів'я, утворені від наступного прислів'я: *a man is as old as he feels, a woman as old as she looks* – *чоловікові стільки років, наскільки він себе почуває, а жінці – наскільки вона виглядає*. Семантика даного прислів'я вказує на те, що поки чоловік почувається добре і сильним, неважливо, скільки йому років. Однак для жінки зовнішність є важливішою, оскільки жінку, як правило, оцінюють саме за нею; якщо вона виглядає старою, люди вважатимуть її старою і, отже, «негарною». Всі нижче наведені приклади зображують, що жінка схильна маскувати свій вік за допомогою макіяжу, та його відсутність може видати реальний вигляд жінки. В даних антиприслів'ях можна побачити критику зовнішнього вигляду жінки до нанесення косметики, що передається за допомогою словосполучень «*after washing her face*», «*before breakfast*» та «*until she puts her face on*»: *a man is as old as he looks before shaving, and a woman is as old as she looks after washing her face* – *чоловікові стільки років, наскільки він виглядає, не поголившись, а жінці стільки, наскільки вона виглядає, вмиваючись*; *a woman is as old as she looks before breakfast* – *жінці стільки років, наскільки вона виглядає перед сніданком*; *a woman is as old as she looks until she puts her face on* – *жінці стільки років, наскільки вона виглядає, поки не нафарбувалася*. З цього можна зробити висновок, що вік та зовнішність є нерозривними біологічними характеристиками. Цінуються краса та молодість, а старість набуває негативної оцінки. Дані антиприслів'я демонструють кардинальну різницю в оцінці віку чоловіків та жінок. Для чоловіків вік асоціюється з внутрішнім станом, а для жінок лише з зовнішністю.

Особистісні характеристики описують інтелект, емоції та поведінку жінок. Антиприслів'я мають переважно негативну конотацію, що викликано оцінкою з чоловічої перспективи: *beware of women bearing gifts: remember Eve* – бійся жінок, які дари приносять: пам'ятай Єву ← *beware of Greek bearing gifts* – бійся греків, які дари приносять. В наведеному прислів'я вказується на первородний гріх: саме Єва вмовила Адама вкусити яблуко пізнання, тому чоловіків застерігають від прийняття подарунків від жінок, оскільки вони можуть бути небезпечні. Слово «Greek» було замінено на «women», і проведена підстановка словосполучення в наказовому способі «remember Eve», щоб акцентувати увагу на першоджерело.

Жінки зображуються як злопам'ятні, не здатні пробачити певні помилки чоловіків, та завжди готові пригадати їм цей промах в майбутньому. Наступне прислів'я порівнює жінок зі слонами, оскільки відомо, що слони, отримавши поранення, пам'ятають про нього та здатні атакувати свого кривдника: *women and elephants never forget* – жінки і слони ніколи не забувають ← *elephants never forget* – слони ніколи не забувають.

Наступне антиприслів'я підкреслює сварливість жінок. Якщо в оригіналі йшла мова про людство в цілому та прислів'я несло характер поради, то після трансформації і додавання лексеми «woman», стає вираженою негативна оцінка та засудження: *a woman never puts off till tomorrow what she can say today* – жінка ніколи не відкладає на завтра те, що може сказати сьогодні ← *never put off till tomorrow what you can do today* – ніколи не відкладай на завтра те, що можеш зробити сьогодні).

В антиприслів'ях, як і в прислів'ях, описується жінкам приписується балакучість, та оцінюється як негативна риса характеру. Балакучість зазвичай зображається як вроджена жіноча характеристика, а язик - це частина тіла, в першу чергу асоціюється з жінками. Дане прислів'я приписує жінці примхливий і незадоволений образ, заявляючи, що вона не упустить можливості критикувати чоловіка і висловити всі свої невдоволення, якщо у неї з'явиться така можливість. При цьому також акцентується увага на

меркантильності, вказуючи, що жінки люблять золото: *the only golden thing that some women dislike is silence* – єдине золото, яке деякі жінки не люблять, це мовчання ← *silence is golden* – мовчання золото.

Виділяється новий стереотип про те, що всі жінки завжди запізнюються та розраховують на те, що всі будуть на них чекати. Прислів'я також відображає прагнення жінки підпорядкувати собі не тільки чоловіка, але і закони всесвіту, що надає їй впевнений і домінуючий образ: *time and tide wait for no man but a woman expects all three to wait for her* – час і прилив не чекають жодного чоловіка, але жінка очікує, що всі троє почекають її ← *time and tide wait for no man* – час і прилив нікого не чекають.

Наступне прислів'я має іронічний характер, оскільки висміює нездатність жінки правильно распорядяться своїм часом, що постійно призводить до запізнень: *a woman on time is one in nine* – лише одна з дев'яти жінок приходить вчасно ← *a stitch in time saves nine* – один стібок, зроблений вчасно, вартий дев'яти.

Прислів'я нижче підкреслює, що жінки ніколи не тримають слова: *a woman's word is never done* – жінка ніколи не тримає слово ← *a woman's work is never done* – жінка ніколи не робить свою роботу. Також підкреслюється, що жінка не може закінчити свою роботу не через те, що її дуже багато, а через те, що вона не вміє планувати свій день. Дане прислів'я, як і попередні, мають іронічний характер та висміюють жінку. Це говорить про те, що цей жіночий образ було утворено з чоловічої перспективи: *woman's work is never done, probably because she can not get off the telephone long enough to do it* – жіноча робота ніколи не закінчується, тому що вона не може перестати базікати по телефону на час, необхідний щоб закінчити справи. Знаходить свого відображення і лицемірство, яке приписувалось жіночому образу в прислів'ях. Наступне антиприслів'я передає теж значення, що і оригінальне прислів'я («*appearances are deceptive*», тобто «зовнішність оманлива»), але конкретизує це значення до жінки, передаючи певну негативну оцінку, аргументуючи це тим, що жінки схильні прикрашати свої

сильні сторони і приховувати слабкі, створюючи таким чином фальшивий образ, видаючи його за справжню себе: *appearances are deceiving: many a girl who puts up a swell front in public is flat-chested at home* – зовнішність оманлива: багато дівчат виглядають повногрудими на людях, і зовсім плоскі вдома ← *appearances are deceptive* – зовнішність оманлива.

Антиприслів'я, що описують соціальні ролі жінок, переважно зображають жінок з точки зору шлюбу та їх позиції у стосунках з чоловіками. В антиприслів'ях відображається змінене відношення до шлюбу, якщо раніше для жінки це було єдиним способом життя, то зараз жінка має право вибору. На додачу, можна побачити, що в сучасному світі відкрито обговорюється матеріальна сторона шлюбу, наділяючи жінку владою розпоряджатися бюджетом та взагалі займати домінуючу роль у стосунках: *marriage is give and take. You'd better give it to her or she'll take it anyway* – шлюб є взаємообміном. Краще віддай їй, а то вона все одно візьме ← *marriage is give and take* – шлюб є взаємообміном.

Жінка тепер зображується як господиня будинку, вона відповідає за весь будинок і є главою сім'ї. Наприклад, наступне прислів'я вказує, що дружина володіє ключами від усіх кімнат в будинку, що насправді завуальовано зображує жінку як господиню у якої все під контролем: *a man's castle is his home, and his wife has the key to all the rooms* – фортецею чоловіка є це його будинок, а у дружини ключі від усіх кімнат ← *a man's home is his castle* – фортецею чоловіка є його будинок. Якщо раніше в прислів'ях зображувалось, що лише чоловік може приймати важливі рішення, то зараз ситуація змінилась, жінки також мають право голосу, та іноді їх слово є вирішальним: *to most husbands: a word from the wife is sufficient* – для більшості чоловіків досить одного слова дружини ← *a word to the wise is sufficient* – мудрому достатньо одного слова.

Деякі з прислів'їв зображають жінку з домінуючої позиції, демонструючи, що успіх чоловіка цілковито залежить від настанов жінки. Наприклад, наступне прислів'я підкреслює, що чоловік ніколи б не досяг

такого успіху, якщо його не підтримувала б його дружина: *behind every great man there is a woman* – за успіхом чоловіка завжди стоїть жінка ← *behind every great man there is a wife who tells him what to do, and secretary who does* – за кожним успішним чоловіком стоїть дружина, яка говорить, що робити і секретар, яка робить це. Проте, ця позиція не завжди описується з позитивного боку: акцентується увага на маніпулятивних здібностях жінок та підкреслюється жага до грошей: *behind every successful man there is a woman who makes it necessary for him to make money* – за кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка змушує його заробляти гроші; *behind every successful man is a woman who wanted a mink* – за кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка хоче нирку.

Наступне антиприслів'я демонструє жіночу впертість, проте з позитивною оцінку, воно впертість більше пов'язана з цілеспрямованістю та вірою у власні сили, підкреслюючи, що жінки здатні на все, проте чоловіки не завжди в них вірять: *behind every great woman, there's a man who tried to stop her* – за кожною великою жінкою стоїть чоловік, який намагався її зупинити ← *behind every great woman, there's a man* – за кожною великою жінкою стоїть чоловік.

Таким чином, проаналізовані антиприслів'я допомагають дійти висноку, що найбільших змін зазнала саме соціальна роль жінок. Зовнішність все так само залишається пріоритетною, врода оцінюється позитивно, а старість негативно. Особистісні характеристики мають переважно негативну характеристику та акцентується увага на недоліках. У випадку з соціальною роллю, можна чітко побачити зміну, наявний феміністичний характер, жіночій голос став гучнішим.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Оскільки тема магістерської роботи – «Прислів'я та антиприслів'я з гендерним компонентом в сучасній англійській мові», передбачає виконання посадових обов'язків та проведення досліджень та розрахунків в сфері філології в приміщенні офісу обладнаному персональними комп'ютерами (далі ПК) з візуальними дисплейними терміналами (далі ВДТ), тому нижче розглянемо заходи по забезпеченню безпеки, виробничої санітарії, гігієни праці і пожежної безпеки для офісних приміщень та робочих кабінетів.

4.1. Аналіз потенційних небезпек

На основі аналізу роботи існуючого обладнання і посадових обов'язків фахівця у приміщенні кабінетів та робочих кімнат, виявлені наступні небезпечні та шкідливі виробничі фактори, здатні привести до травм або ушкодження здоров'я працівників:

- можливість ураження електричним струмом, при виконанні посадових обов'язків внаслідок порушення правил з електробезпеки або помилкових дій персоналу, що може призвести до електротравм різного ступеню важкості або навіть до летального наслідку;

- механічне травмування внаслідок нераціонального розташування робочих місць, що є порушенням вимог ергономіки;

- підвищене нервово-психічне навантаження, внаслідок специфіки роботи, а саме постійний контакт з клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими), що може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, та може призвести до

захворювань нервової системи, зниження насаги на працю та стресових станів та помилкових дій;

- оскільки робота користувача ПК вимагає тривалого статичного напруження м'язів спини, шиї, рук і ніг тому не раціональна або неправильна конструкція, організація та обладнання комп'ютеризованого робочого місця не забезпечує правильного та комфортного положення при роботі за комп'ютером, що може привести до швидкої втоми, а як наслідок до помилок, зниженню працездатності та кістково-м'язовим порушенням;

- недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до помилкових дій, погіршення зору або ефекту засліплення;

- незадовільні параметри мікроклімату в робочих приміщеннях (підвищена або знижена температура, вологість і рухливість повітря), у зв'язку з відсутністю, хибним вибором та використанням не якісних або нераціональних систем вентиляції, кондиціонування повітря, приводить до підвищеної стомлюваності, а як наслідок до помилок, зниженню працездатності, а також може бути причиною простудних захворювань;

- неправильні або нераціональні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, внаслідок не своєчасного оповіщення, неякісної підготовки персоналу правилам дій в умовах надзвичайних ситуацій або якісної організації дій персоналу керівництвом, призводять до паніки, невиправданих травм та загибелі людей;

- можливість загоряння, в зв'язку з порушенням правил протипожежної безпеки, використанням несправного електрообладнання, або відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі, а як наслідок може бути причиною опіків та травм різного ступеню важкості або навіть летального наслідку, а також значних матеріальних збитків;

- монотонність робочого процесу, що може призвести до творчого вигоряння, і як наслідок стресу та неможливості виконати необхідний проект у встановленні часові рамки;

- негативний вплив на зоровий канал (особливо у осіб із поганим зором), призводить до хронічних скарг на зорове стомлення, незважаючи на дотримання санітарно-гігієнічних вимог до режимів праці і відпочинку, а також застосування засобів локального захисту.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні кабінетів та робочих кімнат застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 1 «Державні стандартні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [28], «Правил улаштування електроустановок» (далі – «ПУЕ») [66], ДСТУ Б В.2.5-82:2016 «Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом» [30], НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок» [67], НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні» [61] та буде використовуватися згідно вимог НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної

експлуатації електроустановок» (далі – «ПБЕЕ»), НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів» (далі – «ПБЕЕС») [67] та НПАОП 0.00-7.15-18 «Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями» [65].

Згідно «ПУЕ», за ступенем небезпеки ураження електрострумом, офісне приміщення належить до 1-го класу, тобто є приміщенням без підвищеної небезпеки, у якому відсутні умови, що створюють підвищену та особливу небезпеку. Згідно глави 1.7 – «Заземлення і захисні заходи від ураження електричним струмом» – «ПУЕ», обладнання офісу має основну ізоляцію струмовідних частин, яка забезпечує захист від прямого дотику та подвійну, яка складається з основної та додаткової ізоляції, для забезпечення захисту від ураження електричним струмом у разі пошкодження основної ізоляції.

Відповідно до вимог п. 6.7.4. НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» [67] усі доступні для доторкання металеві деталі електрообладнання у приміщенні з ПК, які можуть опинитись під напругою, у випадку пошкодження ізоляції, з'єднані з заземлюючим пристроєм. Оскільки офісне приміщення за ступенем небезпеки ураження електрострумом належить до 1-го класу, тому відповідно до вимог п. 6.7.6 НПАОП 40.1-1.21-98 «ПБЕЕС» та додатку №1 до НПАОП 40.1-1.01-97 «ПБЕЕ» користувачі ПК пройшли інструктаж з електробезпеки з оформленням в журналі інструктажу та мають I групу з електробезпеки. Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок нераціонального розташування робочих місць, захащення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неухважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [28] зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж 6,0 м², а об'єм не менше ніж 20,0

м³). Поверхня підлоги є рівною, неслизькою, з антистатичними властивостями.

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру. З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень робочі місця користувачів ПК у офісному приміщенні відповідають ергономічним вимогам з урахуванням характеру і особливостей трудової діяльності згідно з ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [28]. Висота робочої поверхні столу з ПК регулюється в межах 680-800 мм, а ширина і глибина – забезпечує можливість виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: ширина – 600-1400 мм, глибина – 800-1000 мм). Робочий стіл має простір для ніг висотою 600 мм, шириною – 500 мм, глибиною (на рівні колін) – 450 мм, на відстані витягнутої ноги – 650 мм.

З метою зменшення негативного впливу монотонності доцільно застосовувати чергування операцій написання тексту (зміна змісту роботи), чергування введення даних і редагування текстів. У випадку виникнення у працюючих за ПК перекладачів зорового дискомфорту та інших несприятливих суб'єктивних відчуттів, що настають, незважаючи на дотримання санітарно-гігієнічних і ергономічних вимог, режимів праці та відпочинку, слід застосовувати індивідуальний підхід у обмеженні часу робіт за ПК та корекцію тривалості перерв для відпочинку або проводити заміну іншими видами робіт (не пов'язаних з використанням ПК).

4.3. Заходи щодо виробничої санітарії і гігієни праці

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі. У офісному приміщенні обладнаному ПК з екранним пристроєм (далі – «ЕП»), згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [28] та ДБН В.2.5-28-2018 «Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення.

Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які орієнтовані на південь і забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче

1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі.

Розрахунок штучного освітлення:

Вихідні дані згідно варіанту: Довжина – 6 м, ширина – 6 м, висота – 3 м; ЛПО, $L/h = 1,4$; колір стелі = 70%, стін = 50%, підлоги = 30%; приміщення – кабінети і робочі кімнати; площа нормування освітленості $h_p = 0,8$ м; розряд і підрозряд зорової роботи – Б-1; освітленість робочих поверхонь при загальному освітленні (E_n) = 300 лк; коефіцієнт запасу = 1,4.

1. Розрахувати кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) * [L/h]}, \text{шт}$$

де: B – ширина приміщення, м; H – висота приміщення, м; h_p – висота робочої поверхні, м; $[L/h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{6}{(3 - 0,8) * 1,4} = \frac{6}{3,08} = 1,94 = 2 \text{ шт.}$$

2. Визначити максимально припустиму відстань між рядами світильників L_{max} :

$$L_{max} = \frac{B}{N_p}, \text{м};$$

де: B – ширина приміщення, м; N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{max} = \frac{6}{2} = 3 \text{ м};$$

4. Визначити значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)};$$

де: A – довжина приміщення, м; B – ширина приміщення, м; H – висота приміщення, м; h_p – висота робочої поверхні, м.

$$i = \frac{6 \cdot 6}{(3 - 0,8) \cdot (6 + 6)} = \frac{36}{26,4} = 1,36;$$

5. Визначити значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного світильниками вибраного типу.

$$\eta = 0,47$$

6. Визначити сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_{Σ} :

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_z \cdot z}{\eta}, \text{ лм};$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк; A – довжина приміщення, м; B – ширина приміщення, м; k_z – коефіцієнт запасу; z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z=1,1$); η – коефіцієнт використання світлового потоку.

$$\Phi_{\Sigma} = \frac{300 \cdot 6 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,47} = \frac{16632}{0,47} = 35387,23, \text{ лм};$$

7. Визначити умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт};$$

де: A – довжина приміщення, м; B – ширина приміщення, м; $L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{cv}^* = \frac{6 \cdot 6}{3^2} = \frac{36}{9} = 4, \text{ шт};$$

8. Розрахувати світловий потік умовного джерела світла $\Phi_{\text{л}}^*$:

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_{\text{л}}^*}, \text{ лм};$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм; $N_{\text{л}}^*$ – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_{\text{л}}^* = N_{cv}^* \cdot n, \text{ шт};$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_{\text{л}}^* = 4 \cdot 2 = 8, \text{ шт};$$

$$\Phi_{\text{л}}^* = \frac{35387,23}{8} = 4423,40, \text{ лм};$$

9. Вибрати тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи $\Phi_{\text{л}}$, і знайти коефіцієнт m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи $\Phi_{\text{л}}^*$ та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи $\Phi_{\text{л}}$):

$$m = \frac{4423,40}{2850} = 1,55.$$

10. Визначити оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m, \text{ шт};$$

де: $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.; m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{\text{св}} = 4 \cdot 1,55 = 6,2 = 6, \text{ шт};$$

11. Визначити фактичну кількість ламп у приміщенні $N_{\text{л}}$:

$$N_{\text{л}} = N_{\text{св}} \cdot n, \text{ шт};$$

де: $N_{\text{св}}$ – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт.; n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_{\text{л}} = 6 \cdot 2 = 12, \text{ шт};$$

12. Визначити загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_{\text{л}} \cdot N_{\text{л}} \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z}, \text{ лк};$$

де: $\Phi_{\text{л}}$ – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;
 $N_{\text{л}}$ – фактична кількість ламп у приміщенні, шт; η – коефіцієнт використання світлового потоку; A – довжина приміщення, м; B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу; z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$E_p = \frac{2850 \cdot 12 \cdot 0,47}{6 \cdot 6 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = \frac{16074}{55,44} = 289,93, \text{ лк};$$

Отже, загальна освітленість у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп становить 289,93 лк.

Неправильне проектування або несправність систем опалення, вентиляції та кондиціювання в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови для приміщенні з комп'ютеризованими робочими місцями – температура, відносна вологість та швидкість переміщення повітря цілком відповідають вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень». Роботи у приміщенні з ПК, належать до категорії Іб – легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Відповідно до вимог ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціювання» [26], з метою забезпечення оптимальних параметрів мікроклімату в офісному приміщенні обладнаному ПК з ЕП передбачена система централізованого водяного опалення з радіаторами, а на теплий період передбачений побутовий кондиціонер. З метою забезпечення необхідного повітрообміну у приміщенні офісу передбачена система механічної припливно-витяжної вентиляції (методом рекуперації), яка забезпечує 3-кратний обмін повітря за годину. Оптимальні рівні позитивних ($n+$) і негативних ($n-$) іонів у повітрі офісного приміщення з ЕП відповідають вимогам додатку 3 ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і

норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» [23] і становить: $n^+ = 1500-30000$ (шт. на 1 см^3); $n^- = 3000-5000$ (шт. на 1 см^3). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечують за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4. Заходи з пожежної безпеки

Заходи по забезпеченню пожежної безпеки для приміщення офісу обладнаного ПК з ВДТ розроблені відповідно до вимог НАПБ А.01.001-14 «Правил пожежної безпеки в Україні» [61]. При прийомі на роботу з працівниками проводиться інструктаж з техніки пожежної безпеки, періодично здійснюються перевірки приміщення на предмет дотримання норм пожежної безпеки.

Виходячи з аналізу речовин та матеріалів, які використовуються при роботі у приміщенні офісу обладнаному ПК з ВДТ згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж» (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT) [29] можлива пожежа класів – А (що супроводжується горінням твердих матеріалів) та Е (горіння електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В). У приміщенні офісу обладнаного ПК з ВДТ знаходяться дерев'яні й пластикові меблі, паперова документація тощо. Таким чином, відповідно до стандартів безпеки дане приміщення за вибухопожежною та пожежною небезпекою відноситься до категорії Д, а за класами робочих зон з вибухової та пожежної небезпеки – до класу А та класу Е. У разі виникнення пожежі у приміщенні (дослідницької лабораторії, конструкторського бюро, тощо) обладнаному ПК з ВДТ для евакуації персоналу відповідно до вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги» передбачені виходи, по обидві сторони приміщення, з одного боку вікно (на пожежні сходи), а з іншого – входні двері. Згідно вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи

протипожежного захисту» [25], в приміщенні офісу обладнаного ПК з ВДТ встановлена система пожежної й охоронної сигналізації «Сигнал-ВК6». Зазначена система забезпечує виявлення теплових і димових ознак пожежі і місця виникнення пожежі з точністю до місця розміщення датчика.

Оскільки приміщення офісу, що обладнане ПК з ВДТ має площу 36 м², тому відповідно до вимог п. 5 розділу VI «Вибір типу та необхідної кількості вогнегасників», «Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників», затверджених наказом МВСУ 15.01.2018 № 25 та зареєстрованих в МЮУ 23.02.2018 р. за № 225/31677 для гасіння електроприладів, що знаходяться під напругою, наприклад, персональних комп'ютерів, передбачені вуглекислотні вогнегасники у кількості 2 штук.

4.5. Організація навчання працюючого та непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях

На даний час в Україні створена і функціонує Єдина державна система цивільного захисту. Одним із головних завдань, яке визначене в Кодексі є навчання населення діям при загрозі та—цивільного захисту України виникненні надзвичайних ситуацій. Визначається, як сукупність організаційних і навчально-методичних заходів щодо підвищення теоретичних і практичних знань для населення, набуття й закріплення практичних навичок, необхідних для збереження життя та здоров'я людей в умовах надзвичайної ситуації й під час виконання невідкладних робіт у зоні надзвичайної ситуації або в осередку ураження.

Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444, та Організаційно-методичних вказівок з підготовки працюючого населення до дій у надзвичайних ситуаціях, затверджених 19

вересня 2013 року Головою Державної служби України з надзвичайних ситуацій (надалі – ДСНС України): за місцем роботи – працюючого населення; за місцем навчання – дітей дошкільного віку, учнів та студентів; за місцем проживання – непрацюючого населення.

Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях працюючого та непрацюючого населення покладається на Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційно-методичні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій.

Набуття знань у сфері цивільного захисту, передбачається стандартами професійно-технічної та вищої освіти. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях встановлюється Кабінетом Міністрів України. Громадські організації та позашкільні навчальні заклади здійснюють навчання діям у надзвичайних ситуаціях відповідно до своїх статутів.

Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов’язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об’єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту. Порядок організації та проведення спеціальних об’єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту визначається Державною службою України з надзвичайних ситуацій.

Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях з урахуванням особливостей виробничої діяльності суб’єкта господарювання у кожному суб’єкті господарювання обладнується інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту. При прийнятті на роботу, а також щорічно, працівники проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та діям в умовах надзвичайних ситуацій. Забороняється допускати до роботи осіб, які не пройшли навчання,

інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки.

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

Непрацююче населення самостійно вивчає пам'ятки та інший інформаційно-довідковий матеріал з питань цивільного захисту, правила пожежної безпеки у побуті та громадських місцях та має право отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, через засоби масової інформації іншу наочну продукцію, відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких опинилося або може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими надзвичайними ситуаціями.

Таким чином, визначено потенційні небезпеки на робочому місці перекладача, з'ясовано додаткові небезпеки під час роботи. Здійснено розрахунок освітлення робочого місця, визначено необхідну кількість світильників, світловий потік та загальний рівень освітленості при використанні стандартних ламп. Встановлено клас пожежної небезпеки та показано заходи з планування евакуації робітників під час виникнення пожежі та встановлення системи сповіщення. Розкрито питання з цивільного захисту щодо організації навчання працюючого та непрацюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях.

ВИСНОВКИ

Проблема розкриття особливостей репрезентації гендерного компоненту англomовних паремій розв'язується шляхом структурно-семантичного та лігвокультурологічного аналізу гендерно-маркірованих фразеологічних одиниць. Гендерологія відкриває шляхи до новітніх розвідок, пов'язаних із соціально-історичними та соціокультурними аспектами життя чоловіків та жінок в наукових напрямках, зокрема й лінгвістичному. Як відомо, термін «гендер» було введено з метою розмежування понять біологічної статі та соціальної статі, тобто культурних характеристик, якими суспільство наділяє чоловіків і жінок: положення в суспільстві, сім'ї, поведінці тощо. Поняття гендер суперечить теорії біологічного детермінізму, яка пояснює всі соціальні відмінності чоловіків і жінок виключно фізіологічними причинами. На відміну від поняття «стать» «гендер» пояснюється не природою, а конструюється тим чи іншим місцем існування людини на основі культурних традицій, норм і правил поведінки. Гендер визначається концепцією завдань, функцій і ролей, призначених суспільством жінкам і чоловікам в їх суспільному і особистому житті.

Виділяються два основних напрямків гендерних досліджень мови. Перший напрям пов'язаний з аналізом відображення статі в мові. У центрі уваги знаходяться номінативна система мови, категорія роду, синтаксис. Другий напрямок вивчає мовленнєву поведінку представників обох статей. Аналізу піддаються найбільш характерні для чоловіків і жінок стратегії спілкування, вибір лексичних одиниць, синтаксичних конструкцій, а також специфіка чоловічої та жіночої мовленнєвої поведінки.

Гендер знаходить своє відображення в картині світу. Мовна картина світу фіксує людський досвід, зберігає його і передає наступним поколінням, реагуючи на мінливі умови життя людини. Гендерна картина світу являє собою упорядковану, несуперечливу і внутрішньо пов'язану сукупність існуючих в повсякденній свідомості ідеалів, орієнтацій, установок, в яких

знаходить відображення соціокультурна диференціація статей. Частиною мовної картини світу є фразеологічна картина, що відображає навколишню дійсність за допомогою фразеологічних одиниць.

Особливе місце в фразеологічній картині світу займають прислів'я, що представляють собою сукупність правил і норм поведінки, в якій відображається певний культурний кодекс, який регламентує відносини людей і дає простір для самоідентифікації. Використовуючи дане джерело, носій мови узагальнює і засвоює досвід, різні установки і приписи для даного суспільства. Антиприслів'я є результатом мовної гри з фразеологічними одиницями, основною метою яких є жартівливе, іронічне ставлення до певних ситуацій. Також були розглянуті структурні особливості антиприслів'їв, згідно структурної класифікації С. Г. Тер-Минасової. Сучасні антиприслів'я підрозділяються на наступні структурні типи: надбудова, або приріст; відсікання частини прислів'я і додавання нового судження; скорочення прислів'я за рахунок опущення деяких елементів структури прислів'я; об'єднання двох різних усічених прислів'їв в одне нове.

Аналіз прислів'їв з гендерним компонентом «*man*» у значенні «людина» свідчить про позитивну оцінку таких якостей людини, як розум, доброта, працьовитість і цілеспрямованість. Критикуються лінощі, злість, егоїзм, задрість та боягузтво. В ході дослідження паремій з компонентами, вказуючими на жінок та чоловіків, було виявлено асиметричну репрезентацію статей. Наявне відображення чоловічої перспективи, що говорить про андроцентризм мовної картини світу. Чоловікам приписуються як позитивні, так і негативні якості, проте акцент робиться на особистісних характеристиках, а не фізіологічних. Позитивної оцінки набувають такі якості, як хоробрість, надійність, мудрість та внутрішня сила духу. Негативно оцінюються нерішучість, злість, боягузтво, та такі моделі поведінки, як пияцтво та азартні ігри. Слід зазначити, що прислів'я з позитивною конотацією переважають. Образ жінки, навпаки, переважно несе негативну конотацію. Прислів'я характеризують жінок як балакучих,

примхливих, злих, марнотратних, надто емоційних, підступних і лицемірних. Ця асиметрія в оцінці говорить про відображення патріархальної культури, якій притаманно оцінювати чоловіка вище, ніж жінку. Позитивно оцінюються фізіологічні характеристики, такі як врода та молодість. Позитивно оцінюються такі особистісні характеристики жінки, які відображають її зручність для чоловіка, наприклад, поступливість, хазяйновитість, доброта, терпіння. В контексті соціальних ролей також наявна асиметрія: шлюб для жінок описується як основна мета життя, в той час як для чоловіка – обуза.

Аналіз англійських антиприслів'їв з гендерними компонентами демонструє, що в цілому образи залишилися колишніми. Для жінок найважливішим залишається питання краси, віку і зовнішності, а для чоловіків питання зовнішності швидше пов'язане з мудрістю і фінансовим становищем. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що найбільш репрезентативними є антиприслів'я про соціальні ролі, в яких відображаються зміни, що відбулися в суспільстві. Дослідження дозволило виявити, що асиметрія в репрезентації «чоловічого» і «жіночого» в даний час стала менш явною. Андроцентризм мовної картини світу проявляється в більш частотному висміюванні жіночого образу, ніж чоловічого, проте в той же час в англійських антиприслів'ях, що характеризують чоловіків, відбивається іронічний жіночий погляд на чоловіків, підкреслюючи рівноправ'я статей. Таким чином, антиприслів'я демонструють, що становище жінки в суспільстві змінилося, не дивлячись на досі присутню критику. В цілому в антипословицях англійської мови присутні не тільки чоловічий, але й жіночий голос і присутні жіночі оцінки, характеризуються наявністю жіночого голосу і жіночої оцінки.

З усього вищезазначеного можна зробити висновок, в прислів'ях та антиприслів'ях з гендерним компонентом в сучасній англійській мові знаходять свої відображення культурні, соціальні та гендерні стереотипи.

SUMMARY

The theme of the MA degree paper is “Proverbs and Anti-proverbs with a Gender Component in Modern English”.

Paremiology plays a significant role in gender studies. Gender research based on paremias helps to trace the development of images of “man” and “woman” in English, as well as analyze modern concepts of femininity and masculinity. It is known that the wisdom and spirit of the people can be manifested in paremias. The study contributes to both a better knowledge of the language and a better understanding of the way of thinking and character of the people. Historical experience, mentality, way of life and culture of the people are highlighted paremias. The paremias contain the national and cultural specifics of the people.

The topicality of the research is stipulated by ever growing interest in the gender aspect of the functioning of paremias in modern English and consists in the need to study the gender representativeness of the city of men and women in society, the requirements for representatives of different genders, the differences in the character and behavior of men and in English proverbs and anti-proverbs through the prism worldview and evolution of gender relations.

The objective of the paper lies in comprehensive study of proverbs and anti-proverbs with a gender component and in comparison the images of men and women recorded in dictionaries with the help of these phraseological units.

The objective set foresees the fulfilling of the following tasks: to define the essence of the concepts “gender”, “linguistic picture of the world”, “proverbs” and “anti-proverbs” and their properties; to describe the picture of the world reflected in gender-marked proverbs and anti-proverbs; to explore the structural features of gender-marked proverbs and anti-proverbs; to analyze proverbs with the component “man” and identify proverbs that do not represent the male image, but the human; to explore gender stereotypes enshrined in proverbs and anti-proverbs,

as well as to explore the lexical units of these proverbs; to compare the established ideas about men and women reflected in proverbs and anti-proverbs.

The object of the MA paper is English gender-marked proverbs and anti-proverbs that characterize men and women.

The subject matter of the research is the functional-semantic features of English-language paremias, which contain a gender-marked component.

The aim of the work is to comprehensively study proverbs and anti-proverbs with a gender component and to compare the images of men and women recorded in dictionaries with the help of these phraseological units. This goal involves solving the following tasks:

- to define the essence of the concepts “gender”, “linguistic picture of the world”, “proverbs” and “anti-proverbs”, as well as to characterize their properties;
- to study the structural and semantic features of proverbs and anti-proverbs with a gender component and to analyze the means of expression of gender stereotypes that are enshrined in proverbs and anti-proverbs;
- to reveal the linguistic and cultural nature of the studied singularities, which are related to their origin and determine the semantic features of paremias with gender-labeled components, and to compare the established ideas about men and women reflected in proverbs and anti-proverbs.

The following ways have been used in the research: linguistic analysis to get acquainted with and study the state of problems related to the research topic; system-functional method – to study the functioning of gender-marked proverbs and anti-proverbs; method of component analysis – to establish the structure of the content plan of lexical and semantic units; analysis of a continuous sample for selection of examples that became the material of the study; contextual analysis and descriptive method for studying and analyzing selected examples.

The novelty of the research lies in the fact that in addition to a comprehensive analysis of paremias with gender-marked components, such as “man” and “woman”, “husband” and “wife”, etc., proverbs with a gender component “man” are considered, which has a universal human nature and applies

to both sexes; the semantic features and linguistic and cultural nature of English-language paremias with a gender component are clarified.

The theoretical value of the thesis is due to the integration of gender and linguocultural approaches to the study of English paremias with a gender component in structure and semantics, which is a contribution to the development of gender linguistics and cultural linguistics in general. Study of the principles of the semantic organization of paremias with a gender component, highlighting and systematic description of the gender features reflected in the linguistic picture of the world inherent in men or women in the English society deepen the theoretical heritage of lexicology, phraseology, lexicography and influence the study of the paremiological fund of language in the context of culture. The results of this study can be used for further study of gender stereotypes and cultural attitudes, fixed in the language.

The practical significance of the work is that the obtained data can be used in theoretical courses in general linguistics, lexicology, phraseology, intercultural communication, special courses on gender issues, in lexicographic practice, when compiling phrase dictionaries, writing textbooks and scientific papers.

The section 1 examines the concept of “gender” in the phraseology of the English language, analyzes the concept of the picture of the world and gender stereotypes fixed in the minds of native speakers with proverbs, grammatical and structural features of proverbs and anti-proverbs. The section 2 analyzes the semantics of proverbs with gender components, and also draws conclusions about the characteristics that are inherent in people in general, men and women in particular. The section 3 focuses on the analysis of the semantics of anti-proverbs with gender components and the comparison of images of men and women with the images reflected in proverbs. The section 4 dwells on the issues of labor protection are considered. The basic theoretical and practical results are presented in the Conclusions of the paper. The Supplement contains the Glossary of proverbs anti-proverbs with their Ukrainian translations used in the degree paper.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абзулдинова Г. К. Трансформации пословиц, репрезентирующих концепт «учеба» // Вестник ЧелГУ. 2011. № 28 (243). С. 5–7.
2. Алефиренко Н. Ф. Фразеология и паремиология. М. : ФЛИНТА, 2018. 344 с.
3. Анисимова В. О. Способи перекладу прислів'їв з гендерним компонентом // Тиждень науки-2020. Гуманітарний факультет. Збірник тез доповідей щорічної науково-практичної конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів (13-17 квітня 2020 р., м. Запоріжжя) : електрон. версія. М. : Запоріжжя, 2020. С. 86–88. URL : https://zp.edu.ua/uploads/dept_s&r/2020/conf/4.1/TN_2020-GF.pdf (дата звернення: 28.09.2020).
4. Анисимова В. О. Функціонування прислів'їв з гендерним компонентом в сучасній англійській мові // Різдвяні студентські наукові читання: *vita in lingua* : матеріали XII міжвишівської студентської науково-практичної конференції (06 грудня 2019 р., м. Запоріжжя). М. : Запоріжжя, 2020. С. 86–88.
5. Анисимова В. О., Кузнєцова І. В. Антиприслів'я з гендерним компонентом в сучасній англійській мові // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету : електрон. версія. Серія : Філологія. М. : Одеса, 2019. Вип. 43, Т. 2 С. 138–141. URL : http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v43/part_2/37.pdf (дата звернення: 12.09.2020).
6. Аничков И. Е. Труды по языкознанию. СПб. : Наука, 1997. 512 с.
7. Антология гендерной теории / сост., комент. Е. Гаповой, А. Усмановой. Минск : Пропилеи, 2000. 383 с.
8. Антонова О. Н. Антипословицы как средство функциональной модификации медиадискурса (на материале прессы Великобритании и США) // Вестник СамГУ. 2010. № 3 (77). С. 96–97.

9. Антрушина Г. Б., Афанасьева О. В., Морозова Н. Н. Лексикология английского языка. 5-е изд., стереотип. М. : Дрофа, 2005. 286 с.
10. Арнольд И. В. Лексикология современного английского языка. М. : Высшая школа, 1986. 295 с.
11. Артемова А. Ф., Леонович Е. О. Английские антипословицы // Иностранные языки в школе. Пятигорск : ПГУ, 2017. С. 55–58.
12. Архангельский В. Л. Устойчивые фразы в современном русском языке: основы теории устойчивых фраз и проблемы общей фразеологии. Ростов-на-Дону : Издательство ростовского университета, 1964. 316 с.
13. Афанасьев А. Н. Мифы древних славян. М. : РИПОЛ Классик, 2014. 290 с.
14. Бабкин А. М. Русская фразеология, ее развитие и источники. М. : Наука, 2009. 97 с.
15. Бахметьева И. А. Тематическая группа слов, обозначающих понятие «женщина» в английском языке: автореф. дисс. ... канд. филол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германские языки» / ВГПУ. Воронеж, 2003. 16 с.
16. Белик Е. В. Лингвокультурологические и гендерные особенности лексики и фразеологии современного английского языка (на материале лингвокультурологического поля «мужчина и женщина» в обществе и в семье) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германские языки» / МПГУ. М., 2003. 20 с.
17. Бомри П. К., Полякова Н. В. Лингвокультурологический анализ паремий, объективирующих гендерные стереотипы в английском языке // XX международная конференция студентов, аспирантов и молодых ученых «Наука и образование». Томск : ТГПУ, 2016. С. 98–101.
18. Бурка О. В. Антипословицы английского и русского языков // Научно-практический электронный журнал «Аллея Науки». СПб., 2019. № 1. С. 2–5.
19. Герасименко Д. В. Понятие «политическая корректность» в гендерной лингвистике // Вестник МГОУ. Лингвистика. 2011. № 2. С. 33–35.

20. Гидденс Э. Социология. М. : Эдиториал УРСС, 1999. 705 с.
21. Горошко Е. И. Гендерная проблематика в языкознании / Введение в гендерные исследования : учеб. пособие / под ред. И. Жеребкиной. СПб. : Алетейя, 2001. Ч. 1. С. 508–542.
22. Григорян А. А. К вопросу о гендерной маркированности английского языка // Женщина в российском обществе. 2014. С. 81–85.
23. Гриценко Е. С. Язык как средство конструирования гендера : дис. ... канд. філол. наук : [спец.] 10.02.19 «Теория языка» / ТГУ им. Г. Р. Державина. Новгород, 2005. 405 с.
24. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / пер. с нем. общ. ред. Т. В. Рамишвили, послесл. А. В. Гулыги и В. А. Звегинцева. М. : Прогресс, 2000. 400 с.
25. ДБН В.2.5-56:2014. Системи протипожежного захисту. [На заміну ДБН В.2.5-56:2010 ; СНиП 2.04.05-91 (розділи 5 та 22) ; чинний від 2015-07-01]. К. : Мінрегіон України, 2014. 191 с. (Державні будівельні норми)
26. ДБН В.2.5-67:2013. Опалення, вентиляція та кондиціонування. [На заміну СНиП 2.04.05-91 ; крім розділу 5 та додатка 22. ; чинний від 2014-01-01]. К. : Мінрегіонбуд України, 2013. 149 с. (Державні будівельні норми України)
27. Деткова В. А. Образ женщины в русских и английских пословицах семантической группы «семейные отношения» сквозь призму гендерной ментальности // Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия : Лингвистика. Челябинск : ЮУрГУ, 2015. № 4. С. 61–66.
28. ДСанПіН 3.3.2.007-98. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин. [Чинний від 1998-12-10]. К. : МОЗ України, 1998. URL : <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=2445>. (Державні санітарні правила та норми)

29. ДСТУ EN 2:2014. Класифікація пожеж (EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT). [На заміну ГОСТ 27331-87 ; чинний з 01.01.2016]. К. : Мінекономрозвитку України, 2014. 7 с. (Державний Стандарт України)
30. ДСТУ Б В.2.5-82:2016. Електробезпека в будівлях і спорудах. Вимоги до захисних заходів від ураження електричним струмом. [На заміну ДБН В.2.5-27-2006 ; чинний від 2017-04-01]. К. : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 109 с. (Державний Стандарт України)
31. Ерофеева Л. А. Метафорические репрезентации доминантных концептов в поэтической картине мира Р. М. Рильке : дисс. ... канд. филол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германские языки» / СГЮА. Саратов, 2007. 248 с.
32. Есенова Т. С. Андроцентризм гендерных стереотипов (на примере паремий) // Вестник Калмыцкого университета. 2017. № 2 (34). С. 86–92.
33. Жуков В. П. Семантика фразеологических оборотов. М. : Просвещение, 1978. 159 с.
34. Здравомыслова Е. А. Социальная конструкция гендера и гендерная система в России // Материалы Первой Российской летней школы по женским и гендерным исследованиям «ВАЛДАЙ-96». М., 1997. С. 84–89.
35. Иванова Е. В. Картина мира в английских антипословицах // XLIII Международная филологическая конференция 11–16 марта 2014 г. : избранные труды. СПб. : СПбГУ, 2015. С. 161–169.
36. Иванова Е. В. Мужчина и женщина в английских антипословицах // Филологические науки. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2019. С. 43–46.
37. Иванова Е. К вопросу о разграничении понятий и характерных признаков пословиц и антипословиц (на материале английского языка) // Иностранные языки в диалоге культур : материалы науч.-практ. конф. с международ. участием (г. Саранск, 30 ноября–02 декабря 2017 г.) . Саранск : МГУ им. Н. П. Огарева, 2018. С. 192–199.

38. Иванченко И. А. Возникновение пословиц и поговорок : электрон. версія. URL : <http://www.microarticles.ru/article/poslovits-ipogovorok.html> (дата звернення: 03.11.2019).

39. Ильина Л. Е. Паремии в русском и французском языках: сопоставительный анализ // Вестник Оренбургского государственного университета. 2017. С. 25–32.

40. Кирилина А. В. Гендер: лингвистические аспекты. М. : Институт социологии РАН, 1999. 200 с.

41. Кирилина А. В. Гендерные исследования в лингвистике и теории коммуникации. М. : РОССПЭН, 2004. 252 с.

42. Кирилина А. В. Гендерные исследования в отечественной лингвистике: проблемы, связанные с бурным развитием // Гендер: язык, культура, коммуникация : материалы Второй Международной конференции. М. : МГЛУ, 2002. С. 5–14.

43. Кирова А. Г. Развитие гендерных исследований в лингвистике // Вестн. Томского гос. пед. ун-та. 2009. № 8 (86). С. 138–140.

44. Кирсанова М. А. Антипословицы с гендерным компонентом в современном английском языке // Наука и школа. М. : Прометей, 2014. № 1. С. 90–94.

45. Кирсанова М. А. Явление андроцентризма в пословичном фонде английского языка // Наука и школа. М. : Прометей, 2013. № 1. С. 61–64.

46. Константинова А. А. Когнитивно-дискурсивные функции пословиц и поговорок в разных типах дискурса на английском языке : дисс. ... канд. філол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германские языки» / МГУ им. М. В. Ломоносова. М., 2012. 435 с.

47. Кормильцева А. Л. Гендерный аспект русских и английских паремий и афоризмов о женском интеллекте // Современные исследования социальных проблем. Том 11. № 4. Красноярск : Научно-исследовательский центр, 2019. С. 199–210.

48. Кубрякова Е. С. О современном понимании термина «концепт» в лингвистике и культурологии // Реальность, язык и сознание. Международный межвузовский сборник научных трудов. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2003. Вып. 2. С. 67–75.
49. Кунин А. В. Английская фразеология (теоретический курс). М. : Высш. шк., 1970. 344 с.
50. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. М. : Международные отношения, 1972. 289 с.
51. Кунин А. В. Фразеология современного английского языка. Опыт систематизированного описания. М. : Феникс, 2005. 488 с.
52. Ласкова М. В. Грамматическая категория рода в аспекте гендерной лингвистики : дисс. ... д. филол. н.: [спец] 10.02.19. «Литературоведение» / ЮФУ Ростов-на-Дону, 2001. 302 с.
53. Леонтович О. А. Введение в межкультурную коммуникацию. М. : Гнозис, 2007. 368 с.
54. Лиске Н. В. Сравнительный анализ английских и русских пословиц и поговорок // Филологические науки в России и за рубежом: материалы IV Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, декабрь 2016 г.) : электрон. версия. СПб. : Свое издательство, 2016. С. 7–13. URL : <http://moluch.ru/conf/phil/archive/233/11356/> (дата зверения 10.10.2020).
55. Лотман Ю. М. Беседы о русской культуре: Быт и традиции русского дворянства (XVIII – начало XIX века). СПб. : Искусство, 1994. 35 с.
56. Маликова И. А. Антипословицы как часть пословично-поговорочного фонда лингвокультуры // Современные проблемы английской филологии и лингводидактики : [сборник научных трудов]. Липецк : ЛГПУ им. П. П. Семенова-Тян-Шанского, 2017. С. 101–102.
57. Мамонтов А. С. Язык и культура: основы сопоставительного лингвострановедения : автореф. дисс. ... д-ра филол. наук : [спец.] 10.02.19 «Теория языка» / Ин-т языкознания РАН. М., 2000. 53 с.

58. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику. М. : Флинта, 2007. 296 с.

59. Махмутова А. Н. Оценочные существительные со значением лица женского пола в русском и английском языках : автореф. дисс. ... д. филол. наук: [спец.] 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / КГУ им. В. И. Ульянова-Ленина. Казань, 2002. 25 с.

60. Мокиенко В. М. Загадки русской фразеологии. Серия: Русская словесность. М. : Азбука-классика, Авалонь, 2005. 256 с.

61. НАПБ А.01.001-14. Правила пожежної безпеки в Україні. [На заміну НАПБ А.01.001-04 ; чинний від 2014-12-30]. К. : МВС України, 2014. 91 с. (Нормативний акт пожежної безпеки)

62. Нечаева Н. А. Идеал женщины в структуре гендерных картин мира // Гендерные теради / СПб филиал Института социологии РАН. Вып. второй. СПб., 1999. С. 5–7.

63. Никулина Е. А. Антипословица как вид гибридного текста (на материале современного английского языка) // Материалы междунар. науч. конф. / под. ред. М. А. Акоповой. СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2013. С. 78–83.

64. Норрик Н. Р. Что значат пословицы. Семантические исследования в английских пословицах. Берлин; Нью-Йорк; Амстердам, 2015. 213 с.

65. НПАОП 0.00-7.15-18. Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроям. [На заміну НПАОП 0.00-1.28-10 ; чинний від 2018-05-18]. К. : Мінсоцполітики України, 2018. 6 с. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-18>. (Нормативно-правовий акт охорони праці)

66. НПАОП 40.1-1.21-98. Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів. [На заміну ДНАОП 0.00.1.21-84 ; чинний з 1998-01-09]. К. : Мінпраці України, 1998. 89 с. (Нормативно-правовий акт охорони праці)

67. НПАОП 40.1-1.32-01. Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок. [На заміну глав 5.4 5.5 7.1 7.2 7.3 7.4 7.6 Правил устро́йства електроустановок, затв. Міненерго СРСР 06.07.1984 р. ; чинний від 2002-01-01]. К. : Мінпраці України, 2001. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0272203-01/card2#Card>.

68. Пименова М. В. Введение в когнитивную лингвистику. Кемерово : КемГУ, 2004. С. 5.

69. Подгорная А. О., Кирюшкина А. А. Гендерные стереотипы в русских и английских пословицах и поговорках // Вестник Гжельского государственного университета. М. : Гомель, 2017. С. 109–115.

70. Попов Р. Н. Фразеологизмы современного русского языка с архаичными значениями и формами слов : учебное пособие для пединститутов. М. : Высшая школа, 3-е изд., 1985. 112 с.

71. Попова А. С. Образ мужчины и женщины в английских и русских поговорках семантической группы «семейные отношения» // Наука сегодня. Задачи и пути их решения : материалы международной научно-практической конференции (Вологда, 30 мая 2018г.). Вологда : Маркер, 2018. С. 162–164.

72. Потапов В. В. Попытки пересмотра гендерного признака в современном английском языке // Гендер как интрига познания : [сборник статей]. М. : Академия, 2000. С. 157–165.

73. ПУЕ-2017. Правила улаштування електроустановок. [На заміну ПУЕ-86 ; чинний з 2017-08-21]. К. : Міненерговугілля України, 2017. 617 с.

74. Рябов О. В. «Матушка-Русь»: опыт гендерного анализа поисков национальной идентичности России в отечественной и западной историософии. М. : Ладомир, 2001. 202 с.

75. Самбаева З. Р., Шамилева Р. Д. Концепт «женщина» в английских поговорках // Научные известия. Грозный : Чеченский государственный университет, 2020. С. 19–23.

76. Сафронова А. И. Гендерные стереотипы в английских фразеологических единицах // В мире науки и искусства: вопросы филологии, искусствоведения и культурологии. 2016. № 12. С. 79–83.

77. Седых В. С. Структурно-семантический анализ английских антипословиц // Новая наука: стратегии и векторы развития : международное научное периодическое издание по итогам международной научно-практической конференции (Магнитогорск, 8 февраля 2017 г.). Стерлитамак : АМИ, 2017. № 2. С. 76–78.

78. Семенова Т. В. Реализация гендерной стереотипизации в английских пословицах и поговорках // Общетеоретические и частные вопросы современного языкознания. Чебоксары : ЧГПУ им. И. Я. Яковлева, 2020. С. 117–122.

79. Серова И. Г. Гендер как источник языкового варьирования // Вестник ТГУ. Гуманитарные науки. 2003. № 1 (29). С. 92–103.

80. Сечко Н. С., Кирюшина А. А. Трансформированные паремии и их место в паремиологическом фонде языка // Молодежная наука в XXI веке : традиции, инновации, векторы развития. Уфа : Аэтерна, 2017. С. 63–64.

81. Сираева Р. Т., Фаткуллина Ф. Г. Фразеологическая картина мира: основное содержание и признаки // Современные проблемы науки и образования : электрон. версия, 2014. № 3. URL : <http://cyberleninka.ru/article/n/frazeologicheskaya-kartina-mira-osnovnoe-soderzhanie-i-priznaki> (дата звернения: 17.10.2019).

82. Скачкова И. И. Гендерная проблематика в зарубежном теоретическом языкознании: к истории вопроса // Вестник Тихоокеанского государственного экономического университета. Теория и методология гендерных исследований. 2009. № 4. С. 119–132.

83. Словарь гендерных терминов / под ред. А. А. Денисовой. М. : Информация XXI век, 2002. 256 с.

84. Стернин И. А., Попова З. Д. Когнитивная лингвистика. М. : АСТ : Восток–Запад, 2007. 314 с.

85. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М. : Языки русской культуры, 1996. 288 с.
86. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация. М. : Слово, 2000. 625 с.
87. Фаткуллина Ф. Г. Категория деструктивности в современном русском языке : дисс. ... д-ра филол. наук : [спец.] 10.02.01 «Русский язык» / БАШГУ. Уфа, 2002. 323 с.
88. Хайрулина Р. Х. Картина мира во фразеологии: от мировидения к миропониманию : монография. Уфа : Изд-во БГПУ, 2001. 285 с
89. Халеева И. И. Гендер как интрига познания // Гендер как интрига познания : сб. ст. / сост. А. В. Кирилина. М., 2000. 192 с.
90. Ханмурзаева Д. М. Причины возникновения антипословиц и их роль в современной лингвокультуре // Международная конференция (V Бодуэновские чтения) : труды и материалы; под общ. ред. К. Р. Галиуллина, Е. А. Горобец, Г. А. Николаева; Казанский (Приволжский) федеральный университет. Казань, 2015. С. 303–305.
91. Хе А. В. Сравнительный анализ русских и английских пословиц, поговорок // Юный ученый : электрон. версия. М. : Юный ученый. 2018. № 1.1 (15.1). С. 91–94. URL : <https://moluch.ru/young/archive/15/1177/> (дата звернения: 10.11.2019).
92. Чикина Е. Е. Выявление национально-культурной специфики фразеологизмов: современные подходы // Междунар. научно-практич. электронный журнал INTER-CULTUR@L-NET, 2004. № 3. URL : http://www.vfnglu.wladimir.ru/Rus/NetMag/v3/v3_ar09.htm (дата звернения: 15.10.2020).
93. Чупрына О. Г. Формирование культурной идентичности средствами родного и иностранного языков // Диалог культур. Культура диалога: в поисках передовых социогуманитарных практик : материалы первой международной конференции. М., 2016. С. 589–592.

94. Шагбанова Х. С., Саурбаев Р. Ж Женщина в английских и русских поговорках и фразеологизмах в свете гендерного подхода // Вестник Югорского государственного университета. М. : Ханты-Мансийск, 2015. С. 121–126.

95. Шевелёва А. С. Антипоговорки в современной англоамериканской прессе. Лингвистика и межкультурная коммуникация: теоретические и методологические проблемы современного образования (для студентов, аспирантов и молодых ученых) // Сборник трудов II Российской научно-практической конференции с международным участием. Томск : ТПУ, 2014. С. 31–32.

96. Eckert P., McConnell-Ginet S. Language and Gender. New York : Cambridge University Press, 2003. 334 p.

97. Eckert P., McConnell-Ginet S. Communities of Practice: Where Language, Gender and Power All Live // Language and Gender: A Reader. / ed. by Jennifer Coates. Blackwell Publishing Ltd. 2004. P. 484–494.

98. Hrisztova-Gotthardt H., Varga M. A. Introduction to Paremiology : A Comprehensive Guide to Proverb Studies. Berlin, New York, Amsterdam : De Gruyter Open, 2015. 382 p.

99. Jespersen O. Language, Its Nature, Development and Origin. London : G. Allen and Unwin, 1922. 448 p.

100. Key M. R. Male / Female Language. N. Y. : Metuchen, 1975. 195 p.

101. Lakoff R. Language and Women's Place. New York : Harper and Row, 1975. 115 p.

102. Litovkina A., Mieder W. Marriage Seen through Proverbs and Anti-Proverbs. Newcastle upon Tyne : Cambridge Scholars Publishing, 2019. 193 p.

103. Mandziuk J. A Proverb a Day Keeps Boredom Away. Lublin : UMCS, 2016. P. 22–29.

104. Mauthner F. Beiträge zu einer Kritik der Sprache. Stuttgart : Cotta, 1921. 735 S.

105. Mieder W. Behold the Proverbs of a People : Proverbial Wisdom in Culture, Literature. Jackson : University Press of Mississippi, 2014. 480 p.
106. Mieder W. Twisted Wisdom Modern Anti-Proverbs. Hobart : DeProverbio.com, 2002. 260 p.
107. Rubin G. The Traffic in Women: Notes on the «Political Economy» of Sex // Toward an Antropology of Women. N.Y., 1975. P. 157–210.
108. Sapir E. Male and Female Forms of Speech in Yana // *Donum natalicium schrignen* / ed. by St. W. J. Teeuwen. Nijmegen : Utrecht, 1929. P. 79–85.
109. Spender D. Man Made Language. London : Routledge, 1980. 272 p.
110. Swan M. Practical English Usage. Third Edition. International Students Edition. Oxford : University Press, 2005, 653 p.
111. Trömel-Plötz S. Frauengespräche – Idealgespräche // *Frauengespräche: Sprache der Verständigung*. Frankfurt : Fischer-Verlag, 1996. S. 365–377
112. Trömel-Plötz S. Linguistik und Frauensprache // *Linguistische Berichte*. Frankfurt : Fischer, 1978. S. 49–68.

ПЕРЕЛІК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

113. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/>
114. Clay D. Ch., Mieder, W. The Dictionary of Modern Proverbs. Yale Press, 2012, 312 p.
115. Collins Dictionary. URL : <https://www.collinsdictionary.com/>
116. Interglot translation dictionary. URL : <https://www.interglot.com/dictionary/en/en/>
117. Litovkina T. A. Women Through Anti-Proverbs. Palgrave Macmillan, 2019. 211 p.
118. Macmillan Dictionary. URL : <https://www.macmillandictionary.com/>
119. OED: The Oxford English dictionary. URL : <http://www.oed.com/>
120. Oxford Dictionary of Proverbs. URL : www.oxfordreference.com

121. Simpson J. A. Concise Oxford Dictionary of Proverbs. Oxford : Oxford University Press, 2003. 364 p.

122. The Free Dictionary by Farlex. URL : <https://idioms.thefreedictionary.com/>

123. Академик. URL : <https://dic.academic.ru/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклади вживання паремії з гендерним компонентом в сучасній англійській мові

1. A man is known by the company he keeps away from – Про чоловіка судять по компанії, від якої він тримається подалі.
2. A man is known by the company he keeps getting dividends from – Про чоловіка судять по компанії, від якої він отримує дивіденди.
3. A man is known by the company he keeps – Про чоловіка судять по компанії, з якою він спілкується.
4. A man takes a drink and then the drink takes the man – Спочатку людина починає пити, потім випивка поневолює людину.
5. A woman's place in the House and Senate – Місце жінки в Білому домі та Сенаті.
6. A woman's place is home – Місце жінки вдома
7. A woman's place is to write books – Місце жінки – писати книги.
8. A good man is hard to find – Хорошого чоловіка важко знайти.
9. An apple a day is worth two in the bush – Одне яблуко вдень коштує двох на дереві.
10. An apple a day keeps the doctor away – Одне яблуко вдень рятує від лікаря.
11. An honest man is the noblest work of God – Чесна людина найкраще творіння бога.
12. Behind every successful man is a woman – За кожним успішним чоловіком стоїть жінка.
13. Behind every successful man is a woman who wanted a mink – За кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка хоче норкову шубу.
14. Call no man happy till he is dead – Не називай людину щасливою, поки вона живе.

15. Charm is deceptive, and beauty is fleeting, but a woman who fears the Lord is to be praised – Чарівність оманлива, а краса – швидкоплинна, але жінку, яка боїться Господа, слід хвалити.

16. Cheerful wife is the joy of life – З веселою дружиною веселе життя.

17. Don't judge a tree by its bark – Зовнішність оманлива.

18. Every man has his weak sides – У кожного свої слабкості.

19. Every man must carry his own cross – Кожна людина повинна нести свій власний хрест.

20. Everyone calls his own geese swans – Всяк кулик своє болото хвалить.

21. Give a man a fish and you feed him for a day. teach a man to fish and you feed him for a lifetime – Дай людині рибу, і ти нагодуєш її на день. навчи людину ловити рибу, і ти нагодуєш її на все життя.

22. Give a man a fish and you feed him for a day. Teach a man to fish and he will sit in the boat drinking beer – Дай людині рибу, і ти нагодуєш її на день. Навчи людину ловити рибу, і вона буде сидіти в човні і пити пиво.

23. He has fault of a wife, that marries man's pet – Матусена донька не буде гарною дружиною.

24. He is a fool that marries his wife at Yule, for when the corn's to shear the bairn's to bear – Дурень одружується на Різдво, коли рано збирати врожай і дітей народжувати.

25. He is an ill husband who is not missed – Поганий той чоловік, за яким не сумують.

26. He laughs best who laughs last – Сміється добре той, хто сміється останнім.

27. He that gets a ship or a wife will always have trouble – У кого є корабель або дружина, у того є проблеми.

28. He that has a bad one has a devil at his elbow – У кого дружина хороша, у того ангел за спиною, а у кого погана – диявол.

29. He that has a good wife has an angel by his side – Той, у кого гарна дружина, той має янгола біля себе.

30. He that has a wife has a master – Той, у кого є дружина, у того є господар.

31. He that has not got a wife is not yet a complete man – Чоловік без дружини, чоловік тільки на половину.

32. He who loves his wife should watch her – Якщо любиш дружину, доглядай за нею.

33. If a woman were as little as she is good, a pease-cod would make her and a hood – Якби розмір жінки відповідав би її моральними якостями, то вона б помістилася в гороховому стручку.

34. If men talked about what they understood, the silence would be unbearable – Якби чоловіки говорили про те, що вони розуміють, тиша була б нестерпно.

35. If the husband be not at home, there is nobody – Будинок порожній, якщо чоловіка немає.

36. If you sell your purse to your wife, give your breeks into the bargain – Якщо довіриш дружині фінанси, вона спустить навіть твої штани.

37. If you sing before breakfast, you will cry before the night – Рано пташка заспівала, хочби кішечка не з'їла.

38. Let no woman's painting breed thy stomach's fainting – Нехай жодна симпатична мордочка не змусить твоє серце битися частіше.

39. Man does not live by bread alone – Не хлібом єдиним живе людина.

40. Man's home is his castle – Будинок чоловіка є його фортецею

41. Man's home is his castle, let him clean it – Будинок чоловіка є його фортецею, нехай сам її і прибирає.

42. Never marry for money – Ніколи не виходь заміж заради грошей

43. Never marry for money, but marry where money is – Ніколи не виходь заміж заради грошей, але одружуйся, де є гроші.

44. Prettiness dies first – Краса вмирає першою.

45. Those who live in glass houses should not throw stones – Якщо живеш у скляному будинку, не слід кидати каміння.

46. Those who live in glass houses shouldn't throw stones – Якщо живеш у скляному будинку, не варто кидати каміння.

47. When Adam delved and Eve span who was then a gentleman? – Коли пахав Адам, і Єва пряла, де тоді стояло родовідне дерево.

48. When an ass climbs a ladder, we may find wisdom in women – Коли віслук підійметься по сходах, тоді жінка може і порозумнішає.

49. Woman's place is in the home – Місце жінки вдома.

50. Women are the root of all evil – Жінки є джерелом зла.

Додаток Б
Список використаних прислів'їв

1. A dead wife is the best goods in a man's house – Хороша дружина, мертва дружина.
2. A fair face is half a portion (wedding-portion) – Красива мордочка наполовину посватана.
3. A fool may give a wise man counsel – І дурень може розумному пораду дати.
4. A good husband makes a good wife – У хорошого чоловіка і дружина хороша.
5. A good man is hard to find – Хорошого чоловіка важко знайти.
6. A good wife and health is a man's best wealth – Хороша дружина і здоров'я – найбільше багатство в житті чоловіка.
7. A house without woman and firelight is like a body without soul or spirit – Будинок без жінки, як тіло без душі.
8. A little man often casts a long shadow – Маленька людина часто кидає довгу тінь.
9. A man can do no more than he can – Людина не може зробити більше своїх можливостей.
10. A man should never trust a woman, even if she has borne him seven children – Чоловік ніколи не повинен довіряти жінці, навіть якщо вона народила йому сімох дітей.
11. A man shows in his youth what he will be in his age – Людина в юності показує, якою вона буде в старості.
12. A man takes a drink and then the drink takes the man – Спочатку людина починає пити, потім випивка поневолює людину.
13. A man without a wife is but half a man – Без дружини як без шапки.
14. A man without a woman is like a ship without a sail – Без дружини, що без розуму.

15. A married woman has nothing of her own but her wedding-ring and her hair-lace – У заміжньої жінки нічого немає, тільки обручка та шовкова стрічка.

16. A mind is the man – Людина – це мудрість.

17. A mind of the man is the man – Розум людини – це і є сама людина.

18. A mother's love never ages – Материнська любов триває вічно.

19. A rich man is never ugly in the eyes of a girl – Багатий чоловік ніколи не виглядає потворно в очах дівчини.

20. A ship under the sail, a man in complete amour, a woman with great belly are three of the handsomest sights – Корабель під повними вітрилами, чоловік в повному бойовому обладунку і жінка з великим животом – ось три речі гідні захоплення.

21. A wicked woman and an evil are three halfpence worse than the devil – Розлючена жінка в три рази страшніше диявола.

22. A wife is not to be chosen by eye only – Не можна вибирати дружину по зовнішності.

23. A wise man changes his mind, a fool never will – Мудра людина може змінити свою думку, дурна – ніколи.

24. A wise man will hit at the edge of his wit – Розумний своїм розумом візьме.

25. A wise man will make more opportunities than he finds – Мудра людина завжди створе більше можливостей, ніж знайде.

26. A woman and a cherry are painted for their own harm – Краса губить жінок.

27. A woman can do more than the devil – Жінка небезпечніше диявола.

28. A woman is an angel at ten a saint at fifteen, a devil at forty and a witch at fourscore – Жінка – ангел в 10 років, свята – в п'ятнадцять, диявол – в 40 і відьма – в 80.

29. A woman that paints puts up a Bill, that she is to be let – Жінка, яка фарбується, заявляє, що вона легкодоступна.

30. A woman, a dog, and a walnut tree – the more you beat them, the better they be – Чим більше жінку, собаку і горіхове дерево б'єш, тим кращими вони стають.

31. A woman's advice is no great thing, but he who will not take it is a fool – Жіноча рада – дрібниця, але тільки дурень не скористається нею.

32. A woman's mind and a winter wind change oft – Думка жінки і зимовий вітер швидко змінюється.

33. A woman's place is in the home – Місце жінки – в будинку.

34. A woman's thoughts are afterthoughts – Жінки спочатку роблять, а потім думають.

35. A woman's tongue wags like a lamb's tail – Жінка махає язиком, як ягня хвостом.

36. A woman's work is never done – Жіночій роботі немає кінця.

37. Advise none to marry or to go to war – Уникай війни і одруження.

38. An honest man is the noblest work of God – Чесна людина – найкраще творіння бога.

39. Anger makes a rich man hated and a poor man scorned – Злість змушує багату людину ненавидіти, а бідну зневажати.

40. Angry man opens his mouth and shuts his eyes – Зла людина відкриває рот і закриває очі.

41. Any man can do what another man has done – Будь-яка людина може зробити, то що вже зробили інші.

42. Arthur could not tame woman's tongue – Навіть Артур не міг приборкати жіночий язик.

43. As a man is, so is his friend – Скажи мені хто твій друг, і я скажу хто ти.

44. As is the workman so is the work – По роботі майстра видно.

45. Bad men leave their mark wherever they go – Погані люди всюди залишають слід.

46. Bad woman is worse than a bad man – Погана жінка гірше за поганого чоловіка.

47. Bad workman always blames his tools – Поганий майстер завжди звинувачує свій інструмент.

48. Bad Workman quarrels with his tools – Майстер дурний і ніж тупий.

49. Because is a woman's reason – Тому що – головний жіночий аргумент.

50. Best-dressed woman usually arrives with the least – Жінка, що найкрасивіше одягнена, приходить останньою.

51. Better be an old man's darling than a young man's slave – Краще бути коханою старого, ніж рабинею молодого чоловіка.

52. Better workman, the worse husband – Хороший працівник часто поганий чоловік.

53. Call no man happy till he is dead – Не називай людину щасливою, поки вона живе.

54. Charm is deceptive, and beauty is fleeting, but a woman who fears the Lord is to be praised – Чарівність оманлива, а краса – швидкоплинна, але жінку, яка боїться Господа, слід хвалити.

55. Cheerful wife is the joy of life – Весела дружина – веселе життя.

56. Choose a wife by your ear rather than by your eye – Вибираючи дружину, не тільки дивись, але і слухай.

57. Choose a wife on a Saturday rather than on a Sunday – Вибирай собі жінку в суботу, а не в неділю.

58. Choose your man as you choose your shoes – for comfort and long wear – Обирай чоловіка, як туфлі, – для комфорту і на тривалий час.

59. Clever man will build a city, a clever woman will lay it low – Розумний чоловік побудує місто, а розумна жінка його зруйнує.

60. Clothes don't make the man – Не одяг робить людину людиною.

61. Cowards die many times, but a brave man only dies once – Боягузи вмирають багато разів, але сміливий чоловік вмирає лише один раз.

62. Cunning wife makes husband her apron – Хитра дружина керує своїм чоловіком.

63. Dally not with woman or money – Не грай з жінками і грошима.

64. Dicing, drabbing and drinking bring men to destruction – Азартні ігри, бійки і випивка призводить чоловіків до краху.

65. Discreet wives have sometimes neither eyes nor ears – Розумна дружина іноді глуха і сліпа.

66. Do not judge a man by a coat he wears – Не суди про книгу по обкладинці.

67. Don't judge a man by his opinion of himself – Не суди про людину по її власній думці.

68. Early rain and a woman's tears are soon over – Ранковий дощик і сльози жінки швидко висихають.

69. Early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy, and wise – Людина стає здоровою, багатою та мудрою, якщо рано лягає спати та рано встає.

70. Envious man never wants woe – Заздрісник ніколи не заздрить чужому лиху.

71. Envious man waxes lean with the fatness of his neighbor – Людина, що заздрить, худне, дивлячись на багатство сусіда.

72. Every man has his faults – Немає людини без недоліків.

73. Every man has his weak sides – У кожного свої слабкості.

74. Every man is the architect of his own fortune – Кожна людина – будівник свого щастя.

75. Every man judges others by himself – Кожен судить про інших по собі.

76. Every man must carry his own cross – Кожна людина повинна нести свій власний хрест.

77. Every woman would rather be beautiful than good – Кожна жінка більше бажає бути красивою, ніж хорошою.

78. Faint man never won fair lady – Боязкий ніколи не завоює красиву жінку.

79. Fair wife and frontier castle breed quarrels – Красива дружина і прикордонний замок – причини всіх суперечок.

80. Fair wife breeds quarrels – Красива дружина – причина скандалів.

81. Fair woman without virtue is like palled wine – Красива жінка без чесноти як вино, що приїлося.

82. Fire scorches from near, a beautiful woman from near and from afar – Вогонь вражає поблизу, а жінка і поблизу, і здалеку.

83. First wife is matrimony, the second company, the third heresy – Перший раз одружуються по любові, другий – через нудьгу, третій за звичкою.

84. Foolish man despises his mother – Дурень зневажає свою матір.

85. Forbid a thing, and that women will do – Заборони, і жінка це зробить.

86. From the bitterness of disease man learns the sweetness of health – З гіркоти хвороби людина пізнає солодкість здоров'я.

87. Gaming, women and wine make men pine – Азартні ігри, жінки випивка призводять людей до краху.

88. Getting kisses out of a woman is like getting olives out of a bottle: the first may be devilish difficult, but the rest come easy – Поцілувати дівчину все одно, що дістати оливки з пляшки: перша дається важко, а решта легко.

89. Good husband good wife – У хорошого чоловіка і дружина хороша.

90. Good or ill hap of a good or ill life is the good or ill choice of a good or ill wife – Поворот до хорошого чи поганого життя залежить від вибору дружини.

91. Good wife and a good cat are best at home – Хороша дружина і хороша кішка – достаток у домі.

92. Good wife and health are the man's best wealth – Здоров'я і хороша дружина – головні цінності для чоловіка.

93. Good wife is a perfect lady in the living room, a good cook in the kitchen and a harlot in the bedroom – Хороша дружина леді у вітальні, кухарка на кухні і повія в спальні.

94. Good wife makes a good husband – При гарній дружині й чоловік хороший.

95. Gracious woman retains honor – Великодушна жінка викликає повагу.

96. Groaning horse and a groaning wife fail their master – Буркотлива дружина і незадоволений кінь можуть підвести свого господаря.

97. Handsomest flower is not the sweetest – Найкрасивіша квітка не обов'язково найзапашніша.

98. Happiest wife is not she that gets the best husband but she that makes the best of that which she gets – Щаслива дружина, не та, яка вийшла заміж за кращого чоловіка, а та, яка зробила з нього кращого чоловіка.

99. He has fault of a wife that marries mama's pet – Чи не буде щастя з розпещеною дівчиною.

100. He has fault of a wife, that marries mam's pet – Матусена донька не буде гарною дружиною.

101. He is a fool that marries his wife at Yule, for when the corn's to shear the bairn's to bear – Дурень одружується на Різдво, коли рано збирати врожай і дітей народжувати.

102. He is an ill husband who is not missed – Поганий той чоловік, за яким не сумують.

103. He laughs best who laughs last – Сміється добре той, хто сміється останнім.

104. He that gets a ship or a wife will always have trouble – У кого є корабель або дружина, у того є проблеми.

105. He that has a good wife has an angel by his side; he that has a bad one has a devil at his elbow – У кого дружина хороша, у того ангел за спиною, а у кого погана – диявол.

106. He that has a white horse and a fair wife, never wants trouble – Красива дружина і білий кінь – причина багатьох проблем.

107. He that has a wife has a master – Той, у кого є дружина, у того є господар.

108. He that has not got a wife is not yet a complete man – Чоловік без дружини, чоловік тільки на половину.

109. He that lets his wife go to every feast and his horse drink at every water, shall neither have good wife nor good horse – Якщо дозволити дружині ходити на всі свята, а коню пити з будь-якого водоймища, не буде ні хорошої жінки, ні хорошого коня.

110. He that makes haste to be rich shall not be innocent – Хто поспішає збагатитися, той не буде невинним.

111. He that will thrive must ask leave of his wife – Той, хто хоче досягти успіху повинен позбутися дружини.

112. He who loves his wife should watch her – Якщо любиш дружину, доглядай за нею.

113. He who pays the piper calls the tune – Той, хто платить волинщику, замовляє мелодію.

114. Hell hath no fury like a woman scorned – Не такі страшні фурії в Аду як покинута жінка.

115. Hell knows no wrath like a woman scorned – Не такий страшний Пекло як розлючена жінка.

116. Honest men marry soon, wise men not at all – Чесний одружується швидко, а мудрий – ніколи.

117. House well-furnished makes a woman wise – Багатий будинок додасть мудрості дружині.

118. Husband are in heaven whose wives scold not – Щасливий той чоловік, чия дружина не сварлива.

119. Husband must be deaf and the wife blind to have quietness – Для сімейної ідилії чоловік повинен бути глухим, а дружина сліпа.

120. Husband ought first to taste of the new grown fruit – Чоловік першим повинен куштиванти тільки що вирощені фрукти.

121. If a woman were as little as she is good, a pease-cod would make her and a hood – Якби розмір жінки відповідав би її моральними якостями, то вона б помістилася в гороховому стручку.

122. If men talked about what they understood, the silence would be unbearable – Якби чоловіки говорили про те, що вони розуміють, тиша була б нестерпною.

123. If the husband be not at home, there is nobody – Без чоловіка будинок порожній.

124. If you make your wife an ass, she will make you an ox – Якщо спробуєш зробити з дружини ослицю, вона перетворить тебе на вола.

125. If you sell your purse to your wife, give your breeks into the bargain – Якщо довіриш дружині фінанси, вона спустить навіть твої штани.

126. In choosing a wife, and buying a sword, we ought not to trust another – Покладайся тільки на себе, обираючи дружину і меч.

127. It is a good horse that never stumbles, and a good wife that never grumbles – Гарний кінь ніколи не спіткнеться, хороша дружина ніколи не бурчить.

128. It is cheaper to find the wife than to feed a wife – Дешевше знайти дружину, ніж прогодувати її.

129. It is no more pity to see a woman weep, than to see a goose go barefoot – Жінка, яка плаче викликає таку ж жалість, як і босий гусак.

130. It takes a smart woman to be a fool – Розумна жінка завжди здається дурною.

131. It takes a wise woman to be an old maid – Мудра жінка заміж не вийде.

132. It takes two old women to make a cheese: one to hold and the other to squeeze – Для того щоб, приготувати сир потрібно дві старухи: одна щоб тримати, а інша, щоб вичавлювати.

133. It's a bad workman that has a bad saw – У поганого майстра і пила погана.

134. It's a woman's privilege to change her mind – Змінювати свою думку – це привілея жінок.

135. It's better to dwell in the corner of a housetop than with a brawling woman in a wide house – Краще тулитися в комірчині, ніж жити в більшому будинку зі сварливою дружиною.

136. It's better to marry a shrew than a sheep – Краще одружитися на змії, ніж на вівці.

137. Last man to admit he is wrong is himself – Чоловік останнім зізнається в своїй помилці.

138. Lazy man goes to his work like a thief to the gallows – Ледар йде на роботу, як злодій на шибеницю.

139. Let no woman's painting breed thy stomach's fainting – Нехай жодна симпатична мордочка не змусить твоє серце битися частіше.

140. Light wife makes a heavy husband – При гарній дружині чоловік зазвичай з тяжким характером.

141. Lots of men get women, but few get wives – Багато чоловіків вважають жінок, але мало хто знаходить дружину.

142. Maid marries to please her parents; a widow to please herself – Дівчина виходить заміж для батьків, а вдова для себе.

143. Maid that laughs is half taken – Змусь жінку сміятися, і вона наполовину твоя.

144. Maidens must be mild and meek, swift to hear and slow to speak – Дівчата повинні бути м'якими і лагідними, готовими слухати і мовчати.

145. Maidens should be meek till they be married – Дівчата повинні бути покірливими поки не вийдуть заміж.

146. Maidens should be seen, and not heard – Дівчат має бути видно, але не чути.

147. Maidens should be seen, and not heard – На дівчат треба дивитися, а не слухати.

148. Maids want nothing but husbands, and when they have them they want everything – Дівчата хочуть тільки вийти заміж, але потім вони хочуть весь світ.

149. Man alone is either saint or a devil – Самотній чоловік може бути і святим, і дияволом.

150. Man can be deprived of life, but a good name can't be taken from him – Чоловіка можна вбити, але не можна заплямувати його ім'я.

151. Man can be led but can't be driven – Чоловіком можна керувати, але не понукати.

152. Man can do a lot of things if he has to – Чоловік може все, якщо це необхідно.

153. Man can do no more than he can – Вище голови не стрибнеш.

154. Man can smile and smile and still be a villain – Чоловік може посміхатися і бути при цьому негідником.

155. Man cannot get away from his own shadow – Від своєї тіні не позбутися.

156. Man does not live by bread alone – Не хлібом єдиним живе людина.

157. Man doesn't want a woman smarter than he is – Чоловікові не потрібна дружина розумніша за нього.

158. Man is a lion in his own cause – Чоловік може бути левом, коли це необхідно.

159. Man is a man if he has but a nose on his face – Чоловік є чоловіком, якщо у нього на обличчі є ніс.

160. Man is a product of his words – Людина характеризується словами, які вона говорить.

161. Man is as good as he has to be: a woman is as bad as she dares – Чоловік настільки хороший, наскільки це необхідно, а жінка настільки погана, наскільки вона посміє бути.

162. Man is as strong as his will – Людина на стільки ж сильна, на скільки сильна її воля.

163. Man is as strong as his will – Чоловік на стільки сильний, на скільки в нього сильна воля.

164. Man is of little use when his wife is a widow – Від чоловіка мало толку, якщо його дружина вдова.

165. Man is only as good as his weakest moments – Про людину треба судити по недолікам.

166. Man is only half a man without a wife – Чоловік без дружини, чоловік тільки на половину.

167. Man is the head, but woman turns it – Чоловік – голова, а жінка нею править.

168. Man makes of himself what he will – Людина може все, що захоче.

169. Man may woo where he will, but he will wed where his hap is – Чоловікові в будь-якому випадку доведеться одружитися.

170. Man of straw is worth a woman of gold – Чоловік з соломи краще за жінку з золота.

171. Man pays – woman spends – Чоловіки заробляють, а жінки витрачають.

172. Man pays – woman spends – Чоловіки платять, а жінки тільки витрачають гроші.

173. Man takes a drink and then the drink takes the man – Спочатку людина випиває, потім випивка поневолює людину.

174. Man that aims at nothing usually gets it – Людина, яка нічого не прагне, нічого не отримує.

175. Man thinks he knows, but a woman knows better – Чоловік думає що, знає, але жінка знає краще.

176. Man who believes is the man who achieves – Хто вірить, той доб'ється.

177. Man who is wise only as wise as his wife thinks he is – Чоловік мудрий настільки, наскільки його таким вважає дружина.

178. Man without a country is like a man without a soul – Чоловік без країни, як людина без душі.

179. Man without a reason is a beast in season – Людина без мети все одно що ведмідь-шатун.

180. Man without a religion is a horse without a bridle – Людина без релігії, як кінь без вуздечки.

181. Man without aim is like a clock without hands – Людина без мети, як годинник без стрілки.

182. Man without aim is like a clock without hands – Людина без мети, як годинник без стрілки.

183. Man without ambition is like a woman without beauty – Чоловік без мети, як жінка без вроди.

184. Man without money is no man at all – Чоловік без грошей, взагалі не чоловік.

185. Man without purpose is like a ship without a rudder – Чоловік без мети, як корабель без штурвала.

186. Man works from sun to sun but woman's work is never done – Чоловіки працюють від світанку до заходу сонця, а жіночій роботі немає кінця.

187. Man wrapped in himself makes a very small bundle – Людина, яка дивиться на себе, нічого більше не бачить.

188. Man, woman, and devil are the three degrees of comparison – Чоловік, жінка і диявол – ось три ступені порівняння.

189. Manners make the man – Манери роблять людину.

190. Man's mother is his own God – Мати – Бог для чоловіка.

191. Marriage makes or mars the man – Одного одруження робить чоловіком, а іншого губить.

192. Married man turns his staff into a stake – Одружений чоловік ризикує своїм становищем.

193. Married woman has nothing of her own but her wedding–ring and her hairlace – У заміжньої жінки нічого немає, тільки обручка та шовкова стрічка.

194. Men always hate most what they envy most – Люди ненавидять те, чому заздять.

195. Men are born the slaves of women – Чоловіки народжені рабами жінок.

196. Men are but children of a larger growth – Чоловіки – ті ж діти, тільки більші.

197. Men are like streetcars: there's always another coming along (if you miss one, there will be another one along in a few minutes) – Чоловіки, як автобуси: пропустила один, через кілька хвилин прийде інший.

198. Men are what their mothers made of them – Чоловіків виховують матері.

199. Men build houses, women build homes – Чоловік будує будинок, а жінка затишок.

200. Men get wealth and women keep it – Чоловік видобуває багатство, а жінка його зберігає.

201. Men grow weaker and wiser – З віком чоловіки стають слабкішими, проте мудрішими.

202. Men must work and women must weep – Чоловіки повинні працювати, а жінки нудьгувати.

203. Men often condemn others for what they do and see no wrong in doing themselves – Чоловіки часто засуджують інших за те, що роблять самі.

204. Men often seem rich to become rich – Чоловіки часто видають себе за багатих, щоб стати багатими.

205. Men talk wisely but live foolishly – Чоловіки кажуть мудро, а чинять безглуздо.

206. Men's years and their faults are always more than they are willing to own – Вік чоловіків, як і їхні помилки, набагато більший ніж хотілося б.

207. More women look in their glass, the less they look to their house – Чим більше жінка дивиться в дзеркало, тим менше дивиться за будинком.

208. Most men get as good a wife as they deserve – Більшість чоловіків отримують таку дружину, яку заслужили.

209. Most men rather say a smart thing than do a good one – Чоловіки кажуть мудро, але не діють.

210. Mothers make men – Матері формують чоловіків.

211. Never praise you wife until you have been married ten years – Ніколи не заохочуй свою дружину, поки ви не прожили разом 10 років.

212. Never quarrel with a woman – Ніколи не сперечайся з жінкою.

213. No man ever was glorious who was not laborious – Ледар ніколи не досягне успіху.

214. No man is wise at all times – Ніхто не буває розумним завжди.

215. Obedient wife commands her husband – Слухняна дружина командує чоловіком.

216. Old man in the house is a good sign – Старий у будинку – хороший знак.

217. Old man is a bed of bones – Старий – це купа кісток.

218. Old man is twice a boy – Старий – двічі дитина.

219. Old man's end – to keep sheep – Єдиний кінець для старого – це пасти овець.

220. One man makes a chair and another man sits in it – Один робить стілець, а інший на ньому сидить.

221. Only an old man has patience enough to plant a tree – Тільки у старого вистачить терпіння виростити дерево.

222. Plain women are as safe as churches – Некрасиві жінки так само безпечні, як церква.

223. Prettiness dies first – Краса вмирає першою.

224. Quarrelsome man has no good neighbors – У сварливої людини сусіди завжди погані.

225. Selfish man is always alone – Егоїст завжди самотній.

226. Sieve will hold water better than a woman's mouth a secret – Краще зберігати воду в решеті, ніж довірити жінці секрет.

227. Skinny woman's like a racehorse: fast and fun but no good for work – Худа жінка, як скаковий кінь, скаче швидко, але для роботи не годиться.

228. Sorrow and an evil life make soon an old wife – Нещастя і важка доля старять жінку.

229. Swine, women, and bees cannot be turned – Свиней, жінок і бджіл не можна змінити.

230. Take the first advice of a woman and not the second – Скористайся першою порадою жінки, але не другою

231. Take the wine of a good soil and the daughter of a good wife – Бери вино хорошого врожаю, а й доньку від доброї жінки.

232. Tell a woman that she is fair and she will soon turn fool – Скажіть жінці, що вона красива і вона перестане думати.

233. The good or ill hap of a good or ill life is the good or ill choice of a good or ill wife – Поворот до хорошого чи поганого життя залежить від вибору хорошої чи поганої дружини.

234. The hell of women is old age – Старість – це пекло для жінки.

235. The longest five years in a woman's life is between twenty-nine and thirty – Найдовший період в житті жінки – між 29 і 30.

236. The man worthwhile is the man who can smile when everything goes wrong – Справжній чоловік той, хто може посміхатися, коли все йде шкереберть.

237. The nice wife and back door rob the house – Красива дружина і чорний хід розоряють будинок.

238. The only secret a woman can keep is her age – Єдиний секрет, який зберігає жінка – це її вік.

239. The riches of the mind may make a man rich and happy – Багатство розуму може зробити людину багатою і щасливою.

240. The worse the husband, the better the soldier – Чим гірший чоловік, тим кращій солдат.

241. There is no devil so bad as a she-devil – Немає диявола страшніше жінки.

242. There is no fool like an old fool – Нема дурнішої людини, ніж старець.

243. There was never a conflict without a woman – Всі війни через жінок.

244. They all know what to do with a bad wife but he who's got one – Всі знають, як вести себе з поганою дружиною, крім чоловіка.

245. Three things drive a man out of his house – smoke, rain and a scolding wife – Три речі, які можуть відвернути чоловіка від будинку: дим, дощ і сварлива дружина.

246. Three women, three geese, and three frogs make a market – Три жінки, три гуски та три жаби створюють шум як на базарі.

247. Trust not a woman when she weeps – Не довіряйте жінці, що плаче.

248. Two days good with his wife - the day he marries her and the day he buries her – Дружині радіють двічі: коли одружуються, і коли ховають.

249. Two things do prolong life: a quiet heart and a loving wife – Дві речі здатні продовжити життя: здорове серце і любляча дружина.

250. Two things govern the world – women and gold – Влада в світі належить золоту і жінкам.

251. Two women in the same house can never agree – Дві жінки в одному будинку ніколи не дійдуть згоди.

252. Two-faced woman and a jealous man is the cause of trouble since the world began – Лукава жінка і ревнивий чоловік – ось джерело зла з початку часів.

253. Ugly wife and a lean piece of ground protect the house – Негарна жінка і клаптик землі захищають будинок.

254. Way to a man's heart is through his stomach – Шлях до серця чоловіка лежить через його шлунок.

255. Weak men wait for opportunities; strong men make them – Слабка людина чекає відповідну можливість, сильна людина створює її.

256. What a man says drunk, he thinks sober – Що людина каже п'яною, то вона думає, коли твереза.

257. When a man is angry, he can not be in the right – Коли людина злиться, вона не може бути права.

258. When a man marries his troubles begin – Одружишся раз, плачеш століття.

259. When Adam delved and Eve span who was then a gentleman? – Коли пахав Адам, і Єва пряла, де тоді стояло родовідне дерево.

260. When an ass climbs a ladder, we may find wisdom in women – Коли віслик підійметься по сходах, тоді жінка може і порозумнішає.

261. When the good man is from home, the good wife's table is soon spread – Без хорошого чоловіка стіл дружини бідний.

262. When the good man is from home, the good wife's table is soon spread – Без хорошого чоловіка стіл дружини бідний.

263. Whenever there is a woman, there is gossip – Де жінки, там завжди плітки.

264. Who finds a wife finds a good thing – Щасливий той, хто знайшов хорошу дружину.

265. Who has a fair wife needs more than two eyes – У кого дружина красива, тому і двох очей мало.

266. Wicked man is his own hell – Зла людина в своєму пеклі вариться.

267. Wicked woman and an evil are three halfpence worse than the devil – Розлючена жінка в три рази страшніше диявола.

268. Wife and children are bills of charges – Дружина і діти – це додаткові витрати.

269. Wife is a key of the house – Дружина – це ключ від будинку.

270. Wine and wenches empty men's purses – Вино і жінки полегшують гаманець.

271. Wine has drown more men than sea – Вино згубило більше чоловіків, ніж море.

272. Wise man commonly has foolish children – У мудрого чоловіка зазвичай дурні діти.

273. Wise man will make more opportunities – Мудрий чоловік завжди знайде додаткові можливості.

274. Wise woman never outsmarts her husband – Мудра жінка ніколи не буде розумнішою чоловіка.

275. Wives must be had, be they good or bad – Чоловік повинен мати дружину: не важливо погану чи хорошу.

276. Woman a cat and a chimney should never leave the house – Жінка, кішка і димар ніколи не покидають будинок.

277. Woman and glass are ever in danger – Жінка і скло завжди в небезпеці.

278. Woman and music should never be dated – Жінка і музика не мають віку.

279. Woman and wine, game and deceit make the wealth small, and wants great – Жінка і вино, гра і брехня зменшують багатства і збільшують бажання.

280. Woman brings to man the greatest blessing and the greatest plague – Жінка – велике прокляття і благословення для чоловіка.

281. Woman can't drive her husband but she can lead him – Жінка не може командувати своїм чоловіком, але може керувати ним.

282. Woman either loves or hates in extremes – У любові і в ненависті жінки вважають за краще крайності.

283. Woman fights with her tongue – Зброя жінки – її язик.

284. Woman is a weathercock – Жінки непостійні.

285. Woman is the greatest contradiction of all – Сутність жінки в протиріччі.

286. Woman is the weaker vessel – Жінка – кихкий посуд.

287. Woman kissed is half won – Поцілунок – половина перемоги.

288. Woman that paints puts up a bill that she is to be let – Жінка, яка користується косметикою, показує, що вона доступна.

289. Woman who marries many is dislike by many – Жінка, у якої багато чоловіків, нікому не подобається.

290. Woman's advice is best at a dead lift – Порада жінки найкращий на смертному одрі.

291. Woman's answer is never to seek – Відповіді жінки довго чекати не потрібно.

292. Woman's counsel is cold (fatal, deadly) – Жіноча порада смертельна.

293. Woman's in pain, a woman's in woe, a woman is ill when she likes to be so – Жінка відчуває біль, горює і хворіє тільки тоді коли їй це вигідно.

294. Woman's mind and winter wind change often – Жінки, як і зимовий вітер, мінливі.

295. Woman's place is in the home – Місце жінки вдома.

296. Woman's sword is her tongue, and she does not let it rust – Зброя жінки – це її ялик і вона не дасть йому заіржавіти.

297. Woman's counsel is cold (fatal, deadly) – Жіноча порада смертельна.

298. Woman's tongue is the last thing about her that dies – У жінки язик вмирає останнім.

299. Woman's whole life is a history of affection – Життя жінки – це історія любові.

300. Women and hens are lost by gadding – Жінкам і курям не можна гуляти де попало.

301. Women are as fickle as April weather – Жінки настільки ж непостійні як і погода в квітні.

302. Women are as wavering as the wind – Жінки мінливі, як вітер.

303. Women are great talkers – Жінки – великі базіки.

304. Women are like wasps in their anger – У гніві жінки як оси.

305. Women are necessary evil – Жінки – необхідне зло.

306. Women are saints in church, angels in the street, devils in the kitchen and apes in bed – Жінки святі в церкві, ангели на вулиці, дияволи на кухні, і мавпи в ліжку.

307. Women are saints in church, angels in the streets, and devils at home – Жінки – святі в церкві, ангели на людях і дияволи будинку.

308. Women are strong when they arm themselves with their weaknesses – Сила жінки в її слабкості.

309. Women are the devil's net – Жінки – це пастка диявола.

310. Women are the root of all evil – Жінки – джерело зла.

311. Women have long hair and short brain – У жінки волосся довге, а розум короткий.

312. Women have long hair and short brain – У жінки волосся довге, а розум короткий.

313. Women in mischief are wiser than men – Жінки в біді мудріші ніж чоловіки.

314. Women in start affairs are like monkeys in glass-shop – Жінка на державній службі, як мавпа в посудній лавці.

315. Women laugh when they can, and weep when they will – Жінки сміються, коли можуть і плачуть коли хочуть.

316. Women laugh when they can, and weep when they will – Жінки сміються, коли можуть і плачуть коли хочуть.

317. Women may blush to hear what they were not ashamed to do – Жінки червоніють чути, те, що не червоніють робити.

318. Women resist in order to be conquered – Жінка чинить опір, щоб бути завойованою.

319. Women will have the last word – Останнє слово завжди залишається за жінкою.

320. Women's instinct is often true than men's reasoning – Жіноча інтуїція часто означає більше, ніж чоловічі доводи.

321. Women's instinct is often truer than men's reasoning – Жіноча інтуїція часто надійніше, ніж чоловіча логіка.

322. Worthy woman is the crown of her husband – Гідна дружина – багатство будь-якого чоловіка.

323. You can never pin a woman down to an answer – Ви ніколи не примусите жінку відповісти прямо.

324. You can not fool the old man – Не можна обдурити старого.

325. You can't fool the old man – Старця не можна обдурити.

326. You can't live with men; neither can you live without them – З чоловіками неможливо жити, так само як і без них.

327. Young maid married to an old man is like a new house thatched with old straw – Старому одружитися на молодій дівчині, все одно що покривати новий будинок старою соломою.

328. Young man should not marry yet, and old man not at all – Молодому одружитися ще рано, а старому вже пізно.

Додаток В

Список використаних антиприслів'їв

1. A man is as old as he looks before shaving, and a woman is as old as she looks after washing her face – Чоловікові стільки років наскільки він виглядає, не поголившись, а жінці стільки, наскільки вона виглядає, вмиваючись.

2. A man is as old as his arteries – Чоловік так само старий, як його артерії.

3. A man is as young as he feels after playing with children – Чоловік настільки старий, наскільки він добре себе почуває після гри з дітьми.

4. A man is known by the company he keeps – Про чоловіка судять по компанії, з якою він спілкується.

5. A man is known by the company he keeps away from – Про чоловіка судять по компанії, від якої він тримається подалі.

6. A man is known by the company he keeps getting dividends from – Про чоловіка судять по компанії, від якої він отримує дивіденди.

7. A man is known by the company he keeps getting dividends from – Про чоловіка судять по компанії, від якої він отримує дивіденди.

8. A man's castle is his home, and his wife has the key to all the rooms – Фортеця чоловіка – це його будинок, а у дружини ключі від усіх кімнат.

9. A man's home is his castle; let him clean it – Будинок чоловіка – це його фортеця; нехай сам в ній прибирається.

10. A married man and his money are soon parted – Одружений чоловік та його гроші незабаром розлучаться.

11. A married man's home is his castle, with him being his vassal – Для одруженого чоловіка – будинок його фортеця, де він слуга.

12. A woman is as old as she looks before breakfast – Жінці стільки років, наскільки вона виглядає перед сніданком.

13. A woman is as old as she looks until she puts her face on – Жінці стільки років, наскільки вона виглядає, поки не нафарбувалася.

14. A woman is as old as she looks, a man is old when he stops looking – Жінка стара, коли вона виглядає старою, чоловік старий, коли він перестає дивитися.

15. A woman never puts off till tomorrow what she can say today – Жінка ніколи не відкладає на завтра те, що може сказати сьогодні.

16. A woman on time is one in nine – Лише одна з дев'яти жінок приходить вчасно.

17. A woman's place in the House and Senate – Місце жінки в Білому домі та Сенаті.

18. A woman's place is to write books – Місце жінки – писати книги.

19. A woman's word is never done – Жінка ніколи не тримає слово.

20. An apple a day is worth two in the bush – Одне яблуко вдень коштує двох на дереві.

21. Appearances are deceiving: many a girl who puts up a swell front in public is flat-chested at home – Зовнішність оманлива: багато дівчат виглядають повногрудими на людях, і зовсім плоскі вдома.

22. Behind every great man there is a woman – За успіхом чоловіка завжди стоїть жінка.

23. Behind every great woman, there's a man who tried to stop her – За кожною великою жінкою стоїть чоловік, який намагався її зупинити.

24. Behind every successful man is a woman who wanted a mink – За кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка хоче норкову шубу.

25. Behind every successful man is a woman who wanted a mink – За кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка хоче нірку.

26. Behind every successful man there is a woman who makes it necessary for him to make money – За кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка змушує його заробляти гроші.

27. Beware of women bearing gifts: remember Eve – Бійся жінок, які дари приносять: пам'ятай Єву.

28. Give a man a fish and you feed him for a day. Teach a man to fish and he will sit in the boat drinking beer – Дай людині рибу, і ти нагодуєш її на день. Навчи людину ловити рибу, і вона буде сидіти в човні і пити пиво.

29. Hell has no fury as a woman unadorned – Жодна фурія в пеклі не зрівняється з ненафарбованою жінкою.

30. Inside every fat man there is a thin man trying to get out – Всередині кожного товстуна живе стрункий чоловік, який мріє вибратися.

31. Man proposes – but not always marriage – Чоловік пропонує, проте не завжди саме вийти заміж.

32. Man's home is his castle, let him clean it – Будинок чоловіка – його фортеця, нехай сам її і прибирає.

33. Marriage is give and take. You'd better give it to her or she'll take it anyway – Шлюб - це взаємообмін. Краще віддай їй, а то вона все одно візьме.

34. Men are only good for one thing - and sometimes they are not even good for that – Чоловіки гарні лише в чомусь одному, але іноді навіть в цьому вони погані.

35. Never marry for money, but marry where money is – Ніколи не виходь заміж заради грошей, але одружуйся, де є гроші.

36. No man can serve two masters, unless he has a wife and a grown-up daughter – Двом панам не служать, якщо тільки в нього нема дружини та дорослої доньки.

37. The only golden thing that some women dislike is silence – Єдине золото, яке деякі жінки не люблять, - це мовчання.

38. Time and tide wait for no man but a woman expects all three to wait for her – Час і прилив не чекають жодного чоловіка, але жінка очікує, що всі троє почекають її.

39. To most husbands: A word from the wife is sufficient – Для більшості чоловіків досить одного слова дружини.

40. Woman's work is never done, probably because she can not get off the telephone long enough to do it – Жіноча робота ніколи не закінчується, тому

що вона не може перестати базікати по телефону на час, необхідний щоб закінчити справи.

41. Women and elephants never forget – Жінки і слони ніколи не забувають.

42. You can judge a man not only by the company he keeps, but by jokes he tells – Про чоловіка судять не тільки по людях, з якими він спілкується, але і по жартам, які він розповідає.

Додаток Г

Графіки

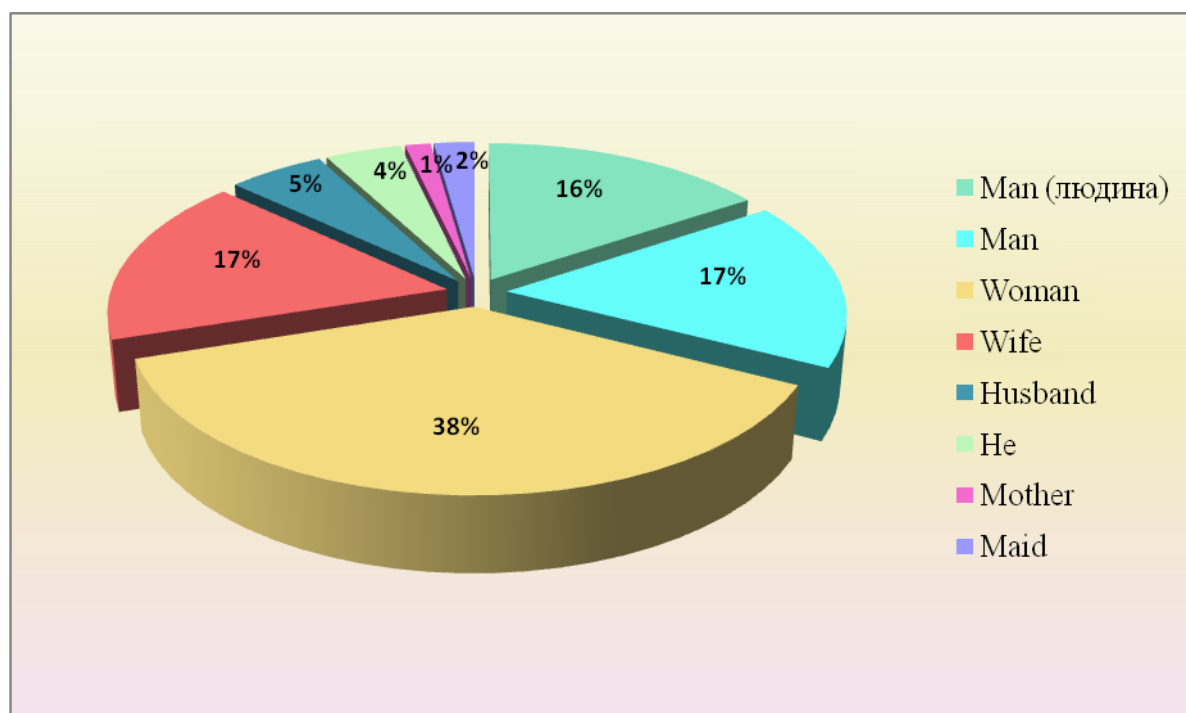

Рис. 1. Частотне використання англословних прислів'їв з гендерним копонентом.

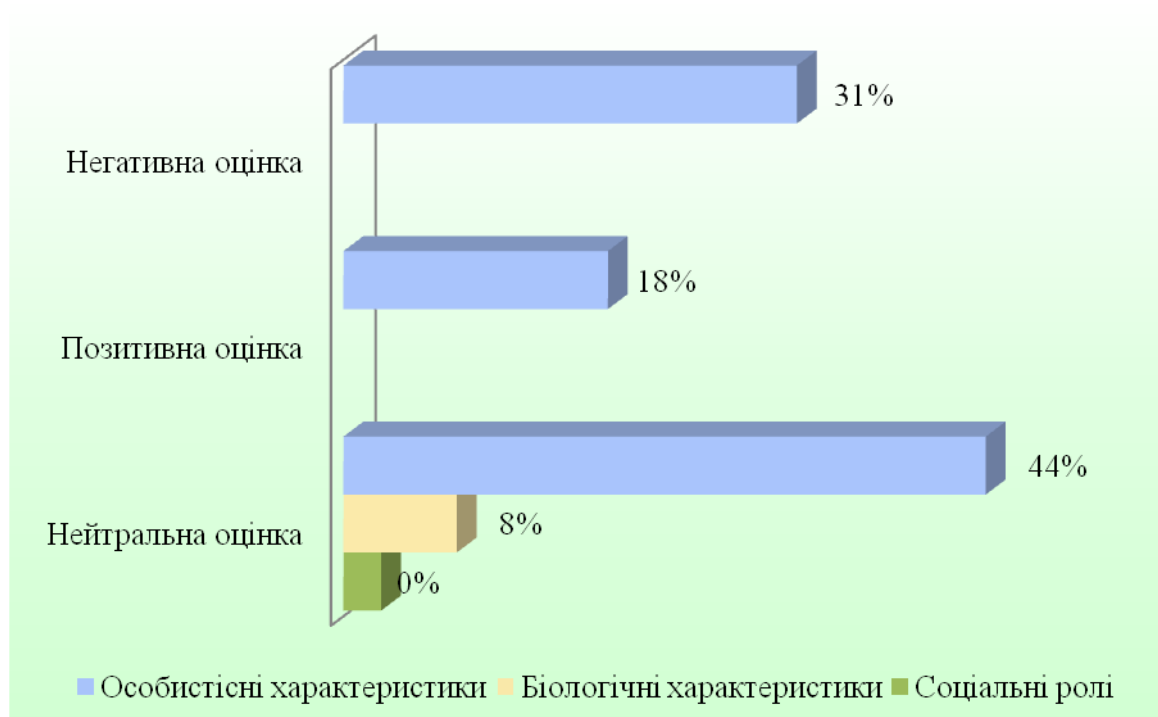

Рис. 2. Співвідношення прислів'їв з компонентом «man» у значенні «людина» в залежності від аналізуємих характеристик та їх оцінки.

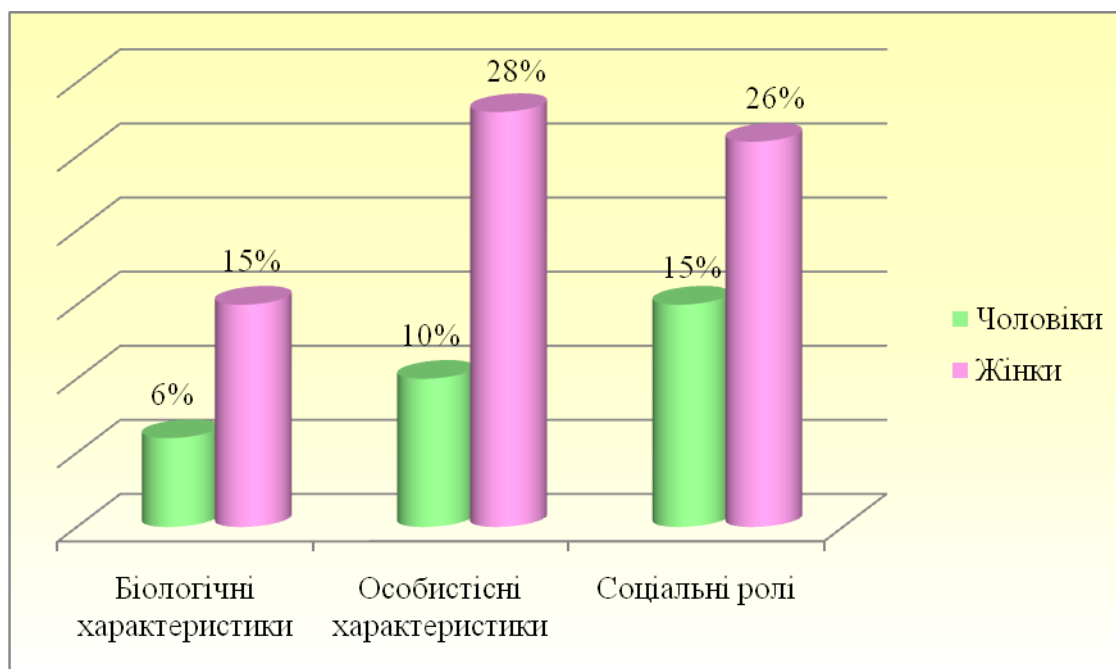

Рис. 3. Частотність опису людських характеристик в прислів'ях з гендерним копонентом .

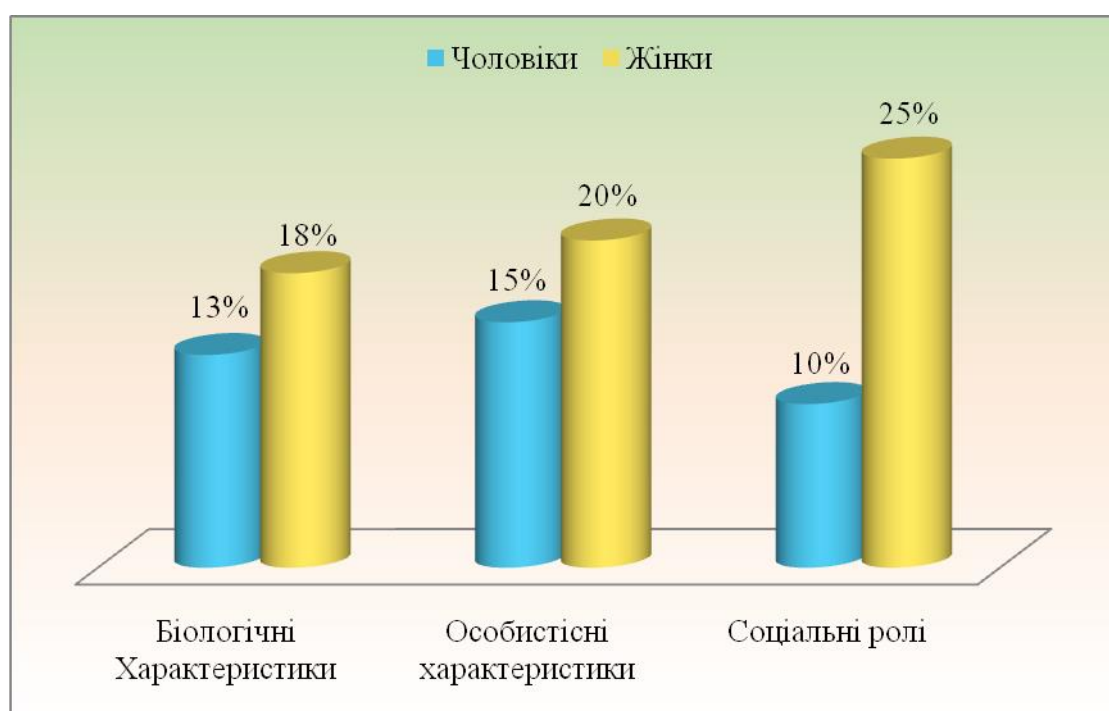

Рис. 4. Частотність опису людських характеристик в антиприслів'ях з гендерним копонентом .

Додаток Д

Публікації

Тези доповіді «Способи перекладу прислів'їв з гендерним компонентом»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ТИЖДЕНЬ НАУКИ-2020.
Гуманітарний факультет

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед студентів,
викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів

13–17 квітня 2020 року

Електронне видання комбінованого
використовування на DVD-ROM

м. Запоріжжя

УДК 1(06)+3(06)+8(06)+9(06)

T39

*Рекомендовано до видання Вченою радою Національного університету
«Запорізька політехніка» (протокол №4/20 від 02.03.2020 р.)*

Упорядник Бондаревич І.М.

Редакційна колегія:

Наушник В. В., д-р техн. наук, професор (відпов. ред.)

Прушківський В. Г., д-р екон. наук, професор

Кузьмін О. Ф., канд. техн. наук, доцент

Глушко В. І., канд. техн. наук, доцент

Климов О. В., канд. техн. наук, доцент

Антонов М. Л., канд. техн. наук, доцент

Савченко В. О., канд. техн. наук, доцент

Кабак В. С., канд. техн. наук, доцент

Касьян М. М., канд. техн. наук, доцент

Корольков В. В., канд. екон. наук, доцент

Дедков М. В., канд. іст. наук, доцент

Васильєва О. О., канд. фіз.-мат. наук, доцент

Пущина І. В., канд. пед. наук, доцент

Філей Ю. В., канд. юр. наук, доцент

Гайворонська Т. О., канд. філос. наук, доцент

Сажнев В. М., канд. техн. наук, доцент

Висоцька Н. І., начальник патентно-інформаційного відділу

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту,
представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

T39 Тиждень науки-2020. Гуманітарний факультет. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 13–17 квітня 2020 р. [Електронний ресурс] / Редкол.: В. В. Наушник (відпов. ред.) Електрон. дані. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2020. – 1 електрон. опт. диск (DVD-ROM); 12 см. – Назва з тит. екрана. ISBN 978-617-529-266-2

Збірка тез доповідей, заслугованих на торішній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематичних наукових досліджень, які проводяться на Гуманітарному факультеті Національного університету «Запорізька політехніка». Збірка розрахована на широкий загал дослідників та науковців.

ISBN 978-617-529-266-2

© Національний університет
«Запорізька політехніка», 2020

<i>Приходько А. М., Семьонова Н. В.</i> Концептосистема ідіодискурсу Роберта Бернса	70
<i>Кузнєцова І. В., Матюхін А. Ю.</i> Діалогічний дискурс побутового знайомства	72
<i>Кузнєцова І. В., Анисимова В. О.</i> Способи перекладу прислів'їв з гендерним компонентом	74
<i>Лут К. А., Синишина П. О.</i> Імпліцитні смисли та способи їхньої передачі в детективних оповіданнях Едгара По	76
<i>Тарасенко К. В., Вельможко К. Г.</i> Теоретичні аспекти вивчення перекладу афоризмі	79
<i>Тарасенко К. В., Хіль Д. С.</i> Поняття «перекладацька стратегія»: специфіка та труднощі концептуалізації	80
<i>Приходько А. М., Крашевська І. В.</i> Концептосистема англомовного гандбольного дискурсу	82
<i>Лазебна Н. В., Єлісєєва П. В.</i> Комунікативні стратегії англомовного дискурсу цифрового мистецтва	84
<i>Лут К. А., Подлесна А. В.</i> Труднощі перекладу ліпограматичних текстів	86
<i>Лут К. А., Лисенко А. І.</i> Синтаксичні особливості текстів радіообміну англійською мовою	88
<i>Хавкіна О. М., Голубова К. Ю.</i> Складові та функції мовної картини світу	90
<i>Хавкіна О. М., Корінь К. І.</i> Проблема перекладу реалій	92
<i>Підгорна А. Б., Діленко М. М.</i> Теоретичні засади вивчення ідіостилю письменників	94
<i>Підгорна А. Б., Леус В. О.</i> Специфіка економічного дискурсу	96
<i>Підгорна А. Б., Довгоноженко А. В.</i> Особливості та роль мовної картини світу	97
<i>Підгорна А. Б., Доніна А. О.</i> До питання диференціації ключових понять лінгвостилістики	99
<i>Костенко Г. М., Мартинова М. Р.</i> Методологія дослідження художнього твору в сучасному літературознавстві	102

діалогічний дискурс також є різноманітним: він може розгортатись на різних рівнях: інституціональному, обслуговування, дозвіллевому, оказіональному тощо. Ці рівні визначають рівень конвенціональності, ритуалізації, клішованості взаємодії, а також рівень соціального контролю. В цьому контексті особливої уваги заслуговують екстралінгвістичні (невербальні) способи реалізації діалогічного дискурсу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Рождественский, Ю. В. Теория риторики [Текст] / Ю. В. Рождественский. – 4-е изд., испр. – М. : Флинта, 2006. – 512 с.
2. Селіванова, О. О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми : підручник [Текст] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
3. Клюев, Е. В. Речевая коммуникация [Текст] / Е. В. Клюев. – М. : ПРИОР, 2002. – 290 с.
4. Формановская, Н. И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход [Текст] / Н. И. Формановская. – М. : Русский язык, 2002. – 216 с.
5. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів [Текст] / С. Я. Єрмоленко, С. П. Библик, О. Г. Тодор. – К. : Либідь, 2001. – 222 с.

УДК 811.111'85:398.91

Кузнецова І. В.¹, Анисимова В. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька Політехніка»

² студ. гр. ГФ-319м НУ «Запорізька Політехніка»

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ПРИСЛІВ'ІВ З ГЕНДЕРНИМ КОМПОНЕНТОМ

У прислів'ях проявляються мудрість і дух народу, які накопичуються століттями, тому вони є невід'ємною частиною при вивченні мови. За допомогою них можна краще зрозуміти образ думок, життя і характер народу. О. С. Мамонтов визначає прислів'я як короткі вислови, які відносяться до фольклору, в узагальненому вигляді констатують властивості людей і явищ, дають їм оцінку і визначають поведінку [4, с. 27]. У будь-якій мові існують свої правила. В англійській мові свій порядок слів, а в російській свій. Існує кілька способів для перекладу прислів'їв з англійської мови на російську. В. С. Виноградов виділяє наступні способи перекладу прислів'їв [3, с. 190]:

1) повний відповідник (повністю збігається в семантичному, стилістичному та лексичному планах) [2, с. 3]. Наприклад: *like father, like son* (який батько, такий і син), *man does not live by bread alone* (не хлібом єдиним живе людина), *so many men, so many minds* (скільки людей, стільки й думок);

2) частковий еквівалент (при тотожності семантики мають незначні розбіжності в плані вираження) [1, с. 97]. Наприклад: *geese with geese and women with women* (знайся кінь з конем, а віл з волом), *a man is known by the company he keeps* (скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти), *early to bed and early to rise makes a man healthy, wealthy and wise* (хто рано встає, тому бог дає), *a man can do no more than he can* (вище голови не стрибаєш);

3) «псевдоприслівний» відповідник або «помилкове прислів'я» за В. С. Виноградовим, застосовується перекладачем в тому випадку, коли в мові перекладу немає ні повного, ні часткового відповідника паремії, але можливо «створити» прислів'я іншою мовою без втрати образного і смислового змісту. Наприклад: *a fool may ask more questions in an hour than a wise man can answer in seven years* (на кожного дурня розуму не напасешися), *a cheerful wife is the joy of life* (добру дружину взяти – ні нудьги, ні горя не знати);

4) описовий переклад, тобто переказ паремії. Даний спосіб передачі паремії зводиться до перекладу не самого прислів'я, а його значення, тлумачення. Як засоби передачі значення прислів'я перекладачі використовують пояснення, опис, порівняння, тобто всілякі способи вираження смислового ядра паремії. Недоліком даного способу є втрата функціональних домінант паремії, функціонально стилістичних особливостей і емоційно-експресивних властивостей. Наприклад: *women are as fickle as April weather* (жіночі думи мінливі), *there is no devil so bad as a she devil* (перед злою жінкою сатана – немовля невинний);

5) калькування (прислів'я перекладається дослівно зі збереженням іншомовної колориту і реалій). Калькування доречно лише в тому випадку, коли дозволяє довести до читача справжній зміст пареміологічної одиниці, її лексико-семантичну специфіку. Наприклад: *it is not the places that grace the men, but men the places* (не місце красить людину, а людина місце), *a drowning man will catch at a straw* (потоплюючий і за соломинку схопиться), *so many languages you know, so many times you are a man* (скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина), *a woman's work is never done* (жіноча праця ніколи не закінчується), *every woman would rather be beautiful than good* (кожна жінка краще буде красивою, ніж доброю), *the longest five years in a woman's life is between twenty-nine and thirty* (найдовші п'ять років у житті жінки між 29 і 30).

Прислів'я є частиною культури народів, вони завжди були і будуть актуальними, незважаючи на розвиток в сучасному світі. У будь-який час

прислів'я будуть характерною рисою народів, на них завжди будуть звертати увагу і проводити дослідження. Перекладачам доводиться стикатися з великою кількістю труднощів, перекладаючи англійські прислів'я українську мову. Це пов'язано з необхідністю адекватної передачі смислового змісту паремій. В іншому випадку, в результаті перекладу можуть відбутися суттєві викривлення.

Розглянуті приклади наочно демонструють, що переклад прислів'їв – це складна діяльність, яка вимагає від перекладача хорошого знання культури та національної специфіки мови, збереження функціональних доміант, емоційно-експресивного фону, особливостей стилістики. Існує безліч способів перекладу прислів'їв, які підтверджують той факт, що процес перекладу паремій не обмежується пошуком суто аналога або еквівалента, яких може не бути в мові переду, а являє собою творчу діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арсентьева, Е. Ф. Сопоставительный анализ ФЕ (на материале фразеологических единиц семантически ориентированных на человека в английском и русском языках) [Текст] / Е. Ф. Арсентьева. – Казань, 1989. – 123 с.
2. Байрамова, Л. К. Фразеология и перевод [Текст] / Л. К. Байрамова // Фразеология и синтаксис. – Казань, 1982. – 42 с.
3. Виноградов, В. С. Введение в переводоведение [Электронный ресурс] / В. С. Виноградов. – М.: Издательство ИОСО РАО, 2001. – 224 с. – Режим доступа: <http://linguists.narod.ru/downloads.html#levits>.
4. Мамонтов, А. С. Язык и культура: основы сопоставительного лингвострановедения: автореф. дисс... д-ра филол. наук: [спец.] 10.02.19 [Текст] / А. С. Мамонтов. М., 2000. – 53 с.

УДК 801.73

Лут К. А.¹, Синишина П. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФз-319м, НУ «Запорізька політехніка»

ІМПЛІЦИТНІ СМИСЛИ ТА СПОСОБИ ЇХНЬОЇ ПЕРЕДАЧІ В ДЕТЕКТИВНИХ ОПОВІДАННЯХ ЕДГАРА ПО

Сучасний етап розвитку лінгвістичної науки характеризується зростаючим інтересом до вивчення прихованих смислів, які не отримують прямого вираження у висловлюванні, а прочитуються «між рядків». Мета

**Тези доповіді «Функціонування прислів'їв з гендерним компонентом в
сучасній англійській мові»**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

***Різдвяні студентські наукові
читання: Vita in lingua***

**Матеріали XII Міжвишівської студентської науково-практичної
конференції (06 грудня 2019 р., м. Запоріжжя)**

Запоріжжя – 2020

УДК 811.111'25'272'42(063)
ББК Ш 143.21-7лО

Різдвяні студентські наукові читання: *Vita in lingua*: Матеріали XII Міжвишівської студентської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 06 грудня 2019 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2020. 315 с.

У збірнику представлені результати досліджень з актуальних проблем перекладознавства, когнітивної лінгвістики, зіставного мовознавства, дискурсивної лінгвістики, літературознавства, методики викладання та навчання іноземних мов тощо.

Для мовознавців, викладачів та студентів філологічних факультетів.

Члени редакційної колегії:

Морошкіна Г. Ф., к.філол.н., доц.
Веремчук Е. О., к.філол.н., доц.
Вапіров С. Ю., к.філол.н., доц.
Василина К. М., к.філол.н., доц.
Єнікеєва С. М., д.філол.н., проф.
Зацний Ю. А., д.філол.н., проф.
Ружин К. М., к.філол.н., доц.
Шаргай І. Є., к.філол.н., доц.

Адреса редакційної колегії: 69600, Запоріжжя, вул. Жуковського, 66,
ЗНУ, корп. 2, ауд. 306.
Тел. (061) 289 12 85

Вид-во Запорізького національного університету, 2020

Шаповал Ю. Г. <i>Лексичні трансформації при перекладі англomовного художнього тексту українською мовою</i> (к.ф.н., доц. Фесенко І. М.).....	79
Шипілова Д. В. <i>Стилістичні властивості французького роману М. Бютора «Зміна» та їх відтворення цільовою мовою</i> (к.ф.н., доц. Шаргай І. Є.).....	81
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ	
Аніканова Л. О. <i>Мовна особистість Бориса Джонсона: лексико-семантичний аспект</i> (д.ф.н., проф. Єнікеєва С. М.).....	84
Анісимова В. О. <i>Функціонування прислів'їв з гендерним компонентом в сучасній англійській мові</i> (Кузнєцова І. В.).....	86
Артеменкова О. К. <i>Національно-культурна специфіка фразеологічних одиниць з компонентом «птахи»</i> (к.ф.н., доц. Кузнєцова І. В.).....	88
Баглай В. Ю. <i>Гумор як соціальне і культурне явище</i> (к.ф.н., доц. Шевчук О. В.).....	90
Бєляєва А. Р. <i>Сучасні англomовні спортивні фразеологізми</i> (к.ф.н., доц. Андрєєва І. О.).....	92
Білоконенко К. В. <i>Репрезентація британського національного характеру в пареміологічному фонді англійської мови</i> (к.ф.н., доц. Надточій Н. О.).....	94
Боздирєва А. М. <i>Особливості функціонування okazіоналізмів в романі жаху (на матеріалі роману С. Кінга «The Dreamcatcher»)</i> (к.ф.н., доц. Андрєєва І. О.).....	96
Дем'яненко А. Е. <i>Стилістичні особливості пейзажних описів в англomовному художньому дискурсі (на матеріалі твору Джона Кракауєра «В диких умовах»)</i> (ст. викладач Чаплінська Т. А.).....	98
Денисенко П. О. <i>Жанрово-стилістичні та лінгвальні особливості дитячої прози (на матеріалі Дж. Барна «Peter Pan»)</i> (к.ф.н., доц., Андрєєва І. О.).....	100
Дубовик К. В. <i>Мультимедійна репрезентація хіп-хоп музикантів у англomовному інтернет дискурсі</i> (к.ф.н., доц. Лазєбна Н. В.).....	101
Дука М. В. <i>Сучасна топонімічна карта британії як результат іношomовного впливу</i> (к.ф.н., доц. Головка О. М.).....	103
Загріва В. В. <i>Відмінність між антропонімами та фіктонімами у художніх текстах</i> (к.ф.н., доц. Воробйова М. В.).....	106
Зелінська Р. К. <i>Способи вербалізації фентезійної складової в циклі романів Дж. Р.Толкіна «Володар Перснів»</i> (к.ф.н., доц. Чуян С. О.).....	107
Зіміна М. Р. <i>Роль семантичної деривації у формуванні лексичних засобів реалізації англійськомовного євроінтеграційного дискурсу</i> (д.ф.н., проф. Козлова Т. О.).....	110
Зюзюкова С. Ю. <i>Роль британських діалектизмів у формуванні лексичної системи новозеландського національного варіанту англійської мови</i> (д.ф.н., проф. Козлова Т. О.).....	112

<https://www.telegraph.co.uk/men/thinking-man/mugwumps-integuments-glossary-boris-johnson/>

АНИСИМОВА В.О.

(Національний університет «Запорізька Політехніка»)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИСЛІВ'ІВ З ГЕНДЕРНИМ КОМПОНЕНТОМ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Відомо, що в прислів'ях відображається дух та мудрість народу. Вони є мовою культури, що століттями формувалася та традиційно передається з покоління в покоління, в них відображається філософія носіїв даної мови [2, с. 241]. О. В. Кунін під прислів'ями розуміє «афористично стислі вислови з повчальним змістом в ритмічно організованій формі» [1, с. 176]. Проте, окрім мудрості та повчального змісту, в прислів'ях також закріплені певні гендерні стереотипи.

Відносно природно-фізичних характеристик, зовнішність є важливішою для жінки (*Every woman would rather be beautiful than good – Кожна жінка більше бажає бути красивою, ніж хорошою*), в той час як для чоловіка важливішими є моральні якості (*A man is a man if he has but a nose on his face – Чоловікові досить мати ніс на обличчі*). Вік для обох статей має негативну окраску, проте для чоловіків старість асоціюється з дурістю (*An old man is twice a boy – Старий – двічі дитина*), а для жінок з втратою привабливості (*The hell of women is old age – Старість – це пекло для жінки*).

В прислів'ях з гендерним компонентом на позначення жінок акцентується увага на негативних моральних якостях, таких балакучість та низький інтелект (*Women have long hair and short brain – У жінки волосся довге, а розум короткий; A woman's tongue wags like a lamb's tail – Жінка махає язиком, як ягня хвостом*). Позитивну оцінку отримують такі якості, як хазяйновитість та материнство (*A mother's love never ages – Материнська любов триває вічно; A*

house without woman and firelight is like a body without soul or spirit – Будинок без жінки, як тіло без душі).

В прислів'ям з гендерним компонентом на позначення чоловіків, в свою чергу, відображаються як позитивні морально-етичні якості, такі як сила та хоробрість (*A man is as strong as his will – Чоловік так само сильний, як і його воля*) так і негативні, такі як пияцтво, егоїзм, злість (*Wine has drown more men than sea – Вино зрубило більше чоловіків, ніж море; A man wrapped in himself makes a very small bundle – Людина, яка дивиться на себе, нічого більше не бачить; An angry man opens his mouth and shuts his eyes – Зла людина відкриває рот і закриває очі*). Слід зазначити, що, по-перше, прислів'їв з негативною окраскою чоловіків значно менше, ніж з негативною окраскою жінок; по-друге, в більшості негативно забарвлених прислів'їв з гендерним компонентом «man», цей компонент має семантичне значення «людина», а не «чоловік», тобто зображуються більше загальнолюдські недоліки.

У багатьох прислів'ях зображуються домінуюча роль чоловіка в сім'ї, тобто він є господар та забезпечує родину, а жінка повинна доглядати за господарством (*Husband ought first to taste of the new grown fruit – Чоловік першим повинен пробувати тільки що вирощений фрукт; A woman's place is in the home – Місце жінки - в будинку*).

З цього можна зробити висновок, що переважна більшість прислів'їв приписують жінці негативні моральні якості і низький інтелект. Позитивно оцінюються жіноча привабливість, хазяйновитість, материнство. Чоловікові приписуються як позитивні, так і негативні моральні якості, проте позитивні характеристики переважають. Оцінки відображають або чоловічу, або загальнолюдську перспективу. Таким чином, ціннісні характеристики асиметричні і, як правило, відображають чоловічу картину світу, що говорить про андроцентризм мовної картини світу.

Література

1. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка: 2-е изд., перераб. Москва : Высш. шк.; Дубна : Феникс, 1996. 381 с.

2. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва : Языки русской культуры, 1996. 288 с.

АРТЕМЕНКОВА О.К.

(Національний університет «Запорізька Політехніка»)

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ З КОМПОНЕНТОМ «ПТАХ»

В мові відображаються реальний світ, що оточує людину, реальні умови його життя, менталітет, спосіб життя, система цінностей, його світовідчуття. Фразеологічні одиниці вважаються одним з найбільш яскравих проявів національно-культурної специфіки мови [Гак 1999, с. 260]. Одним з розповсюджених образів для фразеологізмів є назви тварин. Тваринний світ завжди грав важливу роль у житті англійського, зокрема й українського народів [Мокиєнко 2005, с. 107], він виступає в якості універсального культурного принципу метафоризації, що охоплює концептуальний каркас картини світу. Чимало фразеологізмів досліджуваних мов пов'язані з тваринами, зокрема й птахами, оскільки вони зазвичай асоціюються з життєвою мудрістю, проникливим здоровим глуздом, гумором, сміливістю, швидкістю та працьовитістю.

Олена Фрідріхівна Арсентієва проводить класифікацію фразеологічних одиниць за трьома рівнями прояву національно-культурної специфіки [Арсентьева 1989, с. 65]:

1. Національно-культурна специфіка може проявлятися в загальному фразеологічному значенні. Це безеквівалентні фразеологічні одиниці, які існують в будь-якій мові. Семантика даних фразеологічних одиниць передається за допомогою лексичних одиниць або словосполучень, які при передачі на іншу мову також передаються за допомогою окремих лексем або набору лексем, коли образ, на основі якого побудований фразеологізм вихідної мови, зрозумілий представникам мови рецептора: *goose bumps* (мурашки по шкірі), *(as) free as a bird* (вільний як птах).

**Стаття «Антиприслів'я з гендерним компонентом в сучасній англійській
мові»**

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
МІЖНАРОДНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

**Серія:
ФІЛОЛОГІЯ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 43 том 2

 **Видавничий дім
«Гельветика»
2019**

ЗМІСТ

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

<i>Aliyev Lohman</i> CONCEPT OF NATIONAL-MORAL SELF-CONSCIOUSNESS IN EXAMPLES OF ARTISTS (IN THE CONTEXT OF CREATIVE ACTIVITY ALI ILDIRIMOCHLU).....	4
<i>Aliyeva Narmina</i> THE CONCEPT OF DIVINE LOVE IN THE CREATION OF HASIM BEY SAGIB.....	9
<i>Aliyeva Ruhangiz</i> FOLKLORE AS NATIONAL THOUGHT IN AZERBAIJANI CHILDREN'S LITERATURE (BASED ON MATERIALS FROM THE SECOND HALF OF THE 20 TH CENTURY).....	13
<i>Демірезен І. О.</i> ВІСНІТЛЕННЯ ЖІНОЧОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ В ПЕРІОДИЧНИХ ПУБЛІКАЦІЯХ ФАТІМІ АЛІЕ ХАНІМ.....	16
<i>Искендерли Р. Б.</i> БАКИНСКІЕ РУКОПИСИ И СТАРОПЕЧАТНЫЕ КНИГИ ШЕМСЕДДИНА САМИ.....	21
<i>Karimova Flora</i> SAYYID AZIM SHIRVAN'S IRFANI OPINIONS.....	25
<i>Маммадова Р. И.</i> НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ АБУ АБДУЛЛАХА МІГДАДА АС-СУЙУРІ АЛ-ХІЛЛІ И ЕГО ТРУД «КАНЗУЛ-ІР-ФА».....	28
<i>Могилко Ю. О.</i> КОРЕЙСЬКА ДІТЯЧА ЛІТЕРАТУРА КОЛОНІАЛЬНОГО ПЕРІОДУ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ ЧХВЕ НАМ СОНА).....	31
<i>Морзунова О. О.</i> ЖАНРОВА СВОЄРІДНІСТЬ РОМАНІВ «АФРИКАНСЬКОГО ДИПТИХУ» ЖАНА-КРИСТОФА ГРАНЖЕ.....	34
<i>Пшеничная М. С.</i> СИСТЕМА МОТИВОВ И СЮЖЕТНО-КОМПОЗИЦИОННАЯ СТРУКТУРА РОМАНА ДЖ. М. КУТЗЕЕ «ХУДОЖНИК ПЕТЕРБУРГА».....	37
<i>Сапиев Ш. А.</i> ЛЮБОВНАЯ ЛИРИКА РУХІ БАГДАДІ.....	41
<i>Safarova Ze. I.</i> THE OPINIONS OF RASUL RZA ON THE AZERBAIJANI LANGUAGE.....	46
<i>Сита Л. М., Ковальчук О. П.</i> МУЗИЧНИЙ ДИСКУРС У НОВЕЛІ ОНОРЕ ДЕ БАЛЬЗАКА «МАССІМІЛЛА ДОНЬ».....	49
<i>Сюй Юэ</i> ЭМОЦИОНАЛЬНАЯ ПРИРОДА ЭССЕИСТИКИ БИН СИНЬ.....	53

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА СХІДНІ МОВИ

<i>Baibakova I. M., Hasko O. L.</i> INVESTIGATING BLENDED LEARNING ENVIRONMENT IN THE CONTEXT OF ESP DISCOURSE TEACHING.....	58
<i>Боднар І. М.</i> МОДЕЛЮВАННЯ НОМІНАТИВНОГО ПОЛЯ КОНЦЕПТОСФЕРИ <i>освіта</i> В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ.....	61
<i>Балдескул Є. О.</i> МОДЕЛЬ ТРАДИЦІЙНИХ РОДИННИХ СТОСУНКІВ ТА ЇХ ОБ'ЄКТИВАЦІЯ В КОРЕЙСЬКИХ КАЗКАХ ПРО ДУРНІВ.....	65
<i>Верелюх Е. О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОГНІТИВНОГО ЗМІСТУ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО КОНЦЕПТУ <i>space/космос</i>	70
<i>Вільховченко Н. П., Шайнер Г. І.</i> ФАНАСТИЗМИ ТА ТЕРМІНИ В НАУКОВО-ФАНАСТИЧНОМУ ТЕКСТІ: ПРИНЦИПИ ВЗАЄМОДІЇ.....	74

УДК 811.111'37:398.91

DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.43.2.35>

Кузнєцова І. В.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри теорії та практики перекладу

Національного університету «Запорізька політехніка»

Анисимова В. О.,

студентка кафедри теорії та практики перекладу

Національного університету «Запорізька політехніка»

АНТИПРИСЛІВ'Я З ГЕНДЕРНИМ КОМПОНЕНТОМ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню гендерних стереотипів на прикладі антиприслів'їв сучасної англійської мови. Вивчення гендеру в мовному дискурсі завжди було популярним серед лінгвістики. Мова як дзеркало суспільства відображає цінності та світогляд народу. В цій статті розглядаються попередні дослідження гендерної лінгвістики, шляхи утворення антиприслів'їв та відображені в них закріплені образи жінок та чоловіків. Основною метою є проаналізувати традиційні погляди на сприйняття та роль обох статей та дослідити взаємозв'язок між мовою, культурою та статтю.

Дуже чітко спостерігається наявність в англійській пареміології виразно помітного «жіночого голосу», що відображає життя і погляд жінки на світ, умови і можливості її соціалізації. Необхідно також підкреслити, що антиприслів'їв з компонентом “woman” набагато більше, ніж прислів'їв з компонентом “man”. Це пов'язано з домінуючою роллю чоловіка в житті і суспільстві, що пояснює наявність чоловічого бачення світу, який і відбивається в мовному матеріалі мови.

Водночас лексичних одиниць з негативною конотацією більше, ніж лексичних одиниць з позитивною конотацією. Це пов'язано з тим, що антиприслів'я мають іронічний характер, тобто вони висміюють негативні якості, а не вказують на наявність позитивних.

Антиприслів'я є насамперед результатом розвитку суспільства, вони ніби є відповіддю на існуючі традиційні прислів'я та можуть наочно продемонструвати, були в цьому суспільстві певні зміни чи ні. Дослідження дозволило виявити, що асиметрія в репрезентації «чоловічого» і «жіночого» на цей час стала менш явною. Жіноча діяльність не протиставляється чоловічій діяльності так категорично. Однак помітні прояви андроцентричної картини світу, зокрема в тому, що антиприслів'я висміюють жіночу поведінку набагато більше, ніж чоловічу. В англійських антиприслів'ях, що характеризують чоловіків, відбивається кілька іронічний жіночий погляд на чоловіків і вказується на те, що становище жінки в суспільстві змінилося – вони мають такі ж права, як і чоловіки.

Ключові слова: антиприслів'я, гендерні дослідження, феміністська лінгвістика, гендерні стереотипи.

Постановка проблеми. Прислів'я, що містять гендерний компонент, відображають сформовані в національній традиції уявлення про місце чоловіка і жінки в суспільстві, про вимоги, що пред'являються до представників різних статей, про відмінності характеру і поведінки чоловіків і жінок. Ці складені про-

тгом століть уявлення багато в чому визначають сучасні гендерні відносини, еволюцію яких відображають антиприслів'я, що містять гендерний компонент, що дозволяє простежити репрезентацію в мові образів чоловіків і жінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення зв'язку між мовою та статтю бере свій початок ще з давніх часів, коли почала розгорталися граматична категорія «стать». Тривалий час дослідники пов'язували біологічну стать із категорією гендеру. Іншими словами, вважалося, що граматична категорія статі виникає через існування різних біологічних статей. Цю теорію підтримали такі вчені, як В. Гумбольдт та інші. Початок досліджень стосовно поняття гендеру в лінгвістиці був пов'язаний насамперед з тим, що тема відображення статі в мові привернула увагу таких лінгвістів, як О. Есперсен [1], Е. Сепір [2], Ф. Маутнер [3]. О. Есперсен (1922) у своїй книзі “Language, its nature, development and origin” висловив думку про те, що жіноча мова є дефіцитною та підпорядкованою. У 1949 році у Франції з'явилася книга Сімони де Бовуар під назвою “The Second Sex”. За словами автора цієї книги, стереотипи чоловіків і жінок фіксуються в історії. Авторка пов'язує чоловіка зі сферою «побудови сенсу життя» – культурою та суспільством, а жінки беруть участь у таких сферах життя, як репродукція та природа.

Наприкінці 60-х та 70-х років ХХ століття вчені почали звертати увагу на гендерні дослідження завдяки «Новому руху жінки». Цей рух породив нову галузь лінгвістики – феміністську лінгвістику, або феміністську критику мови. Цей напрям і став попередником гендерної лінгвістики. Виявлені нею закономірності доводять наявність у мовній системі гендерної асиметрії (андроцентризму мови), тобто центральна орієнтованість у мові була саме на чоловіка зокрема, а не на людину загалом. Таким чином, у мові проявився сексизм – дискримінація жінок за ознакою статі. Дискримінація виражається в переважанні чоловічих форм у мові, вторинності і об'єктності жінок, отождолення в багатьох мовах понять «людина» і «чоловік», переважання негативних оцінок під час позначення жінок та позитивних – під час позначення чоловіків тощо [4, с. 20]. Одним із ключових понять гендерної лінгвістики є поняття гендерного стереотипу. Під гендерним стереотипом слід розуміти сформоване в культурі узагальнене уявлення (переконання) про те, як насправді поводитися чоловіки і жінки [5, с. 89].

Серед головних робіт з феміністської критики мови головну роль відіграє дослідження Р. Лакоффа “Language and Woman's

Place" [6], що було опубліковано в 1975 році. Ця робота підтверджує андроцентричність (орієнтацію на чоловіків) та негативний образ жінки в мовній картині світу. Ця теорія називається теорією «дефіциту» жіночого мовлення. Р. Лакофф визначає поняття «жіноча мова» та «чоловіча мова». Згідно з цією працею мовлення жінки характеризується такими рисами: вона невпевнена, її мова менш агресивна, ніж чоловіча, вона більш гуманна по відношенню до співрозмовника. Чоловіки намагаються зайняти домінуюче положення, вони більш агресивні, не бажають йти на компроміси.

Особливе місце у визначенні мови та культури займають прислів'я та антиприслів'я, оскільки культурні та національні традиції фіксуються за їх допомогою, щоб їх можна було передати через покоління.

Мета статті полягає у всебічному визначенні антиприслів'їв з гендерним компонентом і зіставленні образів чоловіків і жінок, зафіксованих у словниках за допомогою зазначених пареміологічних одиниць.

Виклад основного матеріалу. Доказом наявності гендерної асиметрії можна вважати антиприслів'я. Антиприслів'я – це своєрідний протест тому, про що сказано в прислів'ї-оригіналі. Новий час вносить свої зміни в наше життя, в сприйняття нами явищ і фактів навколишньої дійсності. Ці зміни немовби відображаються в мові, а в даному випадку – в антиприслів'ях як одиницях фразеологічного фонду. Їх основна мета – іронія, а іноді навіть сарказм.

В англійській пареміології існують різні засоби передачі статі. Оскільки в англійській мові немає гендеру як граматичної категорії, гендерний складник може бути зафіксований лише за допомогою гендерних лексичних одиниць. Набір лексичних одиниць, що мають позначення статі, можна розділити на три групи:

- 1) Антропометричні лексичні одиниці. Наприклад, *man-woman, boy-girl, gentleman-lady, he-she*. Аналізуючи прислів'я з компонентами "man" і "woman", слід зазначити, що слово "man" має два значення: людина та чоловік [7]. Таким чином, необхідно проаналізувати прислів'я та прислів'я зі складником "man", що означає «людина», та складником "man", що означає «чоловік». Наприклад: *A good man is hard to find (Важко знайти гарного чоловіка)* ← *Good men are scarce*. В даному випадку, антиприслів'я можна зрозуміти двома: залежно від контексту воно може відноситися як до людства загалом, так до чоловіків окремо.
- 2) Терміни спорідненості. Наприклад, *wife-husband, daughter-son, mother-father*.
- 3) Антропонімічні лексеми (власні назви). Наприклад, *Jack-Jill*.

Таким чином, антиприслів'я – це перероблені традиційні паремії, які являють собою незвичайне явище. Вони є знаряддям висміювання і спростування стереотипів, закріплених у суспільстві, і тим самим впливають на аудиторію. Для створення антиприслів'їв використовуються різні засоби: додавання, відсікання, поєднання двох прислів'їв у нове тощо [8, с. 128]. Перший, найбільш поширений спосіб відбувається за рахунок розширення, або збільшення, за якого до вже відомого, традиційного варіанту додається, нарощується ще одне судження.

Man's home is his castle (Будинок чоловіка – його фортеця) → *Man's home is his castle, let him clean it (Будинок чоловіка – його фортеця, нехай сам її прибирає)*.

Behind every successful man is a woman (За кожним успішним чоловіком стоїть жінка) → *Behind every successful man is a woman who wanted a drink (За кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка хоче норкового шубу)*.

Отже, наведені приклади ілюструють, що за допомогою розширення традиційні варіанти прислів'їв наділяються новим, часто гумористичним значенням.

Другий вид трансформації характеризується відсіканням частини прислів'я і додаванням до нього нового судження. Наприклад:

Give a man a fish and you feed him for a day; teach a man to fish and you feed him for a lifetime (Дай людині рибу, і ти нагодуєш її на день; навчи людину ловити рибу, і ти нагодуєш її на все життя) → *Give a man a fish and you feed him for a day. Teach a man to fish and he will sit in the boat drinking beer (Дай людині рибу, і ти нагодуєш її на день. Навчи людину ловити рибу, і вона буде сидіти в човні і пити пиво)*.

Це антиприслів'я утворене за допомогою відсікання другої частини прислів'я "you feed him for a life time" та заміною її на нову "he will sit in the boat drinking beer". Новий компонент наділяє антиприслів'я іронічним значенням: марно людину чомусь вчити, оскільки все одно буде пити пиво або, іншими словами, буде лінуватися.

Третій спосіб – це об'єднання двох різних прислів'їв в одне нове, вже з іншим змістом. При цьому створюється жаргальний ефект завдяки порушенню традиційної логіки тексту. Часто в таких текстах елементи вже відомих прислів'їв з'єднуються з сучасними висловлюваннями.

A man is only as old as a woman he feels ← A man is as old as he feels, and woman as old as she looks (Вік чоловіка визначається тим, як він себе почуває, а жінки – як вона виглядає).

Четвертий тип деформації здійснюється заміною і додаванням лексичних компонентів, що супроводжується грою слів, каламбуром. Наприклад:

A man is known by the company he keeps (Про чоловіка судять по компанії, з якою він спілкується) ← *A man is known by the company he keeps away from (Про чоловіка судять по компанії, від якої він тримається якомога далі)*.

Дане антиприслів'я утворене шляхом додавання фразового дієслова, що призвело до трансформації значення. Іншими словами, на відміну від дієслова "keep" у словосполученні "to keep a company", яке позначає «спілкуватися з людьми», фразове дієслово "to keep away from a company" має протилежне значення «триматися подалі від когось». Так, згідно з цим антиприслів'ям чоловіка визначає не тільки коло його спілкування, а ще й люди, від яких він тримається якомога далі.

A woman's place in the House and Senate (Місце жінки в Білому домі та Сенаті) ← *A woman's place is home (Місце жінки – вдома)*.

Компонент "home", що позначає будинок, був замінений на компонент "the House and Senate", який вказує Білий Дім і Сенат. Проаналізовані антиприслів'я свідчать про те, що «патріархальний устрій» минає, і в сучасному суспільстві жінка є повноправним членом суспільства, в тому числі в питаннях кар'єри, бізнесу, вона отримала можливість брати участь у політичному житті країни. Таким чином, антиприслів'я утворюється від прислів'я, ґрунтуються на його первинному значенні, але в процесі трансформації відбувається спотворення сенсу, часто в гумористичній спрямованості.

Як вже зазначалося раніше, в пареміях знаходять своє відображення гендерні стереотипи. Щодо гендерних стосунків, то прислів'я можна розподілити на дві групи: прислів'я, що описують стосунки між чоловіком і жінкою, та прислів'я, що характеризують жінку з позицій чоловіка.

У першій групі присутня динамічна гендерна рівновага: з одного боку, наголошується важливість дружини і шлюбу для чоловіка, з іншого – їх згубність: *A good wife and health is a man's best wealth* (Хороша дружина і здоров'я – головне багатство чоловіка); *Three things drive a man out of his house – smoke, rain and a scolding wife* (Три речі жонуть чоловіка з власного будинку – дим, дощ і сварлива дружина) [9, с. 194].

У другій групі переважає негативне ставлення до жінки: *Women have long hair and short brains* (У жінок волосся довге, а розум короткий); *Women are the root of all evil* (Жінки – джерело зла). Подібну гендерну нерівноправність пов'язують з переважним живанням прислів'їв чоловіками [10, р. 216]. Нечисленність прислів'їв з негативною характеристикою чоловіків дослідники пояснюють також тим, що такі прислів'я, безсумнівно, існували в усній традиції, проте не були записані чоловіками.

В антиприслів'ях відповідні групи характеризуються цілим рядом рис подібності і відмінності від тих, що були описані в прислів'ях. Наприклад, антиприслів'я сконцентровані на негативних сторонах шлюбу, який при цьому постає як джерело зла:

Marimony is the root of all evil (Шлюб – корінь всього зла) ← *Money is the root of all evil* (Гроші – корінь всього зла).

В антиприслів'ях також підіймається питання грошей в гендерних стосунках:

A married man and his money are soon parted (Одружений чоловік та його гроші незабаром розлучаться) ← *A fool and his money are soon parted* (Дурень та його гроші незабаром розлучаться).

Таким чином, в антиприслів'ях підкреслюється, що жінка розраховує на матеріальні блага, які їй може надати чоловік. Крім того, в антиприслів'ях відзначаються різні несприятливі аспекти подружжя, при цьому передусім неприємні для чоловіка. На відміну від прислів'їв, в яких зазвичай приписувалася жінка, а чоловік займав домінуючу роль, в антиприслів'ях вже саме жінка є домінуючою фігурою, що говорить про розвиток гендерних стосунків у сучасному світі.

No man can serve two masters, unless he has a wife and grown-up daughter (Жоден чоловік не може служити двом панам, якщо тільки у нього немає дружини і дочки) ← *No man can serve two masters* (Жоден чоловік не може служити двом панам).

Розглянемо антиприслів'я, утворені від прислів'я *Behind every great man there is a woman* (За успіхом чоловіка завжди стоїть жінка) ← *Behind every great man there is a wife who tells him what to do, and secretary who does* (За кожним успішним чоловіком стоїть дружина, яка говорить, що робити, і секретарка, яка робить це); *Behind every successful man is a woman who wanted a drink* (За кожним успішним чоловіком стоїть жінка, яка хоче шубу).

Наведені приклади можуть бути розглянуті з двох позицій. З одного боку, жінка служить своєрідним «каталізатором» успішності чоловіка. Для неї він заробляє гроші. Однак в той же час ці прислів'я можуть характеризувати жінок як любителів

легких грошей, отриманих від чоловіка. Якщо чоловік успішний, то його дружина буде від нього весь час щось вимагати.

У антиприслів'ях відображаються деякі аспекти шлюбу, що були повністю відсутні в прислів'ях, наприклад, зрада:

Opposites attract: many a man has a brunette wife and a blonde sweetheart (Протилежності притягуються: у багатьох чоловіків є дружина-брюнетка і кохана-блондинка) ← *Opposites attract* (Протилежності притягуються).

У сучасних прислів'ях підкреслюється те, що господарство не є суто жіночим обов'язком, всі обов'язки мають розподілятися рівноцінно:

A woman's work is never done, especially the part she asks her husband to do (Жіноча робота ніколи не закінчується, особливо та частина, яку жінка просить зробити чоловіка) ← *A woman's work is never done* (Жіноча робота ніколи не закінчується).

Новою для антиприслів'їв є репрезентація стосунків між зятем і тещою, що також була відсутня в прислів'ях. У наведеному далі прикладі також є цікавий зміна семантики компонента "man":

No man is a hero to his mother-in-law (Жоден чоловік не є героєм для своєї тещи) ← *No man is a hero to his valet* (Жодна людина не є героєм для свого слуги).

Повертаючись до антиприслів'їв, що характеризують жінку з позиції чоловіка, можна зробити висновок, що вони нечисленні:

The only golden thing that some women dislike is silence (Єдине золоте, яке деякі жінки не люблять, – це мовчання) ← *Silence is golden* (Мовчання – золото).

Антиприслів'ям притаманне якраз іронічне ставлення як до чоловіків, так і до жінок, особливо під час опису їх реальних або передбачуваних взаємин:

There are two sides in every man: the side his wife knows, and the side he thinks she does not know (В кожному чоловікові є дві сторони: та, яку його дружина знає, і та, яку він думає, що вона не знає) ← *There are two sides in every question* (В кожному питанні дві сторони).

Time and tide wait for no man but a woman expects all three to wait for her (Час і приливи не чекають жодного чоловіка, але жінка чекає, що всі троє почекають на неї) ← *Time and tide wait for no man* (Час і приливи нікого не чекають).

Висновки. Антиприслів'я є органічним продовженням пареміологічного фонду, одним з основних потенційних джерел його поповнення. В антиприслів'ях вектор гендерної нерівності зміщується в порівнянні з прислів'ями в сторону чоловіка в силу іронічної або негативної оцінки поведінки чоловіка в його взаєминах з жінкою, а також констатації низької антиприслів'їв стражданої ролі чоловіка в цих стосунках. В антиприслів'ях відзначається інтенсифікація негативних сторін гендерних стосунків, що відображає розвиток світського ставлення до шлюбу через цілу низку економічних і соціальних причин: зростання феміністських настроїв, посилення ролі грошей в суспільстві тощо.

Література:

1. Jespersen O. Language, its nature, development and origin. London: G. Allen and Unwin, 1922. 448 p.
2. Sapir E. Male and female forms of speech in Yana. *Domum natalicium schriegen* / ed. by St. W. J. Teeuwen. Nijmegen. Utrecht, 1929. P. 79–85.

3. Maufner F. Beiträge zu einer Kritik der Sprache. 3. Auflage. Stuttgart: Berlin, 1921. Band 1.
4. Кириллина А.В., Томская М.В. Лингвистические гендерные исследования. *Отечественные записки*. 2005. № 2. с. 20.
5. Словарь гендерных терминов / под ред. А.А. Денисовой; Регион. обществ. орг. «Восток-Запад: женские инновационные проекты». Москва: Информатик XXI век, 2002. 256 с.
6. Lakoff, R. Language and Women's place. New York: Harper and Row, 1975. 115 p.
7. The American Heritage Dictionary of the English language. Retrieved from <http://ahdictionary.com>.
8. Никулина Е.А. Антипословица как вид гибридного текста (на материале современного английского языка): материалы Междунар. науч. конф. / под ред. М.А. Аюповой. Санкт-Петербург: Изд-во Политехн. ун-та, 2013. 188 с.
9. Иванова Е.В. Мир в английских и русских пословицах. Санкт-Петербург: Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 2006. 280 с.
10. Obelkevich J. Proverbs and social history. Wise words. Essays on the proverbs / ed. by W. Mieder. N. Y.: Garland Publishers, 1994. P. 211–252.

Kuznietsova I., Anysymova V. Anti-proverbs with gender component in modern English language

Summary. The article is devoted to the study of gender stereotypes by the example of the anti-proverbs of modern English. Studying gender in language discourse has always been popular among linguistics. Language, as a mirror of society, reflects the values and worldview of the people. This article discusses previous studies of gender linguistics, the ways of formation of anti-proverbs and the fixed images of women and men reflected in them. The main goal is to

analyze the traditional views on the perception and role of both sexes and to explore the relationship between language, culture and gender.

The presence of a distinctly noticeable "female voice" in English paremiology is very clearly observed, which reflects the women's life and view of the world, the conditions and possibilities of their socialization. It should also be noted that there are much more anti-proverbs with the woman component than with the man component. That can be explained by dominant role of men in life and society, explains the presence of a male vision of the world, which is reflected in the linguistic material of the language.

In addition, there are more lexical units with a negative connotation than with a positive connotation. This is due to the fact that anti-proverbs are ironic in nature, that is, they make fun of negative qualities, and do not indicate the presence of positive ones.

First of all, anti-proverbs are the result of the development of society, they seem to be an answer to existing traditional proverbs, and can clearly demonstrate whether there has been some change in that society. The study revealed that the asymmetry in the representation of "male" and "female" has now become less apparent. Women's activities do not oppose men's activities so categorically. However, a noticeable manifestation of the androcentric picture of the world is that anti-proverbs ridicule women's behavior far more than anti-proverbs about men. The English anti-proverbs that characterize men reflect a somewhat ironic feminine view of men and indicate that women's position in society has changed – they have the same rights as men.

Key words: anti-proverbs, gender studies, feminist linguistics, gender stereotypes.